

DÉLEGYHÁZA KÖZSÉG TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

egységes szerkezetben

Jószai Attila
TILDOR TANÁCSADÓ IRODA
2007. december

DÉLEGYHÁZA TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

I.KÖTET – Az alapozó kutatások ismertetése

Kutatási jelentés

A kutatási jelentés ismerteti Délegyháza község településfejlesztési koncepciójának megalapozásához készített lakossági vizsgálatokat, és azok eredményeit. A jelentés két, egymáshoz kapcsolódó kutatás elemzését foglalja egybe. Az első vizsgálat, egy a településfejlesztési koncepció keretében készült lakossági kérdőíves adatgyűjtés, a második vizsgálat a kérdőíves adatok gyűjtését és elemzését követő, úgynevezett „fókuszcsoportos” kutatás volt, mely a kérdőíves kutatás eredményeinek ellenőrzésére, pontosítására, és főleg kiegészítésére szolgál.

A dokumentum először a kérdőíves kutatást, annak eredményeit, majd a röviden a kiegészítő jellegű fókuszcsoportos vizsgálatot tekinti át. Ezután összeveti a két vizsgálatot, különös tekintettel a település legfőbb hiányosságairól való vélekedéseket.

Mellékletben közöljük a kérdőíves vizsgálatához érkezett konkrét lakossági javaslatokat, a fókuszcsoportos beszélgetéseken részt vevők észrevételeivel kiegészített listáját, és magát a lakossági kérdőívet.

1. A kérdőíves kutatás eredményeinek az ismertetése

1.1 A kutatás célja

A településfejlesztési koncepció kidolgozásakor fontos cél volt, hogy a település lakosságának részvételével szülessen meg a község közép és hosszútávra szóló fejlesztési terve. A településfejlesztési koncepcióban szerepel minden olyan téma, amely a község fejlesztéséhez, a lakosság jó közérzetének biztosításához tartozik, így többek között a gazdasági-, munkaerő-ellátási-, környezeti-, szociális-, közlekedési-, közművesítési-, oktatási, egészségügyi és egyéb kérdések.

Így döntő jelentősége van annak, hogy képet tudjunk alkotni arról, hogy mit gondol Délegyháza lakossága a község jelenlegi helyzetéről, hogyan viszonyul az említett, az emberek mindennapjait befolyásoló tényezőkhez, mit éreznek a leginkább problémásnak és arról, hogy milyen prioritásai, vágyai vannak a község jövőjével kapcsolatban. **A koncepció ugyanis csak akkor lehet sikeres, csak akkor biztosíthatja a község harmónikus közép- és hosszútávú fejlődését, ha az a lakosság széleskörű legitimációján nyugszik.**

Ezen cél elérésére egy többlépcsős kutatási koncepciót dolgoztunk ki, melynek első és döntő fontosságú eleme volt a lakossági kérdőíves véleményfelmérés. A kutatás megszervezésekor a legfontosabb célunk az volt, hogy minden délegyházi lakos számára biztosíthassuk a hozzászólást a településfejlesztés általa legfontosabbnak tartott céljaival kapcsolatban. Ezt egy rövid, a község minden egyes háztartásába eljuttatott kérdőívvel értük el, melynek kitöltésére és visszajuttatására kértük fel a lakosokat. A kérdőíves adatfelvétel jellegéből következően egy olyan adatfelvételi módszer, mely standardizált, összehasonlítható és kvantifikálható eredményeket szolgáltat és ezért alkalmas a vélemények összegzésére a visszaküldők populációjára vonatkozóan. Az elemzés során tehát meg tudjuk majd mondani melyek azok a célok, melyeket a válaszadók különböző csoportjai a legfontosabbnak és melyek azok, amiket a legkevésbé fontosnak tartanak. Ugyanakkor az eredmények a teljes délegyházi lakosságra természetesen nem tekinthetők reprezentatívnak, hiszen az általunk alkalmazott mintavételi mód nem tudja garantálni, hogy a kérdőívet nem visszaküldő nagy többség véleménye nem tér-e el a visszaküldő kisebbségtől.

1.2 Kik válaszoltak?

Az eredmények bemutatása előtt a legfontosabb kérdés annak tisztázása, hogy kik is válaszoltak a kérdőívre. Felkérésünkre összesen 129 kérdőív érkezett vissza a gyűjtőhelyekre. Az ellenőrzés során közülük 3 nem került rögzítésre, ugyanis feltételezhetően egy személy több kérdőívet is kitöltött, illetve egy személy értékelhetetlen kérdőívet juttatott vissza. Így a minta végső elemszáma 126 fő.

A válaszadók 36,5 %-a férfi, 63,5 %-a nő. Kor szerinti megoszlásukat tekintve a válaszadók átlagéletkora 50,3 év, csaknem 8%-uk a fiatal felnőttek csoportjába tartozik (18 - 29 éves), 29% tartozik a 30-44 évesek csoportjába, 28%-uk 45-59 éves, míg valamivel kevesebb, mint 35% 60 év feletti. Válaszadóink igen magas iskolázottsággal jellemezhetőek, legnagyobb hányaduk, 54 % érettségivel, vagy felsőfokú szakképesítéssel rendelkezik, míg 22 %-nak valamilyen főiskolai, vagy egyetemi diplomája van. Mindössze 8% végzettsége maximum 8 osztály, 16% szakmunkás, vagy szakiskolai végzettségű.

Válaszadóink közel kétharmada, pontosan 65 %-a aktív, tehát dolgozik; pontosan 30% nyugdíjas, végül mindössze 5 % volt az inaktívak aránya, ők döntően gyesen, gyeden lévő kismamák.

Végezetül mindössze két diák volt válaszadóink között, ezzel alig egy százalékos részesedést tesznek ki. A 60 évesnél idősebbek több mint 9/10-e nyugdíjas, a nyugdíjasok között lényegesen több a nő.

Az aktív **dolgozók 72 %-a más településen vállal munkát**. Közülük 75% dolgozik Budapesten, 11% Dunavarsányban, 6-6% pedig Szigetszentmiklóson, illetve Dunaharasztin. Az egyéb településeken dolgozók száma statisztikailag is alig mérhető. A válaszadók tehát alig több mint egynegyede dolgozik csak Délegyházán.

Az ingázó munkavállalók eredményeink szempontjából sokban különböznek a helyben munkát vállalóktól. Az aktív korú férfi munkavállalók 79%-a ingázó, azaz nem a településen van a munkahelye. Az aktív korú fiatal férfi munkavállalók (18-35 év) körében még számottevőbb az ingázók aránya: 88%-uk nem Délegyházán dolgozik! Az aktív korú női munkavállalók esetében kissé módosulnak ezek az arányok: 63%-uk dolgozik más településen. Jóval nagyobb az ingázók között a felsőfokú végzettségűek aránya is (50 %), éppen dupla annyi mint a Délegyházán dolgozók között.

Válaszadóink 9 %-a egyszemélyes háztartásban lakik, ez a csoport lényegében a nyugdíjasok közül kerül ki. A válaszadók 39 %-a lakik kétszemélyes háztartásban, míg 18% három-, 21% négyzemélyesben. Igen jelentős, 14% az öt-, vagy annál többszemélyes háztartások aránya. A háztartások kevesebb egyharmadában él 18 évesnél fiatalabb gyermek. Jellemzően egy, illetve kétgyermekes háztartások vannak, a gyermekes háztartások mindössze 5%-a három-, vagy annál több gyermekes. Az egy és kétgyermekes háztartások többsége (62%) olyan háztartás, ahol már nagyobb (a szülők életkorából következtetetten 10 évnél idősebb gyermekek) laknak.

Ami azt a kérdést illeti, hogy mióta él a községben, **a válaszadóink 31%-a számítható a friss beköltözők** közé, azok közé, akik az elmúlt tíz évben költöztek a községbe: lényegében fele –fele arányban 0-5 éve, illetve 6-10 éve laknak itt. A válaszadók 19 %-a 11-20 éve, míg **kereken 50%-a 20 évnél régebben él Délegyházán**. A friss beköltözők között a legnagyobb a kétszemélyes háztartások aránya, és igen sok közöttük a fiatal felnőtt, ez arra utal, hogy ebben a folyamatban elsősorban a fiatal párok vesznek részt. (Statisztikailag mérhető, de a kutatás keretein kívül esik azon „friss beköltözők” száma, akik lényegében évtizedek óta járnak Délegyházára pihenés, kikapcsolódás céljából.)

A válaszadóink **37 %-a a Kertvárosban/Üdülőterületen lakik, 57 %-a Faluban**. Mindössze **2%** válaszolt az **Ökofaluból**, és **4%** a **Tanya** területéről.

Lehetőségeink korlátozott volta miatt a vagyoni helyzet mérésére az anyagi helyzet megítélése mellett az autóval rendelkezést/nem rendelkezést használhatjuk. Válaszadóink 76%-nak háztartásában van gépkocsi, 60%-uk rendelkezik fiatal autóval, 40% pedig 8 évesnél idősebb gépkocsival rendelkezik. Természetesen nem meglepő az, hogy a frissen beköltözettek nagyobb arányban (95 %) rendelkeznek autóval, mint a régebben itt lakók. Szintén több autóval rendelkeznek az aktívak, de érdekes módon a Budapesten dolgozók és helyi dolgozók között nincs e tekintetben különbség. A válaszadók 24%-ának háztartásában nincs személygépkocsi.

A többi délegyházi lakoshoz viszonyított életszínvonal kérdésében a válaszadók 73%-a érzi életszínvonalát átlagosnak, 9%-a létfenntartási gondokkal küszködik, 6%-a átlagon aluli színvonalon él, míg 12% átlagon felülinek érzi életszínvonalát.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy meglehetősen sokan töltötték ki a kérdőíveket. A háztartások majdnem 13%-ból érkezett válasz, ami hasonló méretű településen inkább 7-8% körül mozog. Ez azt mutatja, hogy a délegyháziakat érdekli saját településük sorsának alakulása. A **kérdőívre válaszolók életkorilag meglehetősen jól leképezték a lakosságot**. Kivételt talán a tanulók jelentenek, egy ilyen vizsgálatnál ezek aránya 6-8 % körül szokott mozogni. Az idősök közül a magasabban iskolázottak, sőt a diplomások válaszoltak magas arányban, míg az aktív dolgozó népségben is főként a magasan iskolázottakat tudtuk megszólítani. A szakmunkás végzettségű válaszadóink aránya igen alacsony volt, különösen az ingázók között. Szívesen válaszoltak a kérdőívre az inaktív, gyermeket nevelő nők is. Végül településrészenként nézve a válaszadói aktivitást, a válaszadók itt is jól leképezték a lakosságot.

1.3. Részletes elemzés

1.3.1. A lakókörnyezettel való elégedettség

A lakókörnyezettel való elégedettséget több kérdéssel is mértük. Egyrészt kíváncsiak voltunk arra, hogy általánosságban mennyire elégedettek a válaszadók Délegyháza adottságaival. Ezt egy négyfokú skálán mértük, mely az „egyáltalán nem vagyok elégedett”-től az „inkább elégedett vagyok” válaszlehetőségeket fogta át. A válaszok megoszlása a következőképpen alakult:

Mennyire elégedett Ön Délegyháza adottságaival?	
egyáltalán nem vagyok elégedett	25%
inkább elégedetlen vagyok	16%
részben elégedett, részben elégedetlen vagyok	45%
inkább elégedett vagyok	14%

Az átlagos **elégedettség mértéke 2,46 pont** azaz némileg az elégedetlenek többen vannak, ám az eltérés nem túlságosan jelentős. Különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a válaszadók közel fele 3-as értéket adott a kérdésre (elégedett is vagyok és nem is), ami nagyfokú bizonytalanságról, határozatlanságról tanúskodik. Azonban az elégedettség mértékét erősen befolyásolja az, hogy az illető milyen régóta és Délegyházán: a **legelégedettebbek a 0-5 éve itt élők**, őket szorosan követik az őslakosok (a több, mint 20 éve itt élők). **Nagyon elégedetlen az a réteg, amely 11-20 éve él itt**, valószínűleg az ő esetükben már eltelt annyi idő, hogy a kezdeti illúzióik szertefoszlottak, és nem érzik magukat „mindent elfogadó” őslakosnak sem.

	0-5 év	5-10 év	11-20 év	20 év +
egyáltalán nem vagyok elégedett	11%	27%	42%	21%
inkább elégedetlen vagyok	28%	9%	17%	15%
részben elégedett, részben elégedetlen vagyok	33%	50%	38%	51%
inkább elégedett vagyok	28%	14%	4%	13%

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a válaszadók településrész szerinti elégedettsége milyen mértékű. A településszociológiai felmérések tapasztalata, hogy ez a kontroll-kérdés világít rá valójában arra, hogy hogyan érzik magukat a lakosok. Az adatokból kiderül, hogy **szűkebb lakókörnyezetükkel elégedettebbek a délegyháziak, mint magával a településsel.**¹

Mennyire elégedett Ön azzal a környékkel, ahol lakik?	
egyáltalán nem vagyok elégedett	15%
inkább elégedetlen vagyok	16%
részben elégedett, részben elégedetlen vagyok	42%
inkább elégedett vagyok	27%

Tovább vizsgálva ezt a kérdést, sajnos markáns ellentétek is kimutathatóak. A válaszadók közül **szűkebb lakókörnyezetükkel leginkább elégedetlenek az Üdülőterületen/Kertvárosban élők közül kerülnek ki.**

Egyáltalán nem elégedett:

Kertvárosban/ Üdülőterületen élők:	36%
Faluban élők:	12%

Inkább elégedett:

Kertvárosban/Üdülőterületen élők:	25%
Faluban élők:	18%
Ökofaluban élők:	50%

Az adatokból látszik, hogy a **Kertváros/Üdülőterületen élők több, mint egyharmada rendkívül elégedetlen közvetlen környezetével.** Ez az adat rendkívül magasnak számít egy ilyen kis lélekszámú – igaz, meglehetősen tagolt – település esetében. A felmérés szerint legelégedettebbek az Ökofaluban élők.

A válaszadók mindösszesen **8%-a** gondolja úgy, hogy a **közeljövőben elköltözik Délegyházáról**, az indokok nagyon szórta, trendet nem lehet kimutatni a költözési szándékok között. Nagyon érdekes viszont az, hogy bár a 0-5 éve itt élők tűnnek a leginkább elégedettnek Délegyháza adottságaival, vannak ebben a csoportban jelentős számban olyanok is, akik megbánták döntésüket.

Tervezi - e Ön, hogy a közeljövőben elköltözik Délegyházáról?

nem	77%
igen	23%

Azaz, az újonnan beköltözöttek mintegy negyede megbánta korábbi döntését! Ez természetesen nem csak azt jelentheti, hogy Délegyháza infrastrukturális, gazdasági, stb. környezetével elégedetlenek a beköltözésük időpontjához képest, de azt is, hogy nem döntöttek kellően megalapozottan annak idején. Indokaik viszont kézzel foghatóak: gyermekorvos és gyógyszerár hiánya, rosszul karbantartott utak, közbiztonság hiányosságai, illetve a helyi gazdaság állapota és a kevés, rosszul felszerelt kereskedelmi üzlet.

¹ Van ennek a kérdésnek egy másik olvasata is: arra is utalhat, hogy jobban szeretik a szűkebb lakókörnyezetüket, mint a települést.

1.3.2. A mindennapi közérzetet befolyásoló tényezőkkel való elégedettség:

A kérdőívben 25 tényezőt soroltunk fel, s arra kértük válaszadóinkat, minősítsék őket aszerint, hogy mennyire elégedettek velük. Az eredményeket a következő táblázatban foglaltuk össze:

A válaszok átlagainak sorrendje, a legnagyobb mértékű elégedetlenségtől kezdve:

	átlagos érték "öt" értékű skálán, növekvő sorrendben	szórás	leggyakoribb osztályzat	leggyakoribb osztályzat és válaszadók %-a
kerékpárutak	1,373	0,8931	1	80%
szórakozási lehetőségek	2,000	1,0793	1	41%
utak állapota, nyomvonala	2,073	1,1146	1	40%
egyéb kereskedelmi üzlethálózat	2,117	1,1145	1	35%
gazdasági fejlődés	2,191	1,1037	2	35%
vendéglátó ipari üzlethálózat	2,215	1,1126	1	34%
ivóvíz-minőség	2,322	1,2723	1	34%
zöldfelületek, parkok	2,333	1,1547	2	30%
bölcsődei ellátás/családi napközi	2,495	1,4594	1	41%
tömegközlekedés a környék irányában	2,542	1,2652	1	27%
kulturális lehetőségek	2,581	1,1615	2	28%
sportolási lehetőségek	2,708	1,0912	2	26%
játszóterek	2,724	1,1336	2	35%
Délegyháza településarculata	2,745	1,0708	3	38%
egészségügyi ellátás	2,853	1,0681	3	40%
élelmiszer és zöldségellátás	2,943	1,1638	3	38%
tisztaság, szemétszállítás	3,032	1,2554	2	28%
közbiztonság	3,091	1,0943	3	36%
Délegyháza természeti környezete	3,274	1,1514	3	38%
általános iskolai ellátás	3,360	1,2269	4	29%
tömegközlekedés Budapest irányában	3,461	1,1146	4	25%
csatornaellátottság	3,666	1,8606	5	40%
óvodai ellátás	3,708	1,0992	5	29%
elektromos ellátás	4,024	1,0736	5	42%
gázellátás	4,141	1,1844	5	53%

Mint látható, a legnagyobb mértékű elégedetlenség a kerékpárutak, kerékpározási lehetőségek megítélésében mutatkozik. Külön kerékpárút nincs Délegyházán, valószínűleg ez is az oka a nagyfokú elégedetlenségnek. Figyelemreméltó az is, hogy az egyetértés is itt volt a legnagyobb a megítélésben, ezt a válaszok szóródásának az értéke mutatja². Második helyen, jócskán a kerékpárutak mögött az szórakozási lehetőségek kedvezőtlen megítélése áll, majd ezt követi az utak állapotával, nyomvonalával való elégedetlenség. Az egyetértés ezek kapcsán is lényegesen nagyobb az átlagnál.

² Ez azt jelenti, hogy a válaszadók a kerékpárutak kapcsán ítélték meg a leginkább egységes módon, a válaszok szórása – azaz az átlagtól való eltérések négyzetes összege - ugyanis itt a legkisebb.

Mélyebbről megvizsgálva a szórakozási lehetőségekkel kapcsolatos elégedetlenséget, meglepő dolgot tapasztalunk. A válaszadókat három korosztályra bontva kiderül, hogy nem a legfiatalabbak (18-35 év) a legelégedetlenebbek a szórakozási lehetőségek hiányával Délegyházán, hanem a 35-59 év közötti nők, illetve őket szorosán követve ugyanez a férfi korosztály és a 60 év feletti nők. Az utak állapotára, nyomvonalára leadott osztályzatok legnagyobb számban majdnem minden korosztálynál 1-est értek, kivéve a 60 éve feletti férfiakat, akiket ez a probléma kevésbé zavar.

Az ivóvíz minőségével kiugró számban az Kertváros/Üdülőtérületen élők, illetve az idősebbek és a legalább 10 éve a településen élők elégedetlenek, míg főleg a fiatalabb, és rövidebb ideje itt élő korosztályt zavarja, hogy a kereskedelmi jellegű üzletekkel való ellátottsága nagyon gyenge Délegyházának.

Érdekes, hogy bár a kutatás vizsgálta azt is, hogy a válaszadó mennyire gondolja magát tájékozottnak a település ügyeit illetően, többen sok esetben a vélt tájékozottságnak teljesen ellentmondó osztályzásokat adtak le. Ilyen eset a bölcsőde/családi napközi helyzetével való elégedettség, ami mint ismeretes nincs Délegyházán, a szavazatok között mégis van olyan, aki ezzel a helyzettel maximálisan elégedett.³

bölcsődei ellátás/családi napközi	1	2	3	4	5
	41%	7%	24%	16%	12%

Természetesen az egyes tényezők megítélése attól is függ, hogy mennyire ismeri a válaszadó ítélete tárgyát, mennyire tájékozott például az iskolai ellátás kapcsán, használója-e a játszótereknek stb. Az általunk felsorolt tényezők többsége olyan volt, amelyről minden délegyházi lakosnak lehetett véleménye, minden lakost érintő kérdések voltak ezek. Ahol feltehetően egy szűkebb kör jobban érintett egy adott kérdésben, érdemes megnézni, hogy ennek a szűkebb körnek eltér-e véleménye az átlagtól.

Ez alapján természetesen a leginkább érintettek, a nők elégedetlenek legnagyobb mértékben a bölcsőde hiányával, mégpedig a középkorosztály (36-59 év) voksolt messze legtöbbször 1-essel. (A többi női korosztály is 1-esre értékelte többségében ezt a kérdést.) A férfiakat vagy nem érinti, vagy nem érdekli a kérdés, illetve nincsenek tisztában a helyzettel, hiszen ha a férfiúi elégedettséget vizsgáljuk, az elégedettség foka 3,102 átlagban, azaz „átlép” a pozitív kategóriába!

Mindig fajsúlyos kérdés egy településfejlesztési koncepciónál, hogy miként ítéli meg a lakosság az egészségügy helyzetét. Összességében véve, a helyi egészségügyi ellátás megítélésével kapcsolatban alig több az elégedetlen lakos, mint az elégedett. Ha korosztályi bontásban nézzük a helyzetet, akkor a 18-35 közti nők tűnnek a leginkább elégedetlennek, míg meglepetésre az idősebb korosztály kimondottan elégedettnek tűnik.⁴

A tömegközlekedés a környező települések irányába meglehetősen rossz megítélést kapott, de külön ki kell emelni a Kertváros/Üdülőtérületiek negatív véleményét ezzel kapcsolatban.

³ Persze, ez nem csak azt jelentheti, hogy az illető nincs tisztában azzal, hogy nincs bölcsőde a településen, hanem azt is, hogy véleménye szerint szükségtelen bölcsődét üzemeltetnie az önkormányzatnak.

⁴ Valószínűleg az urbanusabb életvitelhez szokott, fővárosból kiköltözött fiatalok számára tűnik gyengébbnek az egészségügyi ellátás.

A **3-as átlag feletti tényezők** esetében már **elégedettség**ről beszélhetünk. Ezek közül két esetben szükséges cizelláltabb bontásban is vizsgálni.

Megoszlik a lakosság megítélése a tisztaság/szemétszállítással kapcsolatban. A kommunális hulladékszállítást egyes visszajelzések kiválóan minősítették Délegyházán, míg a település köztisztaságával komoly gondokat észlelnek a megkérdezettek. Valószínűleg, ha külön lett volna szedve ez a kérdés, a szemétszállítás jóval előkelőbb helyen, míg a köztisztaság jóval gyengébb helyen végez.

A közbiztonság megítélése meglehetősen érdekesen alakult. Bár a szórás itt nem jelez nagy eltéréseket, az Kertváros/Üdülőterületen élők esetében rosszabb, míg az újonnan beköltözöttek esetében sokkal rosszabb a közbiztonság helyzetének átlagos megítélése. A közbiztonság megítélésével kapcsolatban a szubjektív vélemény hatása nagyon erős, akihez egyszer már betörték, elloptak tőle valamit, stb., az nagy valószínűséggel rendkívül elégedetlen lesz általánosan is a település közbiztonságával.

1.3.3. Általános fejlesztési irányok

A lakosság városfejlesztési elképzeléseit két kérdéssorral térképeztük fel. A két kérdés két különböző dimenzióban próbálta megragadni a válaszadók elképzeléseit, vágyait. Az egyik egy általánosabb szinten, ahol általános fejlesztési irányokat jelöltünk meg, míg a másik kérdésben konkrét, tehát kisebb és körülhatároltabb célokat kellett véleményezni, és azok közül választani. Végül szerepelt a kérdőívben egy ún. nyitott kérdés is, egy szabadon kitöltendő rész, ahova a különféle fejlesztési javaslataikat írhatták be a válaszadók.

Első esetben válaszadóinkat arra kértük, hogy általunk megjelölt, *négy általános fejlesztési irány közül válasszanak egyet*. Ezzel egy olyan prioritási sorrend kialakítását próbáltuk előidézni a válaszadók részéről, amely reményeink szerint jól jelzi azt, hogy mit éreznek a *legsürgősebb, legfontosabb* fejlesztésnek, s hangsúlyozzuk, hogy ez nem azt jelenti, hogy a többi fejlesztési irány ne lenne fontos a válaszadók számára. Ezen további vélemények, igények kifejtésére mind a konkrét célokat felsoroló kérdéssor, mind a nyitott kérdésblokk a válaszadó rendelkezésére állt. A válaszok megoszlása a fejlesztési irányokkal kapcsolatban a következőképpen alakult:

ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI CÉLOK	Százalék
a falu oktatási és kulturális ellátásának fejlesztése (óvodai és iskolai beruházások, könyvtárfejlesztés...)	4%
munkahelyteremtés, beruházás-ösztönzés (ipari beruházások, vállalkozásösztönzés...)	33%
idegenforgalmi, kikapcsolódási, sportolási lehetőségek fejlesztése, parkosítás (zöld- és pihenőövezetek kialakítása, közösségi programok szervezése, vízisport-lehetőségek további kiépítése...)	41%
a közlekedési hálózat fejlesztése és infrastrukturális fejlesztések (úthálózat minőségének a javítása, tömegközlekedési beruházások, csatornázás...)	22%

Össességében elmondható, hogy a felsorolt fejlesztési irányok meglehetősen megosztják a lakosságot.⁵ Válaszadóink 41%-a említette legfontosabbnak a település idegenforgalmi szemléletű fejlesztését, 33%-a a munkahelyteremtést, beruházás-ösztönzést (jelezzük, hogy ezzel gyökeresen ellentétes véleményt alkotott a lakosság a konkrét fejlesztési javaslatoknál), 22%-a pedig a közlekedési hálózat fejlesztését jelölte meg priori feladatként. A falu oktatási, kulturális ellátottságának azonnali javítása a válaszadók mindössze 4%-át mozgatta meg.

A legfontosabb fejlesztési irány megítélésében érdekes különbségek adódnak társadalmi-demográfiai csoportok szerint. Életkori, nemi csoport-megoszlás szerint (férfi-nő, 18-35 éves, 36-59 éves, 60-x éves) három csoportban azonos a sorrend, mint az összesítésnél. Ezek a csoportok

F60-x
F36-59
N18-35

Egyedül a 60 év feletti nők tették első helyre a munkahelyteremtés, beruházás-ösztönzés kategóriát, a többi csoportnál változatlanul az idegenforgalom fejlesztése áll az első helyen. Meglepő, hogy a fiatal férfiak korcsoportjában a közlekedési hálózat fejlesztése az utolsó helyre szorul, még az oktatási-kulturális ellátás fejlesztése is megelőzi.

Az idegenforgalom fejlesztésének elsődlegességére adott válaszokat nagyon komplexen kell kezelni. A kontroll-kérdésekkel egyértelmű, hogy mindenki valódi idegenforgalomra gondol első helyen, de ezt képzettársítással kiegészíti magában egy kellemes lakókörnyezettel, tiszta rendezett, parkosított településképpel. Joggal vélhető, hogy a Délegyházán élők számára ez az elsődleges szempontja a helyben maradásnak, sem az ideköltözők, sem az itt élők nem azért kedvelik a falut, mert ipari-kereskedelmi beruházásokat várnak el abszolúte.

A munkahelyteremtés ösztönzésének támogatása az aktív férfiak körében sem haladta meg az idegenforgalom fejlesztését. Ennek oka az lehet, hogy jelentős részük nem Délegyházán vállal munkát, hanem a környékre, illetve a fővárosba utazik dolgozni.

A friss beköltözők eltérő igény szintjére utal az, hogy ők tartják a legnagyobb arányban a legfontosabb iránynak az infrastrukturális fejlesztéseket, és az idegenforgalmi fejlesztéseket, míg a munkahelyteremtést, beruházás ösztönzést a több mint 20 éve itt élők sorolták (közel 42%-uk) az első helyre! (ezt ugyan szorosan követi az idegenforgalom fejlesztése). Az idegenforgalom fejlesztésének priori támogatottsága a Délegyházán eltöltött évek szempontjából az első 5 év alatt már kiemelt helyet kap, de még nem feltétlenül priorit, majd az 5-20 év között kifejezetten elsőrendű fejlesztési cél, míg a több mint 20 éve itt élők szegmentáltabb életkor-vizsgálata alapján főleg a nyugdíjas-korosztály véleménye miatt folyamatosan csökkenő támogatottságot élvez.

Ezen kívül az őslakosokat érdekli legkevésbé a belterületi és a kivezető utak állapota, mindössze 15%-uk (szemben a 22%-os átlaggal) fejlesztené ezt első helyen. Ezek arra utalnak, hogy **a friss beköltözők és az „őslakosok” elképzelése** némiképp, de mindenképpen kimutatható mértékben, **eltér a falu fejlesztését illetően.**

⁵ Ez nagyon szoros eredménynek számít a települési kutatások tapasztalata alapján.

1.3.4. Konkrét fejlesztési célok támogatottsága

Kérdőívünkben 13 konkrét lehetséges fejlesztési célt jelöltünk meg, melyek lefedték a mindennapi élet számos szféráját (közintézmények, szabadidő eltöltési lehetőségek, közlekedés és tömegközlekedés, közbiztonság, infrastruktúra,); ezenkívül a hosszabbtávú településfejlesztési elképzelésekről kialakult képet is megpróbáltuk feltérképezni (extenzív vs. intenzív növekedés ill. alvóvárosi vs. multifunkciós jellegű települési fejlődés).

A válaszok megoszlásai a következő táblázatban láthatók. A táblázat azt mutatja, hogy a válaszadók hány %-a jelölte meg az egyes intézkedéseket a három legfontosabb cél egyikeként illetve nem szükséges fejlesztésként: (piros betűvel szedve a három-három legtöbbet kapott voks)

	a három legfontosabb fejlesztés	a három legkevésbé fontos fejlesztés
zöldfelületek növelése a településen belül	30	29
helyi vállalkozások és szolgáltatások támogatása, élénkítése	45	14
közbiztonság javítása	40	6
iparterületek kialakítása	19	40
belső utak, járdák javítása, újraburkolása	57	10
tömegközlekedési lehetőségek fejlesztése Budapesttel és a környező településekkel	26	17
művelődési ház és a könyvtár fejlesztése, helyi múzeum létrehozása	7	29
idegenforgalom fejlesztése	42	13
óvodai, bölcsődei ellátás javítása, kiterjesztése	19	11
egészségügyi ellátás színvonalának javítása	41	3
csatornahálózat fejlesztése	6	11
új lakóparkok építése, a betelepülés ösztönzése	4	63
iparterület növelése	5	57

A konkrét fejlesztési célok között a legnagyobb támogatásra a belső utak, járdák javítása, újraburkolása talált - a válaszadók 57 %-a említette ezt, mint a három legfontosabb cél egyikét. Második helyre- az eddigi eredményeink fényében már nem meglepő módon helyi vállalkozások fejlesztése, és a hiányos települési szolgáltatások élénkítése került- válaszadóink 45%-a tartotta ezt a három legfontosabb cél egyikének. Hasonlóan fontosnak ítélték itt is – és így harmadik helyre került az idegenforgalom fejlesztése is. Szorosan követi ezeket két további kategória, így az egészségügyi ellátás színvonalának a javítása (amivel egyébként nagyjából elégedettek a délegyháziak), és a közbiztonság javítása(amivel szintén elégedettek többnyire a mérések szerint).

Valószínű, ha bekerült volna a felsorolásba a kerékpárutak építése, szórakozási lehetőségek fejlesztésének támogatása, illetve az ivóvíz-minőség javítása; szintén előkelő helyen végeztek volna.

Az idegenforgalom fejlesztése és az utak javításának fontossága csak megerősíti eddigi eredményeinket. A többség által a legfontosabbnak tartott általános fejlesztési irány képébe is jól beleilleszkednek ezek a konkrét célok. E fontossági sorrendben viszont előkelő helyre került az egészségügy és a közbiztonság, mely az átlagos elégedettségi sorrendben csak a 15. és 18. helyen szerepelt a 23-ból, úgy tűnik fejlesztésének szükségességét azok is elismerik, akik talán helyzetét nem is találták annyira kedvezőtlennek.

Nézzük a nyugdíjasok prioritási sorrendjét. Ez a férfiak esetében megegyezik az átlagos sorrenddel, míg a nők esetében a sorrend: belső utak burkolása, tömegközlekedés fejlesztése és a közbiztonság javítása. A középkorú nőknél szintén az első három helyen egyikén szerepel a közbiztonság javítása az idegenforgalom fejlesztése és az utak állapotának javítása mellett, míg a középkorú férfiak az idegenforgalom fejlesztését nem sorolták az első három kategóriába, az ő sorrendjük: közbiztonság-útfelújítás-helyi vállalkozások fejlesztése. A fiatal nők sorrendje teljesen azonos az átlaggal, de negyedik helyen az óvodai, bölcsődei ellátás javítása szerepel, míg a fiatal férfiak a helyi vállalkozások fejlesztését sorolják első helyre, majd ezt követi az egészségügy javítása és az óvodai, bölcsődei ellátás fejlesztése.

Ha ugyanezt a sorrendet a helyben élés időtartama szerint vizsgáljuk, akkor az őslakosok számára az egészségügyi ellátás javítása a legfontosabb, majd második-harmadik helyen az útfelújítás és a közbiztonság szerepel. Esetükben csak negyedik helyre sorolódik az idegenforgalom fejlesztése. A 11-20 éve itt élők számára viszont ez a legfontosabb, amit az úthálózat javítása és a tömegközlekedés fejlesztése követ. Az 5-10 éve itt élők számára is az idegenforgalom a legfontosabb, míg a 0-5 év között Délegyházán élők ezt még az első ötbe sem sorolták.

Legkevésbé fontosnak a település lakossága a betelepülés ösztönzését tartja (noha azt nem ellenzi, ld. később), illetve sem iparterületet növelni, sem fejleszteni nem akarnak, ami kissé ellentétes a munkahelyteremtés klasszikus modelljével. **Vélelmezhető, hogy a munkahelyteremtés egy délegyházi számára elsősorban az idegenforgalmon keresztül valósulna meg.**

Tagolás a településen eltöltött idő szerint:

ÉVEK	Legfontosabbak sorrendje	Legkevésbé fontosak sorrendje
0-5	belső utak felújítása helyi vállalkozások ösztönzése tömegközlekedés fejlesztése	új lakópark, betelepülés iparterületek növelése zöldfelületek fejlesztése (sic!)
5-10	idegenforgalom fejlesztése helyi vállalkozások ösztönzése belső utak felújítása	iparterületek kialakítása iparterületek növelése új lakópark, betelepülés
11-20	belső utak felújítása idegenforgalom fejlesztése tömegközlekedés fejlesztése	iparterületek növelése művelődési ház, könyvtár, stb. új lakópark, betelepülés
20-x	egészségügyi ellátás belső utak felújítása közbiztonság javítása	iparterületek növelése új lakópark, betelepülés iparterületek kialakítása

Tagolás korcsoportok, és nemek szerint:

KORCSOPORT, NEM	Legfontosabbak sorrendje	Legkevésbé fontosak sorrendje
18-35 nő	belső utak felújítása helyi vállalkozások ösztönzése idegenforgalom fejlesztése	iparterületek növelése új lakópark, betelepülés zöldfelületek fejlesztése
18-35 férfi	helyi vállalkozások ösztönzése egészségügyi ellátás óvodai, bölcsődei ellátás	új lakópark, betelepülés művelődési ház, könyvtár, stb. zöldfelületek fejlesztése
36-59 nő	belső utak felújítása idegenforgalom fejlesztése közbiztonság javítása	iparterületek növelése új lakópark, betelepülés iparterületek kialakítása
36-59 férfi	közbiztonság javítása belső utak felújítása helyi vállalkozások ösztönzése	új lakópark, betelepülés iparterületek növelése iparterületek kialakítása
60-x nő	belső utak felújítása egészségügyi ellátás közbiztonság javítása	új lakópark, betelepülés iparterületek növelése művelődési ház, könyvtár, stb.
60-x férfi	idegenforgalom fejlesztése helyi vállalkozások ösztönzése belső utak felújítása	iparterületek kialakítása iparterületek növelése új lakópark, betelepülés

A fejlesztési irányokat olyan szempontból is vizsgáltuk, hogy milyen jövőképet látna szívesen a település lakossága. Elmondható, hogy a lakosság egyértelműen fejlesztéspárti, mindössze 10%-uk szeretné olyannak látni a települést a jövőben, mint amilyen most. Kereken 30% fejlett ipari-kereskedelmi jellegű települést szeretne, míg 60%-uk pezsgő életritmusú, idegenforgalmi kulturfaluként látná viszont évek múlva Délegyházát.

1.3.5. Egyéb, fejlesztéssel összefüggő kérdések vizsgálata

Két kérdést, és egy kérdéscsoport vizsgálatát foglaljuk össze ebben a részben. Délegyháza életét, infrastrukturális helyzetét, stb., jelentős mértékben meghatározza a lakosság létszáma. Ezért meg kell vizsgálni azt a kérdést, hogy miként viszonyul a lakosság a magas beköltözési arányhoz.

A lakosság 57%-a változatlanul szeretné, hogy növekedjen a település lélekszáma, 24% ellenzi ezt, míg 19%-nak nincs véleménye a kérdésről, nem tartja relevánsnak. Leginkább az őslakosok véleménye szokott ebben a kérdésben negatív lenni, azonban Délegyházán ez nem tapasztalható: az őslakosok 54%-a szeretné, ha tovább bővülne a település, és 25%-a ellenzi ezt. Lényegében tehát véleményük megegyezik az átlag-véleménnyel.

A másik kérdés, illetve kérdéscsoport Délegyháza két „védjegyével” függ össze, a naturalizmussal és a bányatavakkal.

A naturalisták és Délegyháza viszonyáról az alábbi táblázat tájékoztat: (egyetért 1-5-ig)

Délegyháza a nudistákról ismert országszerte	1	2	3	4	5
	6%	5%	10%	21%	58%

A lakosság jelentős része, közel 80%-a gondolja úgy, hogy Délegyháza elsődleges „védjegye” külső környezet felé a naturalizmus. Ez településmarketing, idegenforgalom fejlesztése szempontjából kedvező előjel lehet, de ugyanakkor a többség úgy ítéli meg, hogy ez nem (feltétlenül) járandó út a későbbiekben. A naturalizmus fejlesztését csak a válaszadók 16%-a tartja kívánatosnak, jelenlegi mértékével, formájával a megkérdezettek 59%-a elégedett. Sőt, pontosan negyedük úgy véli, hogy a naturalizmus ideje lejárt.

A kérdéscsoport Délegyháza másik „védjegyéhez”, örökségéhez és jövőjéhez kereste a válaszokat, mégpedig ez a falu és a bányatavak, a bányászati tevékenység viszonya volt.

Az eredményeket a következő táblázat foglalja össze: (1: nem ért egyet; 5: teljesen egyetért)

	átlagos érték "öt" értékű skálán, növekvő sorrendben	szórás	leggyakoribb osztályzat	leggyakoribb osztályzat és válaszadók %-a
A környéken élőknek, ha Délegyházára gondolnak, a bányatavak jutnak először az eszükbe	3,8677	1,3481	5	49%
Délegyháza fejlődésének jót tett a kavicsbányászat	2,9495	1,5174	1	28%
Szükséges további kavicsbányák engedélyezése	1,2649	1,4025	1	71%
A bányatavak környéke sok turistát vonz a környékre	3,0762	1,2887	3	24%
A bányatavakat idegenforgalmi célokra kellene hasznosítani	4,3771	1,2286	5	74%
A bányatavak partszakaszait szabadon kell hagyni a későbbiekben	3,8264	1,5257	5	57%
A bányatavak környéke jelenleg rendezetlen	3,9349	1,5026	5	61%

Kiemelendő a tanácstalanság a jelen értékelésével kapcsolatban. A „bányatavak környéke sok turistát vonz a környékre” kérdésre adott válaszok a következőképpen oszlanak meg: (egyetért 1-5-ig)

	1	2	3	4	5
bányatavak jelenlegi vonzereje a turizmusra	15%	15%	24%	18%	18%

Másrészt szükséges volt az őslakosok véleményét két kérdésben is összehasonlítani az átlagvéleménnyel, hiszen a múltat érintő kérdésekben az ő tapasztalatukra hagyatkozhatunk.

	1	2	3	4	5
Délegyháza fejlődésének jót tett a kavicsbányászat	28%	12%	20%	18%	22%
	33%	12%	12%	17%	26%
Szükséges további kavicsbányák engedélyezése	71%	9%	8%	2%	10%
	78%	5%	7%	2%	8%

(az átlag véleménye rózsaszínnel, az őslakosoké zölddel van jelezve)

Látható, hogy a múlt megítélésében az őslakosság is tanácstalan. Többen utasítják el egyértelműen az állítást, de többen értenek vele hangsúlyozottabban egyet, mint az összes válaszadó. A további bányanyitásokkal már határozottan kijelenthető, hogy nem ért egyet a lakosság, az őslakosok nagyobb arányban utasítják ezt el, mint a település összlakossága.

1.3.5. Összefoglaló tipológia

A kérdőív összeállításakor azt az elméleti alapállást fogalmazzuk meg, hogy Délegyháza hosszú távú településfejlődése előtt két – viszonylag markánsan elkülönülő - út áll: egy *idegenforgalmi jellegű pihenőfalu* és egy *ipari/környező települések iparát kiszolgáló fejlődés*. Mindkét cél két úton érhető el: extenzív, tehát alapvetően terjeszkedő, és intenzív, tehát a már meglévő adottságok jobbítására irányuló politikaként. E két cél és két eszköz keresztezésével egy négyosztatú tipológiát kapunk, melyek mindegyikéhez egy-egy mentalitás rendelhető. A konkrét fejlesztési célok mindegyikét el lehet helyezni e tipológiában, s természetesen, hogy lesznek olyanok, melyek több cellához is hozzárendelhetők, s van néhány olyan cél is, melyek általános célkitűzései lehetnek mindegyik fejlődési irányban, tehát mind a négy elképzelésbe beleférnek. Az elméleti koncepció összefoglalását a következő ábrán mutatjuk be:

Eszköz Cél	Intenzív innováció	Extenzív innováció	Mindkét eszköznek megfelelő fejlesztések
Délegyháza idegenforgalmi jellegű pihenőfalu	(elitista mentalitás) - zöldfelületek növelése, karbantartása - bányatavak tisztítása	(menedzseri mentalitás) - lakóparkok építése, - vendéglátóhelyek támogatása - idegenforgalmi megaberuházók keresése	- sportolási, pihenési lehetőségek bővítése - tömegközlekedés fejlesztése Budapesttel és a környező településekkel - szórakozási lehetőségek bővítése
Délegyháza ipari/ipart kiszolgáló jellegű település	(tradicionális mentalitás) - helyi vállalkozók támogatása - ingázóknak helyi munkahely biztosítása	(vállalkozói mentalitás) - bányanyitás támogatása - iparterület növelése	- művelődési ház, múzeumok, könyvtár fejlesztése - szórakozás, kikapcsolódás, vendéglátás fejlesztése
Mindkét célnak megfelelő fejlesztések	- városon belüli út és járdajavítások - közbiztonság javítása	- környező települések irányában a tömegközlekedés fejlesztése	Általános célok: - közbiztonság - óvoda, bölcsőde - általános iskola - kerékpárút - csatornahálózat fejlesztése - egészségügy fejlesztése

Azt feltételeztük, hogy az emberek fejében ha nem is élnek ilyen elkülönült, konkrét módon a város előtt álló fejlődési lehetőségek, abban meglehetősen racionálisan tudnak dönteni, hogy milyen konkrét célok megvalósulását kívánják látni. Ezekből a választásokból pedig fel lehet rajzolni a mögöttük meghúzódó különböző városfejlesztési típusokat, a faluban élők mentalitás-típusait, ahogy az az ábrán látszik is. A számítás alapján nem lehet egyértelműen meghatározni, hogy a lakosság hány százaléka tartozik egy-egy kategóriába, sokkal inkább egy olyan masszaként értelmezhető a lakosság, amely egyes mezők közti megoszlását az alábbi ábra érzékelteti:

Eszköz Cél	Intenzív innováció	Extenzív innováció
Délegyháza idegenforgalmi jellegű pihenőfalu	~ 48%	~ 16%
Délegyháza ipari/ipart kiszolgáló jellegű település	~ 31%	~ 5%

2. Délegyháza településfejlesztési koncepciójának lakossági fókuszcsoportos értékelése

2.1. A kutatás helye a településtervezés folyamatában

A fókuszcsoportos kutatás szerepe az, hogy

- A település jövőképét és az ahhoz vezető lehetséges utakat hosszabb távra rögzítő terv, koncepció, stratégia kialakítása előtt *azonosítja a jellegzetes lakossági véleményeket*. A kutatás eredményei és ajánlásai alapján a települési önkormányzat a helyi közösség véleményformálóinak érdekeit maximálisan érvényesíteni tudja a településfejlesztési koncepcióban.
- Ezen túl a kutatás szempontokat szolgáltat, *ajánlásokat fogalmaz meg a* - stratégiához konkrét lépéseket illesztő - *fejlesztési terv kialakításához*.
- Végül a település egyes részeire vonatkozó jellegzetes lakossági vélemények megismerésén keresztül lehetőséget ad egy a fejlesztés-építés szabályait rögzítő és a helyi érintettek véleményét tükröző szabályozási-rendezési terv elkészítéséhez.

2.2. A kutatás módszere

A kutatás értékelése alapvetően a fejlesztési koncepció belső munkafázisa, ezért külön, önálló értékelés nem készült ezzel kapcsolatban, alapvetően a lakossági kérdőíves kutatás eredményeinek igazolására, visszacsatolására szolgál.

A fókuszcsoportos kutatás Délegyháza lakóinak a város hosszútávú fejlesztésével kapcsolatos vélekedéseit tárta fel. A beszélgetések során a településfejlesztési elképzelésekben érintett lakossági csoportok a kérdőíves kutatáshoz képest részletesebben, kötetlenebbül kifejtették és indokolhatták véleményüket, arról, hogy

- miben látják a település legfőbb adottságait és értékeit,
- milyen lehetőségeket látnak a település életfeltételeinek fejlesztésében,
- hogyan látják a falu jövőbeli karakterét, arculatát;
- milyen megoldásra váró problémákat azonosítanak a településen,
- milyen funkcionális, szerepet képzelnek el a település számára, főleg az ipari vagy idegenforgalmi jelleg eldöntésével

Összesen négy darab homogén lakossági csoportot tudtunk összehívni. A csoportbeszélgetésekre a települési önkormányzat tanácstermében került sor, a feldolgozás érdekében a beszélgetések rögzítésre kerültek.

2.3. A fókuszcsoportos tesztelés során felmerült lakossági szempontok összefoglaló táblázata

Délegyháza lakossága		
<i>I Értékes, pozitív tapasztalatok</i>	<i>II Jövőképek, víziók</i>	<i>III. Küldetése, tennivalói</i>
Legfőbb értéknek tekinti...	Olyan kisváros szeretne lenni, amely...	Feladatának tekinti, hogy...
<ul style="list-style-type: none">- Agglomerációs előnyeit, a befektetői oldal érdeklődését- Természeti értékeit: a tavakat- Jól működő lakóhelyi közösségeinek példáit	<ul style="list-style-type: none">- Minőségi idegenforgalmi szolgáltatásokat nyújt- Felelőséggel tekint természeti környezetére- A helyiek munkavállalását olcsó, könnyen telepíthető, tiszta iparágak telepítésével oldja meg- Infrastrukturális feltételeit rugalmasan illeszti a dinamikus népességnövekedéshez- Korlátozott lakóterületi fejlesztést valósít meg karakteres városrészeiben, minőségi infrastruktúrával kiszolgálva azt	<ul style="list-style-type: none">- A helyi lakossági részvételen, a lakóközösségek képességein alapuló településfejlesztést valósítson meg.- Önkormányzati kommunikációja mentesül a helyi pártoskodástól, közösen cselekszik a település érdekében- helyi munkahelyek teremtését ösztönzi

2.4. Az eredmények vázlatos bemutatása

A megbeszélések résztvevői teljes mértékben visszaigazolták a lakossági kérdőíves kutatás eredményeit. Legfőbb hiányosságnak a közlekedési infrastruktúra állapotát érzik. Érdekes megvilágításba helyezték a beszélgetések a helyi munkahelyteremtés kérdését. Az ipar fejlesztése azért kapott jelentős támogatást a jövőbeni fejlesztési irány meghatározásakor a lakossági kérdőíves kutatásban, mert ezzel azonosítják a munkahelyek meglétét! A témában való elmélyültebb eszmecsere folyamán egyetértésre jutottak a csoportok, hogy ezeket a helyi munkahelyeket az idegenforgalom is létrehozhatja.

A helyi munkahelyek megléte, vagy meg nem léte érdekes módon nem a család kereső tagjait, a férfiakat érdeklik, ők teljesen mértékben meg vannak békélve azzal a helyzettel, hogy ingáznak a környező települések és a főváros irányába.

Megvitatásra került a közbiztonság helyzetének értékelése, az erről alkotott kérdőíves vélemények nem adtak használható karaktert a feldolgozáshoz. Közbiztonsággal kapcsolatban a negatív vélemények egy néhány évvel ezelőtti „hullámra” alapoznak, a csoportok elismerték, hogy ennek vége. Ennek ellenére, akihez egyszer már betörtek, változatlanul elégedetlen maradt a közbiztonsági helyzettel.

Súlyos gondot jelent a pár éve beköltözött, többnyire fiatal szülők körében a bölcsőde hiánya. Tudnak az önkormányzat terveiről, de szkeptikusak a megvalósítással kapcsolatban. A családi napközi, vagy bölcsőde kérdés tekintetében ha döntenük kellene, a bölcsődét választanák. A családi napközire inkább mint kényszermegoldásra, „tűzoltásra” tekintenek, de ugyanakkor tisztában vannak a bölcsőde nyitás komoly nehézségeivel. Nem utasítják el azt a variációt, hogy több település összefogásával hozzanak létre bölcsődét, bár szívesebben vennék, ha ez az intézmény a településen lenne.

Felmerült a helyi társadalom, civil élet és az önkormányzat viszonya is, felemás, de inkább pozitív vélekedésekkel az együttműködésről. Ugyanakkor szimpátiától függetlenül, mindenki egyetértett abban, hogy a helyi politikai megosztottság ártalmas, nem kívánatos dolog, a feszültség feloldása elsődleges feladat lenne az érintetteknek. A települést feszítő politikai ellentét a megbeszéléseken részt vevők megítélése szerint túl van az „egymásnak feszülés” állapotán, a lakosság e tekintetben a körülmények változatlan fennállása esetén lassan, de biztosan apátiába kerül.

Minden beszélgetésen előkerülő probléma volt a közösségi szolgáltatások hiánya. Ezen belül legfőképpen a következőkkel elégedetlen a lakosság: helyi bevásárlási lehetőségek hiánya, vendéglátóipar jelenlétének szinte teljes hiánya (egy idegenforgalomra építeni szándékozó településen!!!), a gyógyszertár nyitvatartási rendje, és a szórakozási lehetőségek sekélyessége.

A fő fejlesztési irány kijelölése a hosszas beszélgetések végére egyértelmű volt. **Élhető falu, kellemes lakókörnyezet biztosítása, illetve az idegenforgalom fejlesztése.**

- **Fővárosi agglomerációs előny:** A megkérdezettek szerint Délegyháza legfőbb erőssége Budapest közelsége („Pesthez képest jó itt élni”), és a viszonylag a könnyű megközelíthetőség közúton és tömegközlekedéssel egyaránt.

- **Környezeti értékek:** A falu leginkább a tavakban rejlő lehetőségekre büszke. Ezeket tekinti a településkörnyezet legfontosabb értékeinek.
- **Működő kisközösségek:** A beszélgetések során felszínre került, hogy egy lakófalú (*Lila Akác köz; Született feleségek c. tv-sorozat*) jó életének alapvető feltétele a jól működő közösségi lét. Ennek a sokak által elismert, mintaadónak tekintett, megvalósult modellje az új posta melletti játszótér önerős, társadalmi munkával történő kialakítása. Megállapítható volt, hogy a település jelentős civil potenciállal rendelkezik, célszerű volna ezekre több figyelmet fordítani.

DÉLEGYHÁZA TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

II.KÖTET – Helyzetfeltárás és adatelemzés

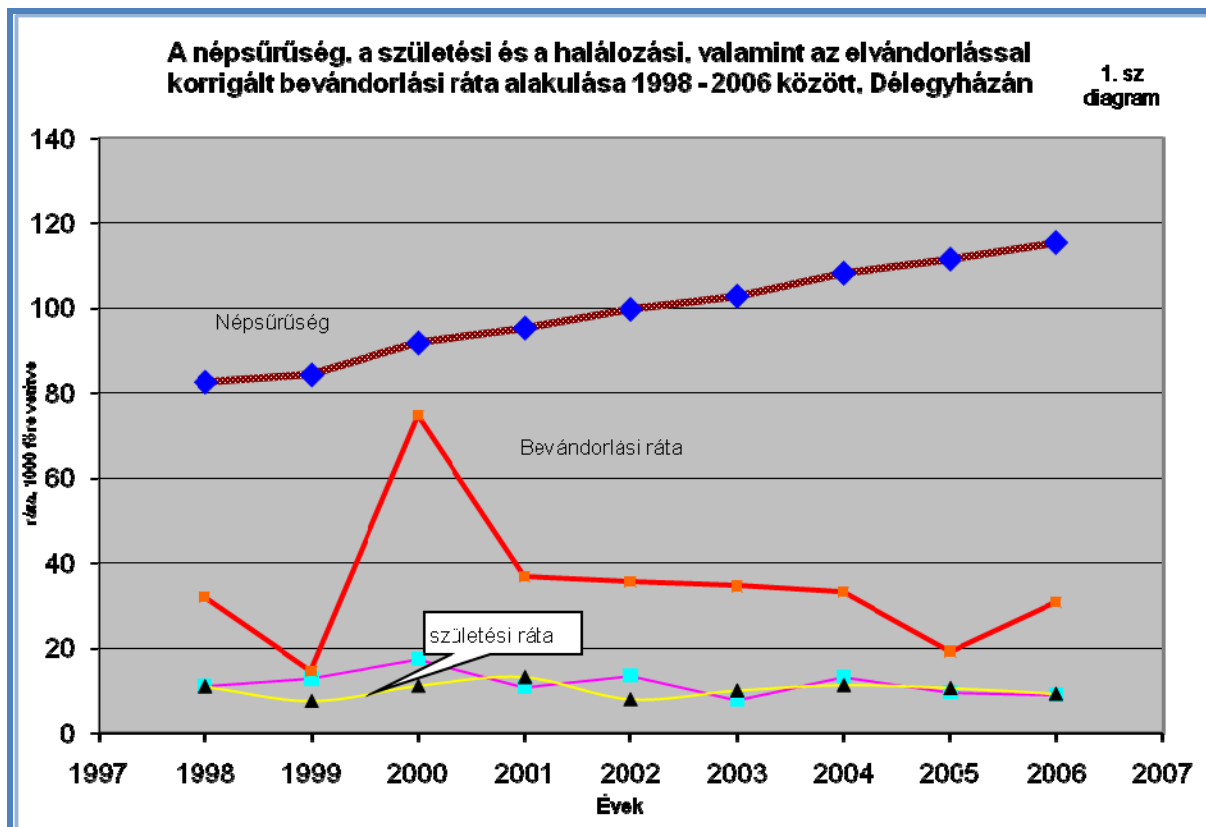
I. Délegyháza társadalmi-szociális helyzete

I.1. Demográfia

A település 1949-ben jön létre, lakosságának gyarapodása első ütemben ezt követően, az ötvenes-hatvanas években gyorsul fel. **1949-ben**, az egyesítéskor **1.084 fő** volt az akkori település népessége, mely 1970-re közel a felével emelkedik (1.518 fő). A lakosság gyarapodása a 80-as években lényegében stagnált (1980-ban 1854 fő, és 1990-ben 1821 fő), majd a növekedés – immár új keretek között – a 90-es években tovább folyt, a **2001-ben** megtartott népszámlálás idején **2.412 fő** élt a faluban. 2006. december 31-én a település **2.930** lakost számlál.

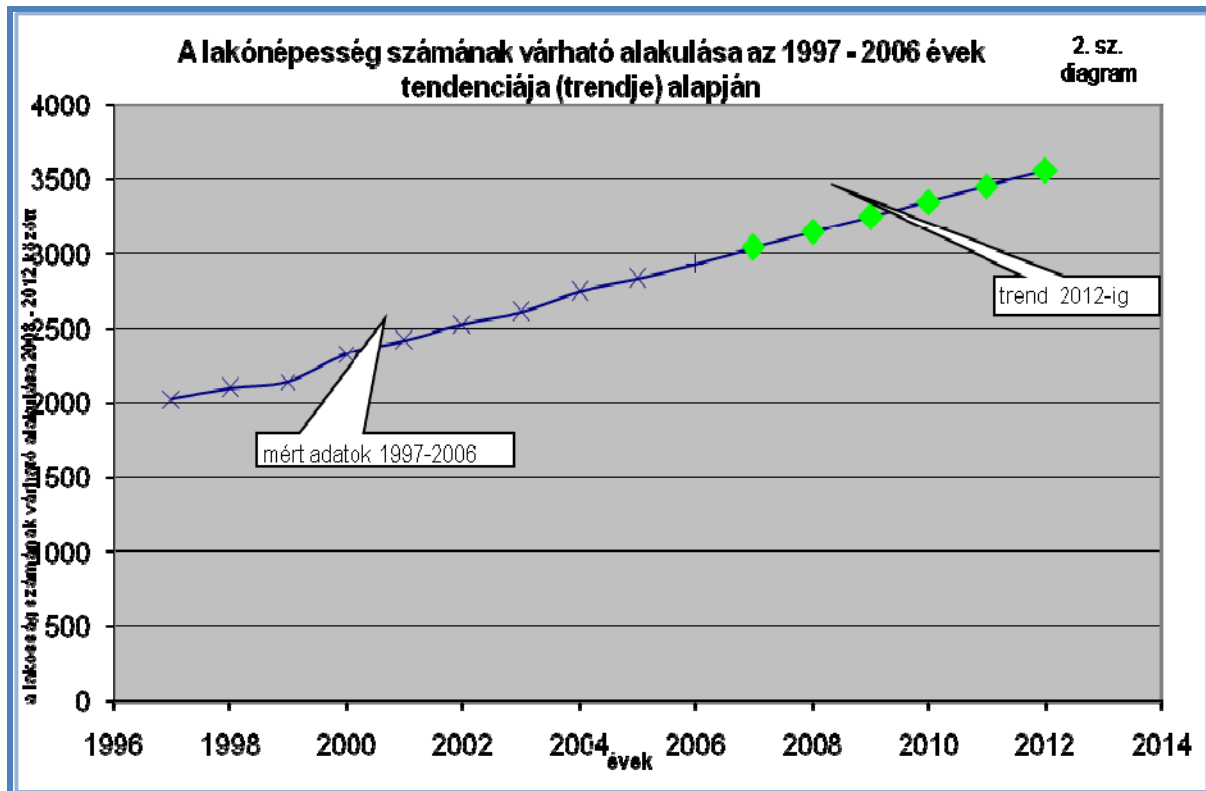
A gyarapodás mögött részben a természetes szaporodás pozitívuma áll, részben pedig a faluba történő bevándorlás. A település lakossága az elmúlt 10 év folyamán 44,7%-al növekedett. Ezt a növekedést tükrözi a népsűrűség növekedése is. A népsűrűség, amely 1997-ben még nem érte el a 80 fő/km² értéket, 2006-ra már 115 fő/km² szintre emelkedett, és a növekedés dinamikája erőteljesnek tűnik.

A növekedés egyértelműen a betelepülés-elvándorlás közötti arányeltolódás miatt következett be. A számítások szerint az ezer lakosra számított bevándorlási/elvándorlási különbözet a vizsgált tíz év átlagában 34,5 fő, vagyis ennyivel többen települtek le évente, ezer főre számítva, figyelembe véve az elvándorlást is. A születések és halálozások számának alakulása, természetesen árnyalja a képet: évente átlagosan – ezer főre számítva – 11,3 gyermek születik, de 10,6 fő hal meg. A folyamatok időbeli alakulását az 1. sz. diagram mutatja be.

A lakónépesség évente átlagosan 100,4 fővel növekedett a vizsgált időszakban a településen. A növekedésből 86,2 fő a betelepülők számának növekedéséből, 14,2 fő pedig a születések számának alakulásából adódott.

Mivel elég hosszú adatsor állt rendelkezésünkre, tájékozási céllal kiszámítottuk a lakónépesség létszámalakulásának lineáris trendjét, az utolsó tíz év tényadatai alapján. (2. sz. diagram).

A trend – mivel múltbeli adatokból indul ki, és a jövőre vonatkozó adatokat igyekszik megjeleníteni - természetesen viszonylag rövid időtávon belül értelmezhető. Addig, ameddig a folyamatok nem változnak meg lényegesebben. Ezért a számított adatokat fokozott óvatossággal kell értelmezni. Mégis érdemes figyelmet fordítani a trend alapján következtethető adatokra, mert a település fejlesztésének irányát lényegesen befolyásolhatják a lakosság számának várható alakulásáról nyert információk. Délegyházára is jellemző az az agglomerációs folyamat, miszerint az újonnan letelepedők gyakorlatilag csak lakóhelyet vásárolnak a településen, munkahelyet továbbra is elsősorban a fővárosban találnak.

A nagyarányú bevándorlás hatása a falu kedvező, fiatalosabb korösszetételén is megmutatkozik, a vándorlók ugyanis jobbra az aktív korúak. Ennek megfelelően a településen a megyei aránynál is, és az országos arányoknál is kevesebb a 60 évesnél idősebbek aránya, ugyanakkor nagyobb az aktív korosztályoké (15-59 éveseké)⁶. Az előregedés folyamata az utóbbi két évtizedben azonban már lassan megindult, de az aktív korosztályok bevándorlásnak köszönhető megduzzadása még némileg ellensúlyozta ezt a folyamatot.

⁶ A lakosság korösszetétele 2001-ben: 0-14 évesek: 18,79%; 15-39 évesek: 35,98%; 40-59 évesek: 28,38%; 60-x évesek: 16,85%.

A lakosság korösszetételének alakulását hosszabb távon három időpontban vizsgáltuk, 1980-ban, 1990-ben, és 2001-ben. Az alábbi táblázat a különböző korcsoportok összlakossághoz viszonyított százalékos arányát mutatják az adott időpontokban.

	19-39 évesek aránya	40-59 évesek aránya	60 – x évesek aránya
1980	34,30%	21,62%	12,08%
1990	28,88%	26,68%	15,37%
2001	32,17%	28,06%	16,85%

Ehhez képest 2006-ban a 60 éven felüliek aránya tovább növekszik, és már 17,17%-os, míg a 0-14 évesek aránya 18,27%-os az összlakossághoz viszonyítva. Ha a fiatal, 14 éven aluli generáció arányát vizsgáljuk az elmúlt évtizedben, lényegében megállapítható, hogy arányuk az elmúlt tíz év során változatlan volt az összlakosságon belül.

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
17,83%	18,13%	18,38%	19,86%	18,79%	18,89%	18,47%	18,96%	18,83%	18,27%

Ez az állandóság kiváló trendjelző a település jelenlegi, illetve a jövőbeli oktatási, szociális ellátási funkcióinak tervezéséhez.

Az előregedés mértékének növekedése sem számottevő, így megállapítható, hogy **korcsoportokhoz kötött szociális konfliktus a közeljövőben sem fogja terhelni a település ellátási infrastruktúráját!**

1.2. A népesség iskolai végzettsége és foglalkoztatottsági helyzete, lakáshelyzet alakulása

Délegyháza lakossága iskolai végzettség szempontjából némileg kedvezőtlenebb helyzetben van, mint a megye összlakossága. A 15 éves vagy idősebb népesség 87,8%-a végezte el az általános iskolát (megyei arány: 89,9 %), míg a 18 évesnél idősebb népesség 28,3 %-a rendelkezik érettségivel (megyei arány 37,5%). Végül a 25 évesnél idősebb népességben 5,8 % a főiskolát ill. egyetemet végzett lakosok aránya (megyei arány 11,7 %).⁷

A város teljes lakosságának 35,73 %-a volt aktív kereső, azaz foglalkoztatott 2001-ben, (a környező, Pesthez közelebb eső településeken – Szigetszentmiklós, Dunaharaszti, Taksony, Szigethalom - ez az arány 38-41%) miközben 138 fő volt munka nélkül. Ez 5,72 %-os munkanélküliségi rátát jelent, amely megyei viszonylatban lényegében átlagosnak megfelelő arány (azonban Pest megye helyzete országos viszonylatban is kedvezőnek mondható).

⁷ 2001-es népszámlálás adatai. Erről frissebb adat nem érhető el, de a beköltözők szociográfiai helyzete alapján valószínűsíthető, hogy javult az egyetemet, főiskolát végzettek, illetve az érettségizettek aránya.

A lakosság 30,1 %-a tartozik az inaktív keresők csoportjába (nyugdíjasok, gyesen, gyeden lévők, vagyonból élők stb.), és 28,44 % az eltartottak aránya. 2001-ben a község aktív keresőinek kereken 30%-a dolgozott csak helyben, 70%-uk a városon kívül talált munkát. Ez az arány a 2006-ra vonatkozó becslés alapján lényegében változatlan, kissé ugyan nőtt (72-74%, ill. 26-28%). Az ingázók ezen magas, megyei viszonylatban is kiemelkedő aránya, a főváros közelségével magyarázható. Míg azonban 2001-ben a helyben foglalkoztatottak nagyjából 55% férfi, 45% pedig nő, ez az arány a 2006-os becslés szerint már megfordult. 2001-ben az ingázók 60 %-a férfi, míg csak 40 %-a nő, a 2006-os becslés szerint 72-75%-25-28%! A női foglalkoztatottak tehát nagyobb arányban dolgoznak a településen belül, míg a férfiak között több az ingázó. Az ingázók ilyen magas aránya már a rendszerváltás előtt is jellemző volt a településre, azonban e jelenség a helyi munkahelyek hiányával is magyarázható. Az iskolai és a munkahelyi földrajzi mobilitásra vonatkozó adatokból az tűnik ki, (főleg az 1980-as adatokkal összehasonlítva), hogy Délegyháza már nem csupán egy „pihenőfalú” jellegű település, hanem igen **erős, de nem kölcsönös kapcsolatok jellemzik mind a környező nagyobb településekkel, mind a főváros déli kerületeivel.**

A falu aktív keresőinek mindössze 4,91%-a dolgozik a mezőgazdaságban, 34,33%-az iparban, építőiparban és 60,76% a szolgáltatói (és köz) szférában foglalkoztatottak aránya. A foglalkoztatotti szerkezet jelentős átalakuláson ment keresztül a rendszerváltás óta: míg korábban az aktív keresők több mint fele a pesti-csepeli nagy gyárakban talált munkásként, szakmunkásként munkát, addig mára a szolgáltatói szektorban dolgozók kerültek többségbe.

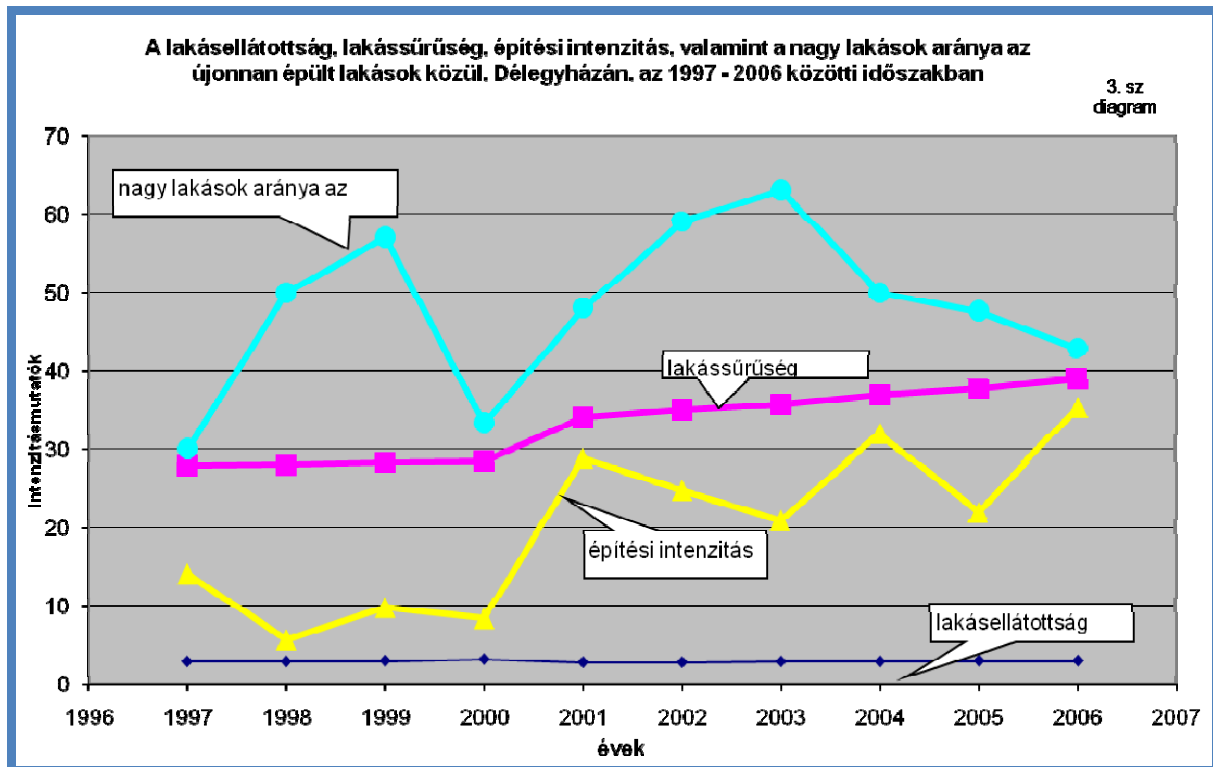
A faluban 2001-ben összesen 850 lakás ill. lakott üdülő volt található, a teljes lakásállomány ekkor 867 db volt. Ez a szám 2006-ra jelentős mértékben nőtt, az év végén 992 db-os lakásállománnyal rendelkezett a település. A lakások 65%-a a 2. világháború és a rendszerváltás között épült. 1990 és 2006 között épült fel Délegyháza lakásainak 25,28%-a.

A lakásállomány a vizsgált időszakban közel 40%-al emelkedett. Eközben az egy lakásra jutó lakosok száma lényegében nem változott. Egy lakásban átlagosan 3 fő lakik a településen, és ez az érték az elmúlt tíz év során változatlan maradt.

A lakássűrűség, (az 1 km²-re jutó lakások száma) határozottan növekszik, mint ahogy az építési intenzitás (1000 lakásra jutó újonnan épült lakások száma) is, bár ennél a mutatónál nagyon jelentős a szóródás, amely azt mutatja, hogy nem egyenletes a növekedés, inkább lökészerű. Vannak kiugró évek, amelyeket kisebb visszaesés követ, majd ismét erőteljesebbé válik az építési ütem.

Jellemzően magas arányt képviselnek a nagy (négyszobás vagy nagyobb) lakások, az újonnan épült lakások közül. Arányuk, a 10 vizsgált év átlagában megközelíti az 50%-ot, és két intenzív „nagy lakás építési periódus” figyelhető meg, 57%-os, illetve 63%-os maximum értékkel. A vázolt folyamatokat ábrázolja a 3. sz. diagram.

Határozott, nagyon szoros összefüggés mutatható ki a lakosság számának változása és a lakásállomány változása között. Az összefüggés szorosságát jelző korrelációs koefficiens (r) értéke 0,96 amely erős függvénykapcsolatra utal. Erre alapozva, és figyelembe véve a lakosság számának alakulására vonatkozó lineáris trend adatait, elkészítettük a becslőfüggvényt, amely a lakások várható számát jelzi. Az 1. sz. táblázatban foglaltuk össze az adatokat, és az évenkénti adatsorból kiemelve mutatunk be néhányat:

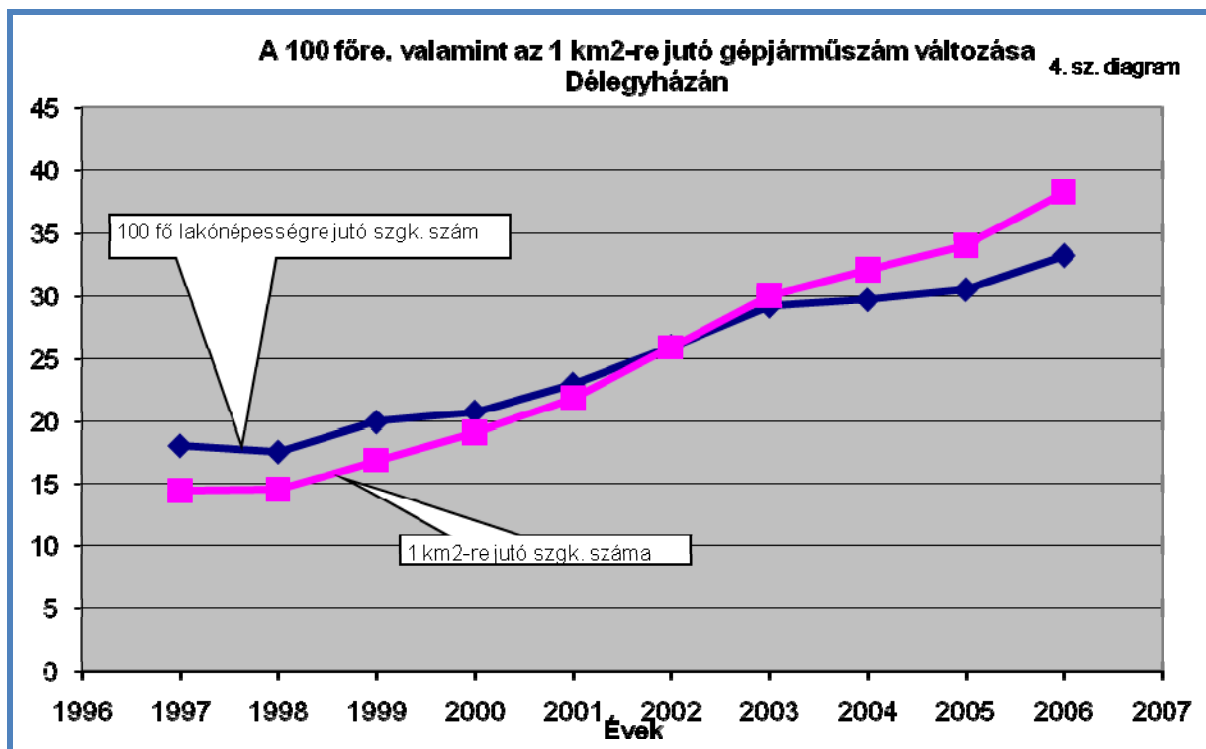
1. sz. táblázat

Évek	1998 (tényadat)	2006 (tényadat)	2008 (várható trend)	2010 (várható trend)
Lakónépesség (fő)	2096	2930	3148	3357
Lakások száma (db)	713	992	1075	1147

A lakónépesség, valamint a lakások számának növekedése várhatóan hatással lesz a település infrastruktúrájának és intézményrendszerének eddig kialakult szerkezetére is.

A 2001-ről 2006-ra vetített adatok szerint 100 lakásra átlagosan 272 szoba és 94 fürdőszoba jut, míg 100 szobában átlagosan 102 fő él. A megyei átlagnak megfelelően a lakások 44%-a összkomfortos, de még mindig nagy a félkomfortos (3,29%) és főleg a komfort nélküli (15,29%) lakások és lakott üdülők száma. Valószínű azonban, hogy ez az arány a nagyszámú, gyengén felszerelt üdülő miatt ilyen magas. Érdekes még megjegyezni, hogy a falu lakónépességének a vetített adatok⁸ szerint 12 %-a külterületeken lakik, 170 lakásban. Délegyházához 10 külterület tartozik. Délegyházán a 2001-es népszámláláskor 830 háztartást írtak össze, ezekre 699 család jut. Ebből mindössze 20,48 % az egyszemélyes háztartások aránya, amely nem magas, megyei összehasonlításban átlagosnak mondható.

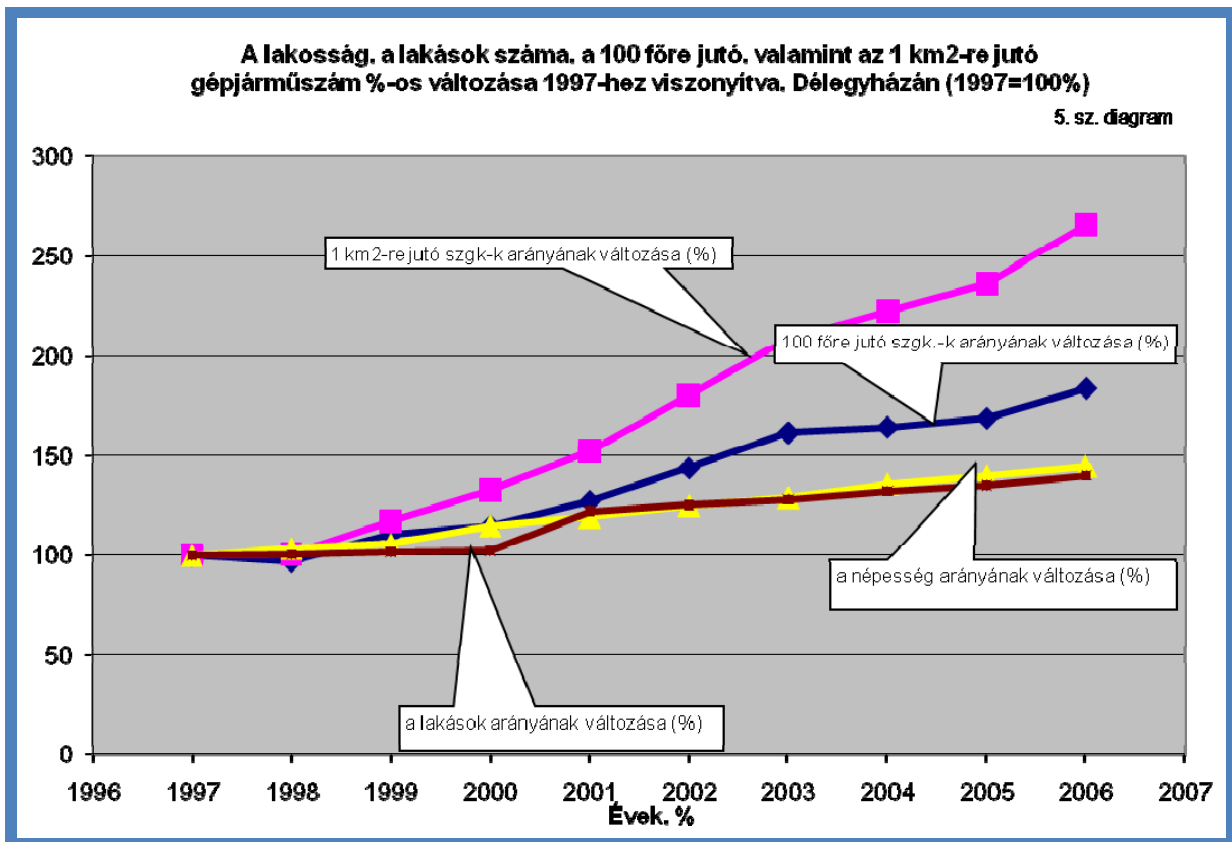
A lakosságszám növekedéséhez hasonlóan dinamikus változások tapasztalhatók a személygépjármű-ellátottság tekintetében. A legfontosabb mutatókkal (a 100 főre jutó, valamint az 1 km²-re jutó gépjárművek száma), jellemzett folyamat szerint a gépjárművek száma összességében is, és arányaiban is, rendkívül gyors növekedést mutat. Ez egyrészt a lakosság életszínvonalának mutatója is, hiszen a személygépkocsi a lakás mellett az egyik legfontosabb vagyontárgy. A növekedést jelzi, hogy míg (100 főre számítva) 1997-ben 18 gépjármű volt a lakosság birtokában, 2006-ban már több mint 33 db. A növekedés – 100 főre számítva - közel kétszeres. Még informatívabb, kifejezőbb a növekedési ütem változásának ábrázolása, ha a gépjármű-sűrűséget (az 1 km²-re jutó járműszámot) vizsgáljuk: 1997-ben 14,4, 2006-ban már 38,3 személygépkocsi jutott a település 1 km²-nyi területére. (4. sz. diagram)

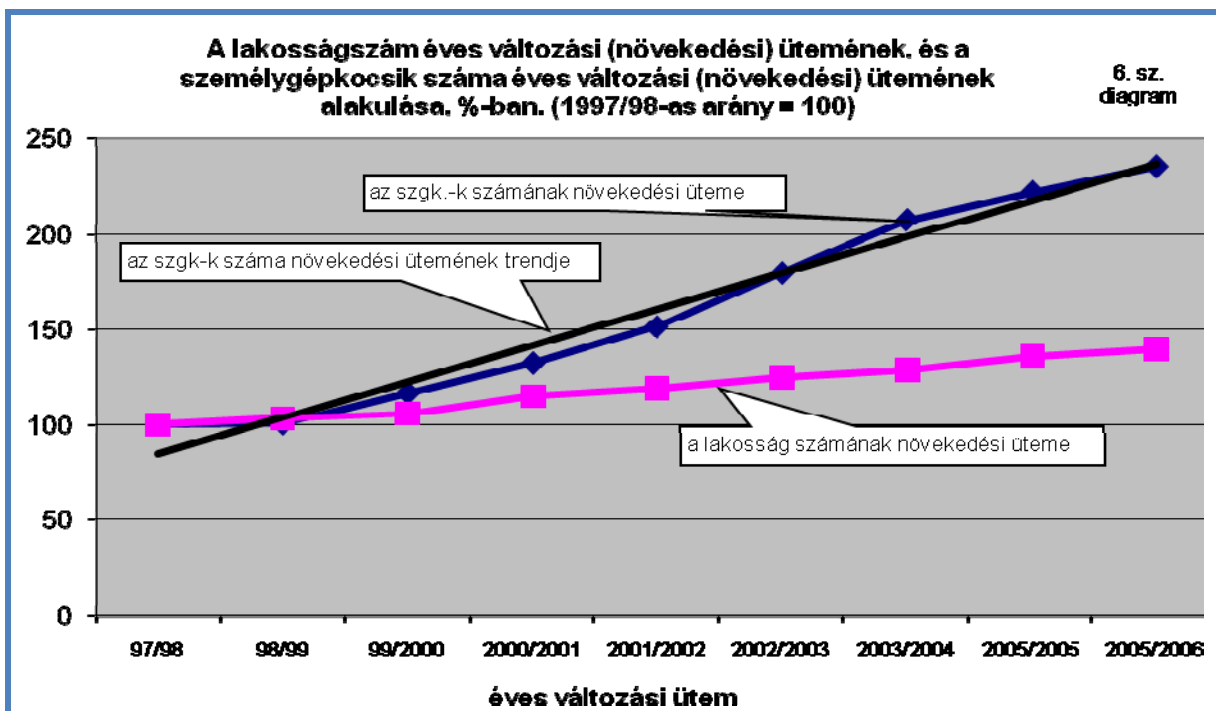
Összevetve a lakossági létszám, a lakások száma, valamint a két gépjármű ellátottsági mutató %-os változását, még drasztikusabban ábrázolható a változás mértéke.

⁸ A vetített adat azt jelenti, hogy csak a népszámlálás idején (2001) állt rendelkezésre az adat, így a 2006-os adat csak a statisztikai mutatók azóta történő alakulásának számításával, azaz becsléssel állítható elő.

Ha az 1997-ben mért adatokat 100-nak tekintjük, és ehhez, mint állandó bázishoz viszonyítjuk az adatsorok változását, kirajzolódik a növekedés valóságos dinamikája (5. sz. diagram).

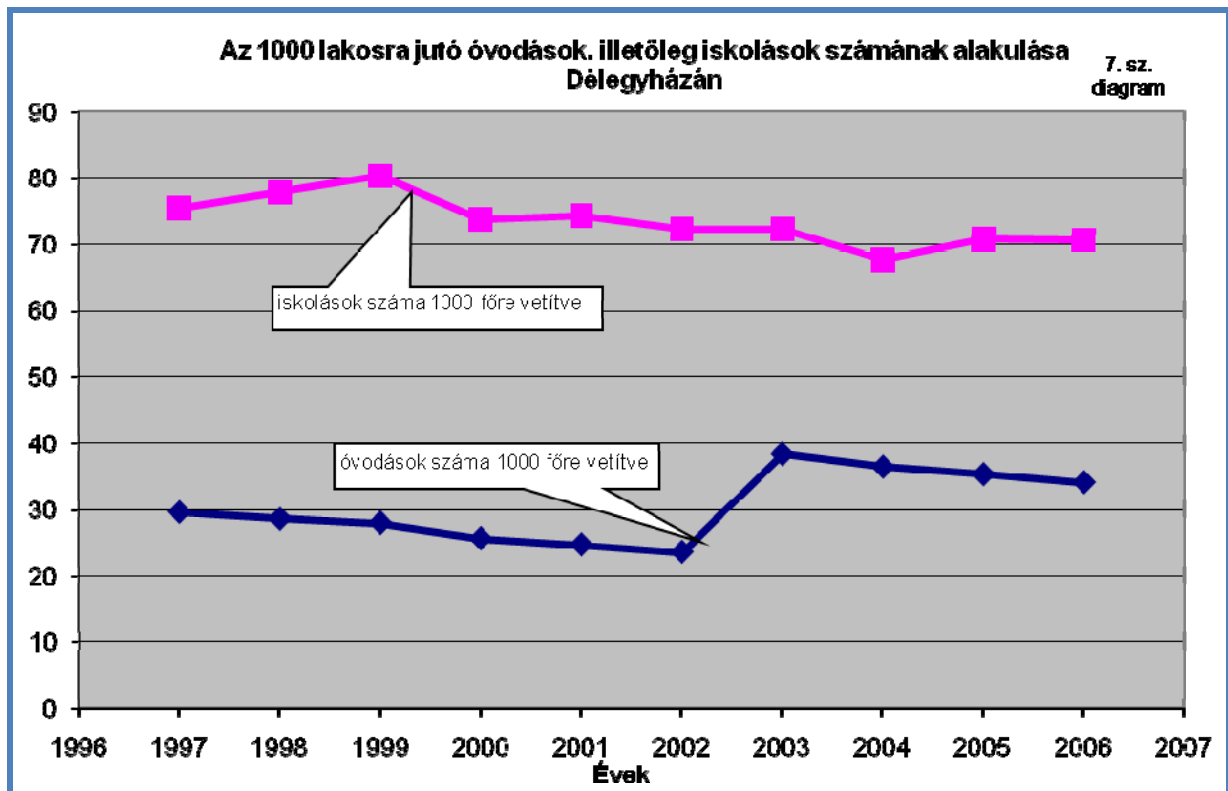

Egyértelműen látható, hogy a gépjárművek számának bővülése lényegesen meghaladja mind a lakosság, mind a lakások számának bővülését. A leginkább egyértelmű helyzetet a 6. sz. diagram mutatja, ahol nem az abszolút számokat, hanem az évenkénti változásokat ábrázoltuk.

A létszámnövekedés tehát lényegében nem változtatta meg számottevően a településen élő korcsoportok egymáshoz viszonyított arányát, annak ellenére sem, hogy 2006-ban hozzávetőleg 900 fővel éltek többen a településen, mint 1997-ben.

A 0-14 éves korcsoporton belül ugyanakkor valószínűsíthetően történt belső átrendeződés. 1000 lakosra vonatkoztatva növekedett például az óvodáskorúak száma, és valamelyest csökkent az iskolások száma, miközben a korcsoport 2006-ban mért aránya, legfeljebb néhány tized százalékkal tér el az 1997-ben mért aránytól. (2. sz. táblázat; 7. sz. diagram)

Az óvodai férőhelyek tekintetében, az időszak első felében, 1997 – 2002 között, jelentős túlhasználat, mintegy 30-45 %-os mértékű kapacitáshiány volt a jellemző. Ez a probléma mára megoldódott, és a meglévő férőhely-kapacitás fedezi az óvodába beírt gyermekek által támasztott igényeket. Tartalék azonban gyakorlatilag nincs a rendszerben, és érdemes lenne vizsgálni, vajon vannak-e elutasított, de jogos igénylők.

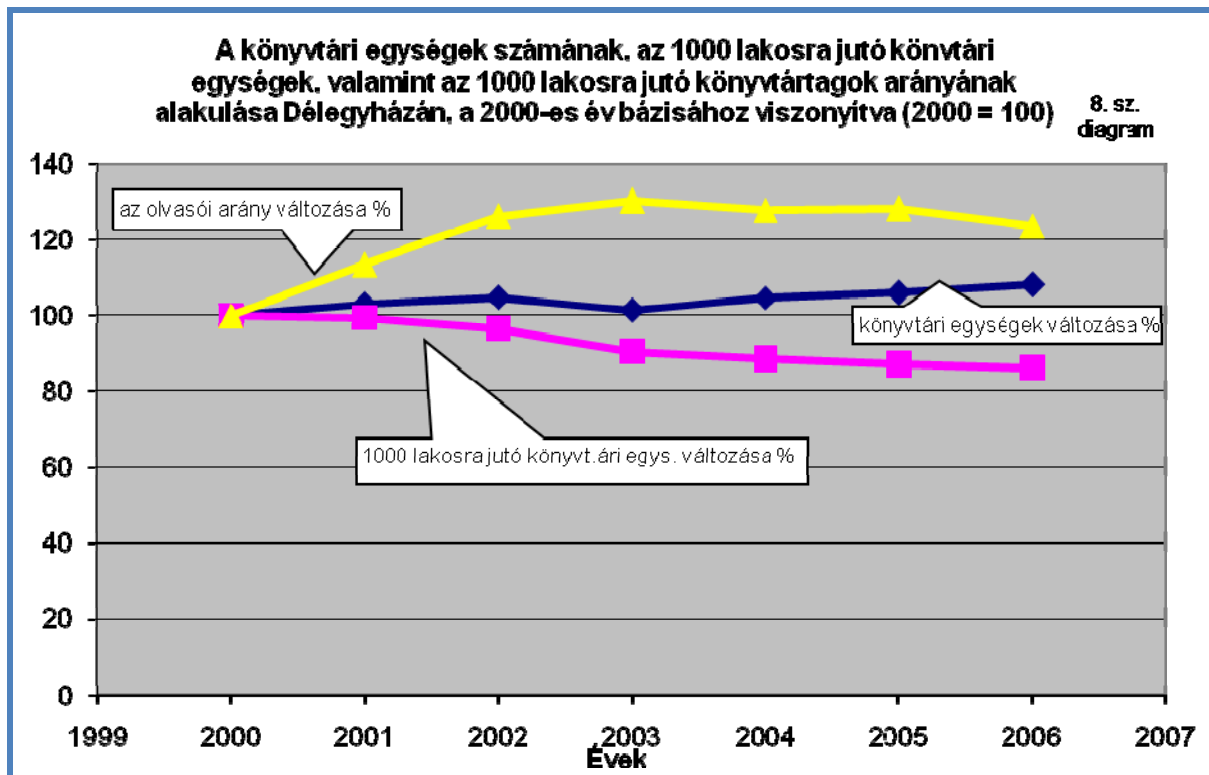
Az iskolai férőhelyekkel kapcsolatban a létszámnövekedésből adódó problémákra lehet következtetni. Az egy tanteremre jutó iskolások száma, ha lassú ütemben is, de folyamatosan növekszik. Mivel az oktatói létszám alig változik, szintén nő az egy pedagógusra jutó iskolás gyermekek száma is. Ugyanakkor csökken az 1000 főre jutó pedagóguslétszám. A rendelkezésre álló adatok nem tesznek lehetővé mélyebb elemzést, de a helyzet folyamatos változása, a kedvezőtlen irányú folyamatok kibontakozásának lehetőség szerinti lassítása, vagy megakadályozása fokozott figyelmet igényel.

Az elmúlt években az önkormányzat több új általános iskolai osztálytermet is átadott, jelenleg a fő prioritása a bölcsődei ellátás fejlesztése.

I.3.2. Kulturális és sportélet, civil szerveződések

A falu könyvtárral⁹, és közművelődési házzal rendelkezik. A falu kulturális életének központi helyszíne a művelődési otthon.

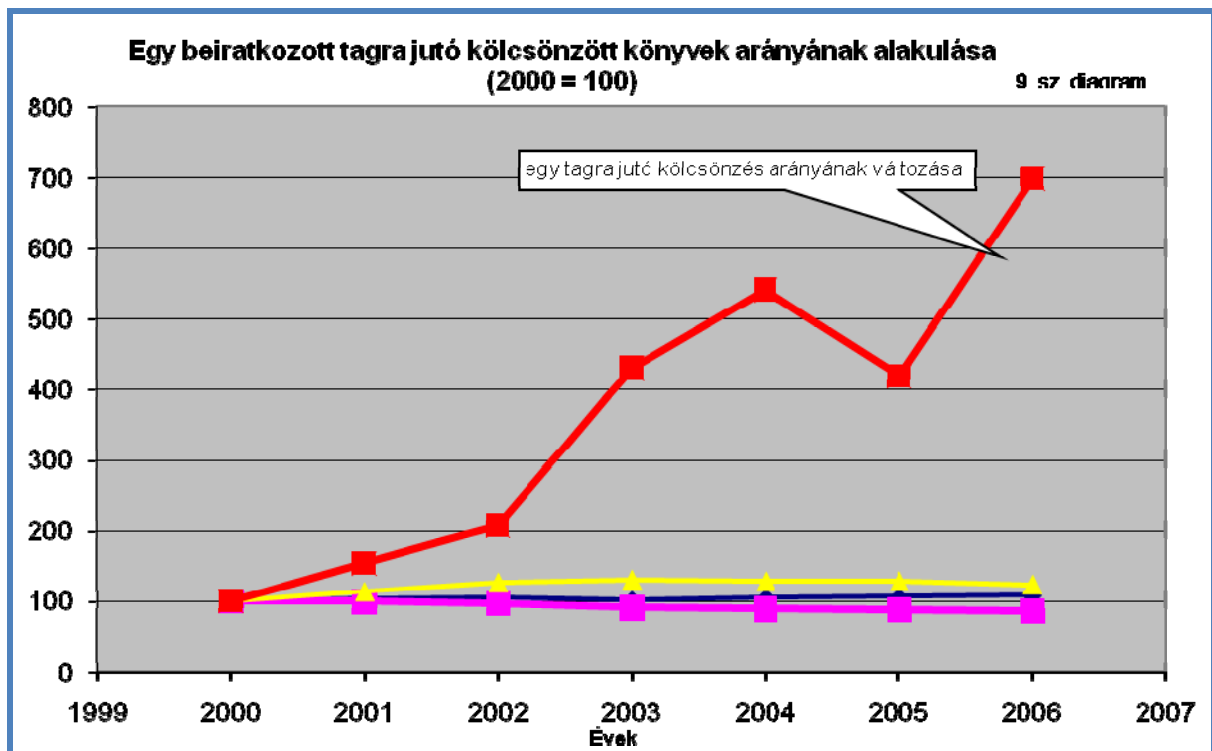
A könyvtárhasználattal kapcsolatos adatok azt mutatják, hogy 2000-hez viszonyítva a könyvek (könyvtári egységek) száma abszolút értékben kissé (8,3 %-al) növekedett ugyan, de a lakossághoz viszonyított arány már csak 86,2%. Vagyis, lakosságarányosan (1000 főre vetítve), közel 14%-al csökkent a könyvtár állománya. Az olvasók (a könyvtárba beiratkozottak) aránya ugyanakkor 23,7%-al magasabb lett, mint a bázis évben. Ezek a számok azt mutatják, hogy a könyvtár állományát érdemes lenne fejleszteni, mert van olvasói igény. (8.sz. diagram)

Ami igazából meglepő, és figyelmet érdemlő változás, az az olvasói aktivitás kiugróan magas értéke, illetve növekedése. A 9. sz. diagram-on az előző diagram görbéi mellé felvettük az olvasói aktivitást mutató jelzőszámot, az egy tagra jutó kölcsönzött könyvek (könyvtári egységek) arányát.

Ez azt mutatja, hogy a kölcsönzés mértéke 700 %-al nőtt a bázisévhez viszonyítva. Ez nem lehet a véletlen műve. A könyvtár igen jó munkát végez, és érdemes a könyvvállomány fejlesztésére kiemelt figyelmet fordítani. A település kulturális színvonalának emelése, a rendszeresen olvasók számának növelése, vélhetően ezen a ponton befolyásolható kedvező irányban a legnagyobb hatékonyság mellett, arányaiban a legkisebb ráfordítással.

⁹ A könyvtár 8.700-as könyvvállománnyal bír, ami meglehetősen kicsinek számít. Ennek ellenére a könyvtári állomány évről-évre gyarapszik, a beiratkozott olvasók száma viszont évek 450 fő környékén stagnál az utóbbi három évben

A településen több sportegyesület is működik, így futball-klub, karate-egyesület, testépítők egyesülete, valamint sporthorgászok és a „Végelgyengülés” Sportegyesület. A sportegyesületek által szervezett tagság, mintegy 300 fő, azaz a település lakosságának 10%-a tagja valamelyik helyi sportegyesületnek (még ha nem is helyi illetőségű).

Délegyháza civil szervezetek tekintetében az átlagosnál kicsit kedvezőbb helyzetben levő település. Különös érték, hogy megfelelően sikerült integrálódniuk és aktivizálódniuk az új beköltözőknek, hiszen ők is tevékenyen részt vesznek a település civil szférájának működtetésében.¹⁰

A községben több civil szervezet is található, könnyen aktivizálható tagsággal, és hozzájuk kötődő alkalmi együttműködéssel. Sajnos nincs arra vonatkozóan azonban kimutatás, hogy ezek pontosan hány fős tagságot szerveznek maguk közül. Hiányzik továbbá a civil szervezetek szerves kapcsolata.

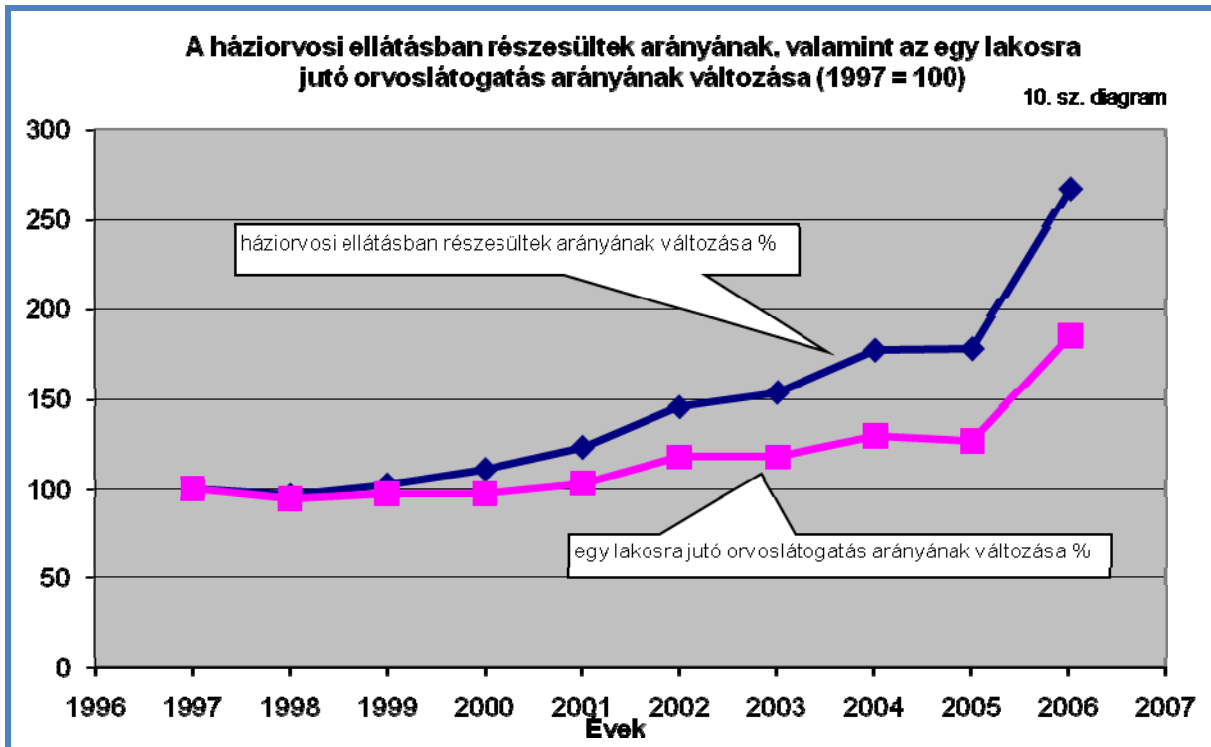
I.3.3 Egészségügy és szociális helyzet

A falu betegeinek alapszintű orvosi ellátását egy háziorvosi körzet biztosítja, de többen is Dunavarsányi háziorvost választanak, főleg a Kertváros/Üdülőtérületen élők. A fogorvosi, ellátás állandó jelleggel nem működik a településen a hét négy napján van csak rendelés. Gyermekorvosi ellátás nincs, (a szolgáltatás szervezése folyamatban van) a háziorvos látja el a gyermekorvosi teendőket is. Az egészségügyi ellátást továbbá egy védőnő biztosítja. Szakorvosi ellátást nyújtó rendelőintézet Szigetszentmiklóson („szigethalmi SZTK”) található, rossz tömegközlekedési lehetőségekkel. (ez utóbbi intézmény kifejezetten túlszűfolt. A szakorvosi rendelőintézetet 60-70

¹⁰ Itt főleg a fővárosból kiköltöző családok, gyesen, gyeden lévő kismamáinak tevékenysége kiemelendő.

ezer fő ellátásra tervezték, jelenleg mintegy 160.000 ember ellátását biztosítja. A faluban orvosi ügyeleti rendszer nincs, Dunavarsányból látják el ezt a feladatot.

Az egészségügyi adatok vizsgálata, egy lehetséges jövőbeni feszültségpont kialakulására utal. A település egy háziorvosi körzetet alkot. A számok azt mutatják, hogy míg 1997-ben, egy lakos évente átlagosan 3,4-szer kereste fel a háziorvost, addig 2006-ban már 6,3 alkalommal. A mutató értéke 10 év alatt közel kétszeresére (185 %-ra) emelkedett. A növekedés tényleges mértéke azonban ennél lényegesen nagyobb, hiszen ez idő alatt jelentős létszámnövekedés is bekövetkezett. Ezt mutatja a háziorvosi ellátásban részesültek arányának növekedése. (10. sz. diagram)

Az önkormányzat még nem készített egészségügyi fejlesztési koncepciót, melyben az elkövetkező időszakra vonatkozó legfontosabb célokat, feladatokat fogalmazhatná meg az egészségügyi ellátás tekintetében. Ebben az alapellátói hálózat (általános, -gyermek- és fogorvosi valamint védőnői ellátás) fejlesztését, a szolgáltatások színvonalának a javítását, a megelőzés fontosságát volna szükséges hangsúlyozni.

A faluban szociális tekintetben jól körülírható, problémás csoportot nem lehet körülírni. Az itt lakók többsége a múlt rendszer nagy ipari beruházásait kísérő fővárosi munkaerőhiány miatt került ide. Szociális gondozója van a településnek. Családsegítő szolgálat is működik a faluban, igaz Dunavarsányban van a központja, heti két napot tölt el a község hivatalában a kolléga. Megemlítendő még a Pető Mihály Családsegítő Szövetkezet („orros ház”) tevékenysége. Az épületet várhatóan a Máltai Szeretetszolgálat fogja a jövőben üzemeltetni. Az önkormányzati rendszeres szociális segélyekben részesülők száma elenyésző.

II. Délegyháza gazdasága, gazdálkodása

II.1. Adottságok - Főbb tényezők

II.1.1. Térszerkezeti adottságok:

- Környezeti elemek még viszonylag kedvező állapota, kedvező települési lakókörnyezet.
- Viszonylag kedvező és fejleszthető közlekedési kapcsolatrendszer (közút, vasút, tömegközlekedés).
- Nagy számú lakásépítésre- és gazdasági célra hasznosítható terület.
- Több településrész szervesen, illetve összeköttetés nélkül kapcsolódik a településtartományhoz (Kertváros/Üdülőtérület), a település szervesen együtt él a tavakkal, melyek meggátolják az egységes településarculat kialakulását.
- Bizonyos agglomerációs előnyökből való részesedés, illetve hátrányokból történő kimaradás.

II.1.2. Településfejlesztési összefüggések:

- A falu térszerkezeti pozíciója kifejeződik az ingatlanpiacon, keresettek a lakóingatlanok, telkek, amelyek ára sokkal inkább megfizethető, mint a fővároshoz közelebb fekvő településeken. Üzleti ingatlanok ugyanakkor nem jellemzőek, ilyen típusú vásárlási szándék sem tapasztalható.
- Korszerű gazdasági tevékenység nem jellemzi a települést, a falu kénytelen együtt élni a környezet-, és zajszennyező bányatevékenységgel. Jelentős ipari terület nincs, a 2004-es településfejlesztési terv jelölt ki ilyen területet. Piacképes ágazatok hiánya.
- Délegyháza nem rendelkezik karakteres, több funkciós településközponttal, amely az itt élők találkozó- és érintkezési helye lehetne (agóra funkció hiánya). Ez egyben oldhatná a falu alvótelepülés jellegét.
- A közlekedési csomópontok környéke rendezetlen. Forgalmasságuk, elhelyezkedésük révén települési léptékű fejlesztési területeknek alkalmasak (kereskedelem, szolgáltatás, vendéglátás, sport, szórakoztatás, stb.), mely funkciók maradéktalanul jelenleg nem felfedezhetőek.
- Kivezető utak állapota rossz minőségű („majosi út”, „varsányi út”). A belterületi utak minősége javításra szorul.
- Sok lehetőség rejlik a bányatavak kihasználásában. Megoldandó feladat a tavak megközelítése, rendezése.

- A Kertváros/Üdülőterületen élők fizikailag és szolgáltatások igénybe vétele szempontjából is elkülönült településrészt alkotnak. A településrész szervezesebben kötődik Dunavarsányhoz, mint Délegyházához
- A falu erősödő vásárlóerő potenciállal rendelkezik.
- A kistérség a leginkább fejlődőkésesek közé tartozik az agglomeráción belül. Hátrány, hogy a kistérség polarizálódott, ráadásul Délegyháza ennek a déli – rurálisabb – területén fekszik. A befektetőkért folyó versenybe a község nem tud beleszólni a kistérségen belül, a betelepülőkért, az idegenforgalom-fejlesztéséért viszont igen, de erre vonatkozóan koncepcionálisan még nem lépett fel az önkormányzat.
- Leegyszerűsítve a község zsákfalú. Ezt a jelleget a bekötőutak fejlesztésével, és új, feltáró út (utak) tervezésével kell oldani.

II.1.3. Demográfiai jellemzők

- Növekvő lakosságszám.
- Fiatal életkori összetétel.
- A beköltözések ellenére az egyes korosztályok stabil aránya évtizedek óta.
- Lassan, de folyamatosan növekvő gyermeklétszám.

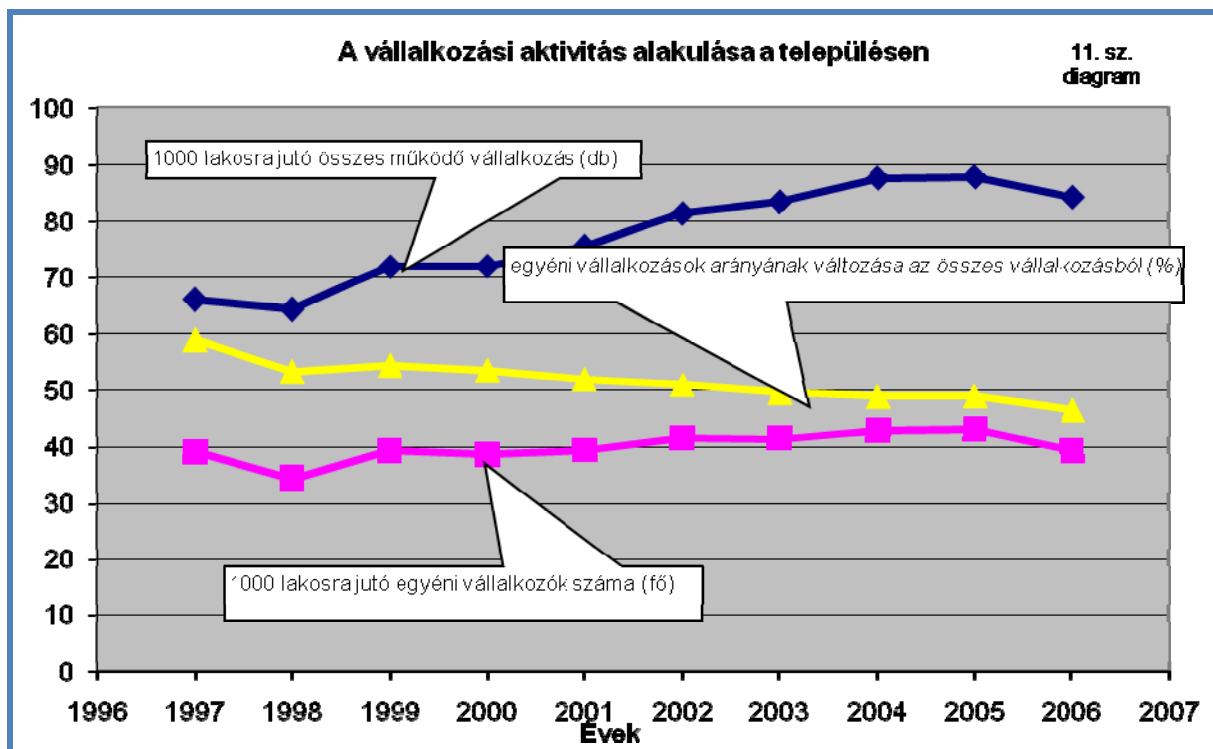
II.1.4. Gazdasági jellemzők:

- Korszerű, környezetkímélő, és külföldi megrendelésre is termelő gazdasági ágazatok teljes hiánya.
- A mezőgazdaságban működő vállalkozások száma elenyésző, a mezőgazdasági területek magántulajdonba kerültek.
- Az ipari, építőipari tevékenység részesedése csekély.
- A helyi foglalkoztatásban jelentős tartalék van, a munkaerő nagy része máshol dolgozik.
- A munkanélküliek között magas az alacsony iskolai végzettségűek aránya, ami foglalkoztatási és szociális gondokat okoz.
- A helyi vállalkozói kedv csekély, annak ellenére, hogy a regisztrált vállalkozások száma az utóbbi tíz évben csaknem megduplázódott.
- Az idegenforgalom részesedése jóval kisebb, és esetlegesebb, mint ami a falu adottságaiból várható lenne. Az idegenforgalmi kínálat csekély (horgászat, „fapados” rekreáció, lovaglás) ám jelentősen bővíthető (vizes sportok, edzőtáborok, élménypark, kerékpár, wellness, naturalizmus stb.), különösen, ha a Csepel-sziget többi településével együtt történik a fejlesztés.

II.2. Gazdasági szerkezet

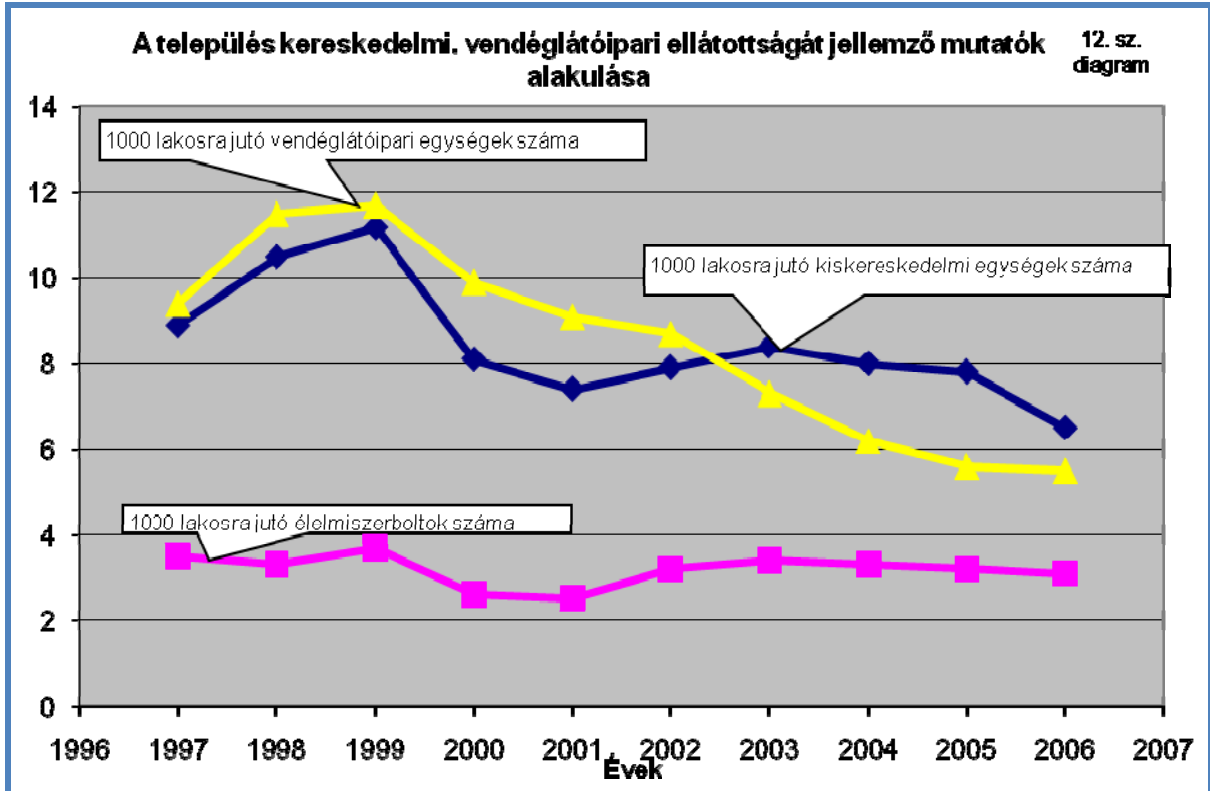
A falu gazdasági szerkezetében az 1989-90-es fordulat nagy változást hozott. A helyi munkaerő nagy része addig ingázóként gyárakban, főleg a főváros külső kerületeiben, illetve a környék településeinek nagyobb üremeiben dolgozott, így a gyárbezárások, TSZ felszámolások kedvezőtlenül érintették a falu foglalkoztatását. A településen a nyolcvanas években működő foglalkoztatók is lassan megszűntek. Mintegy tíz év kellett ahhoz, hogy a község alkalmazkodjon az új helyzethez. Ez az **alkalmazkodás** azonban **nem a helyi gazdaság fejlődését eredményezte, hanem az ingázás új módjainak, és lehetőségeinek kiterjedését**. Belső átstrukturálódás tehát – mint az agglomerációs települések legnagyobb részében – nem történt Délegyházán. A **gyenge kereskedelmi ellátást biztosító vállalkozások** profiljában kényszerűségből a szűk helyi piac a meghatározó, olyan termelő, vagy szolgáltató vállalkozás, amely kapcsolata a faluval csak a terület- és az infrastruktúra használatra, az adófizetésre, illetőleg a munkahelyek biztosítására vonatkozna, nincs a településen. Ezek a cégek a fővároshoz közelebb fekvő, és nagyobb lélekszámú településeket találják meg inkább.

A településen élők gazdasági aktivitására jellemző, hogy **a vállalkozások számának alakulása létszámarányosan, határozott növekedést mutat**. A működő vállalkozások száma a vizsgált 10 év alatt, lakosságárányosan 24 %-al emelkedett, ami azt mutatja, hogy **a településre beköltözők vállalkozási aktivitása erős**. Az egyéni vállalkozások száma az összes vállalkozáson belül (1000 főre vetítve) kisebb-nagyobb eltérésekkel állandónak mondható. 1000 lakosra kb. 40 egyéni vállalkozó jut, és ez a szám a vizsgált évek folyamán lényegében nem sokat változott. Ennek köszönhetően, az egyéni vállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül folyamatosan csökkent: a kezdeti 60% körüli arány mára 46-47%-ra esett vissza. (11. sz. diagram)

Délegyházán csekély számban vannak jelen a kereskedelemmel, gazdasági szolgáltatásokkal foglalkozó vállalkozások. A kereskedelemben a bolti egységek számának stagnálása jellemző, ennek

következtében az 1000 főre vetített arányuk csökkent. A bolthálózat nem növekedett, sőt, erőteljesen csökkent, miközben a lakossági létszám növekszik. A vendéglátóhelyek száma abszolút mértékben is csökkent, ezért lakosságarányosan kifejezetten nagy visszaesés tapasztalható. (12. sz. diagram.)

A lakossági alapszintű kereskedelmi szolgáltatások minőségi kifogásokkal ugyan, de javarészt megtalálhatóak, viszont a középfokú funkciók eléréséhez a fővárosba, Dunaharasztra, vagy Kiskunlacházára és Dunavarsányba kell utazni.

A változások, illetve a folyamatok azonban csak szélesebb összefüggésbe ágyazottan, a lakossági bevásárlási, közlekedési munkába járási stb. hatások, illetve a helyi szokások ismeretében értékelhetők, minősíthetők.

A település gazdaságában jelenleg - a kavicskitermelést leszámítva, mely vállalkozások iparűzési adója nem a települést gazdagítja – nincsen olyan, egy vagy két nagyobb jövedelemtermelő képességű vállalkozás, amely a helyi iparűzési adó formájában a település fejlesztéséhez erős, stabil és főleg kiszámítható alapot biztosítana. Nem régen valósult meg – a szintén a „piszkos” ipari ágazatba sorolható – a házigyári betonelemek összetörését végző cég beruházása.

A mezőgazdasági ágazatokban dolgozók, illetőleg működő vállalkozások száma napjainkra jelentősen lecsökkent.

II.3. Az önkormányzat gazdálkodása

II.3.1 Költségvetés

A délegyházi önkormányzat bevételeinek és kiadásainak tényleges alakulása, összevetve a tervezettel:

Év	Bevétel előirányzott	Bevétel tényleges	Kiadás előirányzott	Kiadás tényleges
2004	371.108.000. -	376.854.000. -	371.108.000.-	348.118.000.-
2005	394.367.000. -	402.249.000. -	394.367.000.-	351.478.000.-
2006	597.628.000. -	598.492.000. -	597.628.000.-	537.604.000.-

Délegyháza Önkormányzatának költségvetési főösszegei határozottan növekedtek az elmúlt években, bár a 2006-os megugrás a csatornaépítéssel összefüggő hitelfelvétel következménye. A táblázatból kitűnik, hogy az önkormányzat bevételei minden évben meghaladták mind az előirányzottakat, mind a tényleges kiadásokat. Ez a gazdálkodás lendületességét, változékonyságát tükrözi, egyelőre óvatosan felfelé ívelő pályán – a számok tükrében. A központi források reálértéke évről-évre szűkül (nominálisan néhány százalékos a növekedés), amit súlyosbít, hogy az önkormányzatokra háruló feladatok viszont folyamatosan növekednek. A forráshiány pótlása döntően a helyi adóbevételek növekedéséből adódik.

A jelen helyzetre és a közeljövőre jellemző, hogy a 2006-os tervezett bevételek közül főként a saját bevételek, ezen belül pedig az adóbevételek növekednek. A saját bevételek, illetve a felhalmozási és tőkejellegű bevételek esetében 2004-hez képest közel négyszeres a növekedés összege. A 2005. évhez képest a helyi adóbevételekben ugyanakkor az iparűzési adó alig nőtt, míg az építményadó 20%-kal még csökkent is. A helyi adóbevételek korábbi növekedése az utóbbi két évben stagnál.

Az önkormányzati kiadások közül a működési kiadások kb. 84-85% százalékot tesznek ki évek óta. Ez kicsit rosszabb átlag az agglomerációs települések átlagánál. (80-81%) Az utóbbi két évben a működési kiadások közül mintegy 45-50 százalékot képeznek viszont a személyi juttatások és járulékai.

II.3.2. Adópolitika

A költségvetés bevételi oldalának növelésében, a helyi gazdaságpolitika alakításában az egyik legfőbb tényező a helyi adók szerepének erősítése. Az önkormányzat a következő helyi adónemeket vetette ki eddig: építményadó, iparűzési adó, gépjárműadó, telekadó és idegenforgalmi adó.

II.3.2/a Építményadó

Adóköteles a város területén lévő építmények közül a nem lakás céljára szolgáló épület, épületrész (építmény), üdülő. Adóalany: aki a naptári év első napján az építmény tulajdonosa, beleértve a tulajdoni hányad-tulajdonost is. Az adó alapja az építmény m²-ben számított hasznos alapterülete, ennek mértéke 378 Ft/m²/év.

II.3.2/b Iparűzési adó

Az önkormányzat költségvetésében ez a bevételi forrás 2004-ről 2005-re megduplázódott, azóta stagnál az iparűzési adó. Az adó alanya a vállalkozó. Adóköteles az önkormányzat illetékességi területén végzett állandó vagy ideiglenes vállalkozási tevékenység, nevezetesen a vállalkozó e minőségben végzett nyereség-, illetőleg jövedelemszerzésre irányuló tevékenysége. Az adó alapja az értékesített termék, illetőleg végzett szolgáltatás nettó árbevétele, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével és a közvetett szolgáltatások értékével, valamint az 1998. évi anyagköltség 33, az 1999. évi 66 és a 2000. évi 100 százalékkal.

Bár az alacsonyabb és kedvezményes mérték vonzó hatású a betelepülő vállalkozások számára, de előbb-utóbb versenyhátrányt okozhat. Tekintettel arra, hogy Délegyházának nincs reális esélye az iparűzési adóból származó bevétel megtöbbszörözésére, helyesen teszi az önkormányzat, hogy a maximális, 2 százalékos adóalapot alkalmazza.

II.3.2/c További adók, és mértékük

- **Telekadó:** mentesül alóla az, aki egy építési területtel rendelkezik, és 4 éven belül a lakóingatlanát felépíti. Mértéke: 65 Ft/m²
- **Idegenforgalmi adó:** a 18 év alattiak és a 70 év felettiak mentességet élveznek. Mértéke: 314 Ft/fő/vendégéjszaka
- **Gépjárműadó:** (mozgáskorlátozottaknak saját gépjárműre mentesség) Mértéke: gépkocsi teljesítményétől és korától függő.
- **Mezőri járulék:** Mértéke: 500 Ft, fizetendő minden megkezdett ha. után.

III. Közmű infrastruktúrák helyzete

Az egyes fogyasztók szemszögéből nézve a közművesítés jelenlegi állását, akkor a közműves ellátottság mértékét, mérőszámát, az *igen-nem, van-nincs* szélsőértékek valamelyikével lehet jellemezni. A közmű ellátásban általában nincsenek fokozatok, minőségi lépcsők, mint más területen. A köztudatba a közműellátás megteremtésére vonatkozó háttértevékenységek általában nem kerülnek be, azok az állampolgár érdeklődési körén kívül esnek. A közműszolgáltatók teljesítménye egy-egy fogyasztó esetében az egyedi szolgáltatási szerződések révén rövidre záródnak. A közművesítés problémája és közben tartása tehát lényegében a város vezetői és a közműszolgáltatóké. Ami kérdés, probléma a közmű témakörből a *van-nincs* és a szolgáltatási díj kérdésén kívül az állampolgárra csapódik, az mind szorosan összefügg az úttal kapcsolatos kérdésekkel, problémákkal. Ilyenek általában:

- A közműépítések útakadályokkal járnak.
- A közműaknák, fedlapok, szerelvények az útállapottal kölcsönösen összefüggenek.
- Szabadtéri transzformátorok lehetnek zajosak, veszélyesek.
- Szennyvízáttemelők lehetnek büdösek, zajosak.

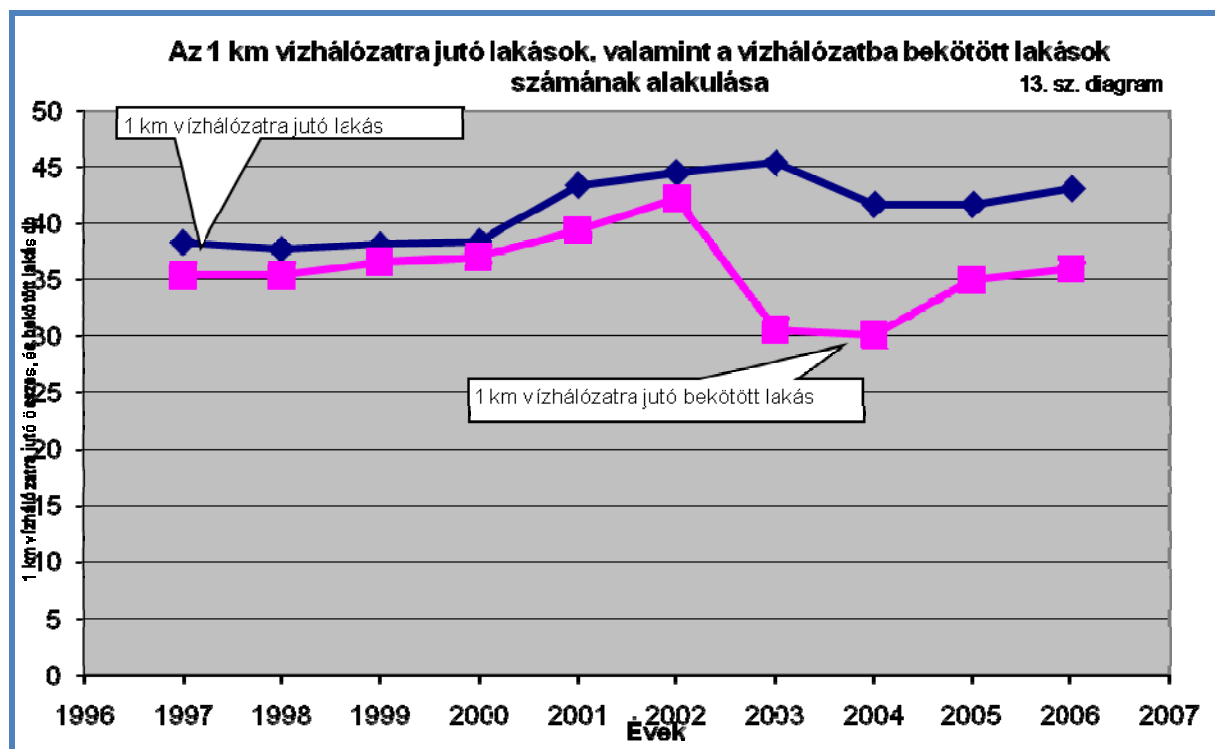
Egyes hálózati csomópontokat, szerelvényeket (tűzcsap), elosztókat (dobozokat) lehet otrombán telepíteni, a légvezetékek erdeje, kuszasága is szemet szúr keveseknek. Ami a közműcsomagban általában mindenütt, így a délegyházi közvélemény kutatásban is jelentős tétel, az a **közvilágítás és a csapadékvíz elvezetés** hiánya, illetve annak megoldására, javítására vonatkozó igény. Mindkettő az útépítéssel és az önkormányzat alapfeladataival szorosan összefügg, és mindkettő az „utcakép” programcsomagba is beletartozik, amely viszont a településre vonatkozó első benyomás meghatározója és egyben a legkönnyebben megfogalmazható általános lakossági igény.

III.1. Vízellátás, szennyvízelvezetés, csapadékvíz elhelyezés

Délegyháza Dunavarsány 7100 m³/nap kapacitású telepéhez csatlakozott Áporka, Majosháza, Szigetcsép, Szigetújfalu (2003), Szigetszentmárton és Taksony társaságában.

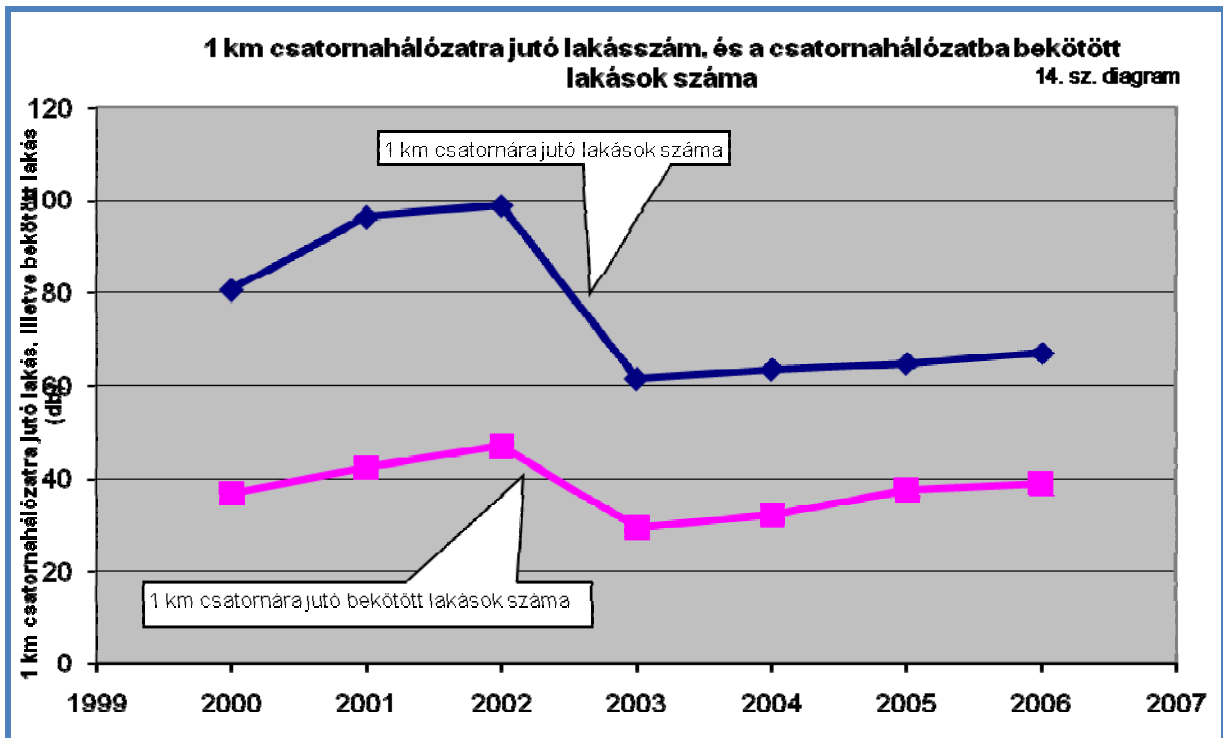
A települést vízellátását a kiváló adottságokkal együtt a bányakitermelésből fakadó gondok egyaránt jellemzik. A település vízzel és közcsatornával való ellátottsága jelentős fejlődést mutat. A szennyvíz/ivóvíz arány (az elvezetett szennyvíz mennyisége a szolgáltatott ivóvíz arányában) az első mért évben, 2000-ben 29,9 % volt, és 2006-ra közel 76 %-ra növekedett. Tehát a felhasznált ivóvíz 76%-a visszakerül a csatornahálózatba. A mutató alakulása határozott fejlődési irányt mutat.

Ha az ivóvízhálózatra jutó ivóvízzel ellátott lakások számának alakulását, illetve a vízhálózatba való bekötési arányt vizsgáljuk, (13.sz. diagram) látható, hogy a vízhálózat fejlődése a lakásszám növekedésével 2002-ig igyekezett lépést tartani.

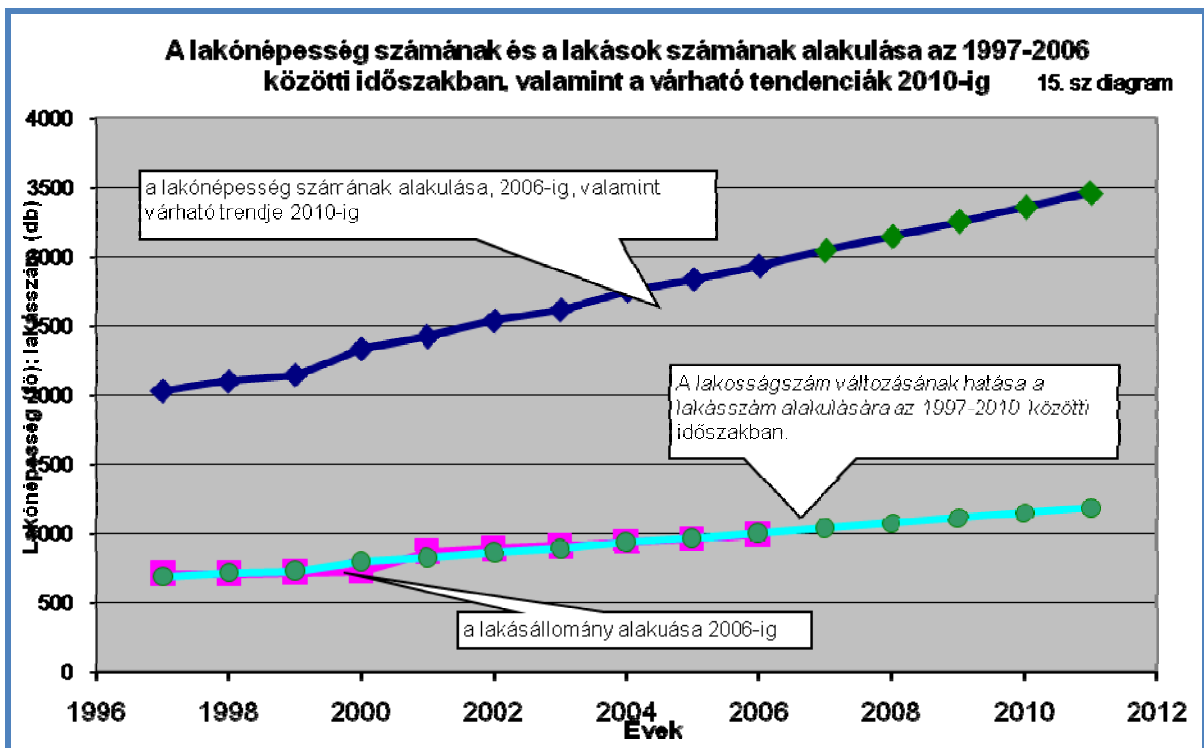

A következő két évben azonban a vízhálózat fejlesztése megtorpant, és a lakások számának növekedését nem tudta követni. 2005-2006-ban javult a helyzet, de a „közműöllő” továbbra is nyitott. Hasonló a helyzet a csatornázottság területén is. A 14. sz. diagram a csatornázottság helyzetének alakulását mutatja. A csatornahálózat bővítése nem tudott lépést tartani a

lakásállomány növekedésével. 2003-tól, azzal mintegy párhuzamosan halad. A közműellátó a csatornahálózat esetében is nyitott.

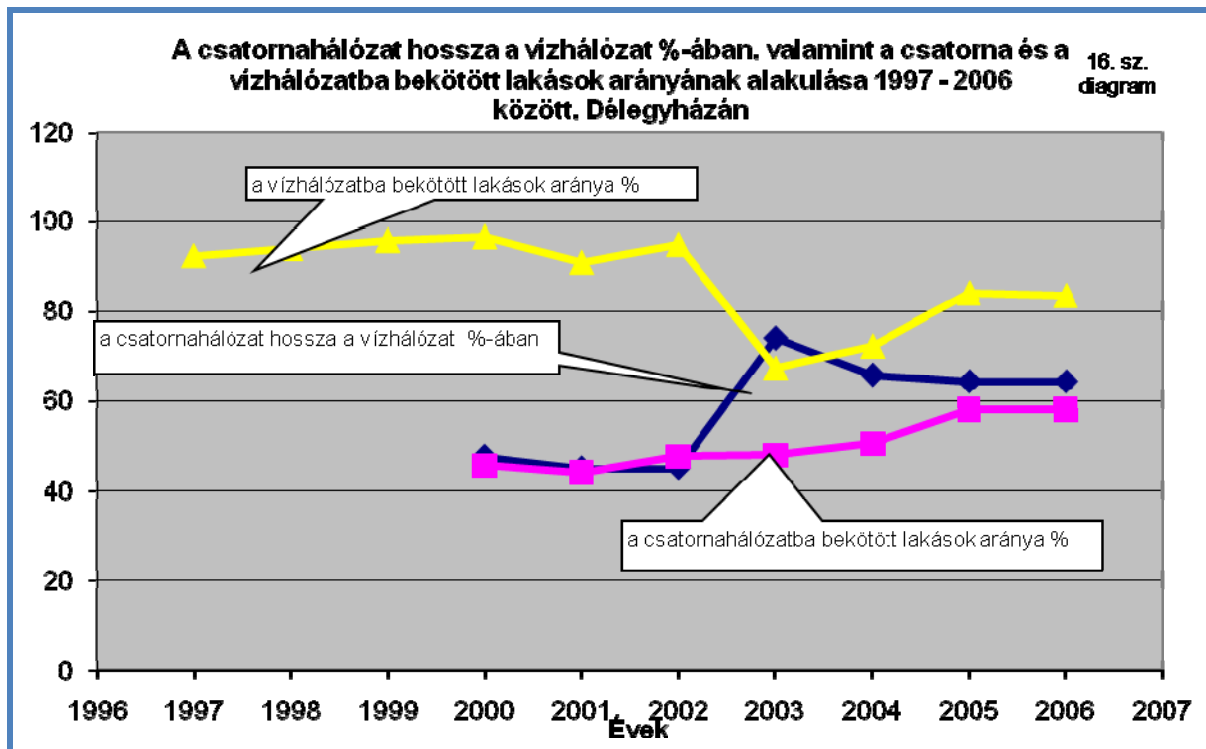

A lakásállomány növekedésének trendje (1. sz. táblázat, 15. sz. diagram) ugyanakkor azt valószínűsíti, hogy a közműellátás helyzetének változása – romlása – az elkövetkező időszakban komoly feladatot jelenthet a települési vezetés számára.

A jelenlegi állapot szinten tartása, megőrzése is jelentős erőfeszítéseket igényel. A helyzetre az jellemző, hogy a lakások meghatározó részét 2000-tól mind az ivóvíz-, mind a csatorna- hálózatba bekapcsolják, de jelentős ellátatlan területek maradnak, különösen a csatornázottság vonatkozásában.

A lakások vezetékes vízzel való ellátása romló tendenciát mutat. A 16. sz. diagramon a közműellátottság mértéke, illetve annak változása kerül bemutatásra.

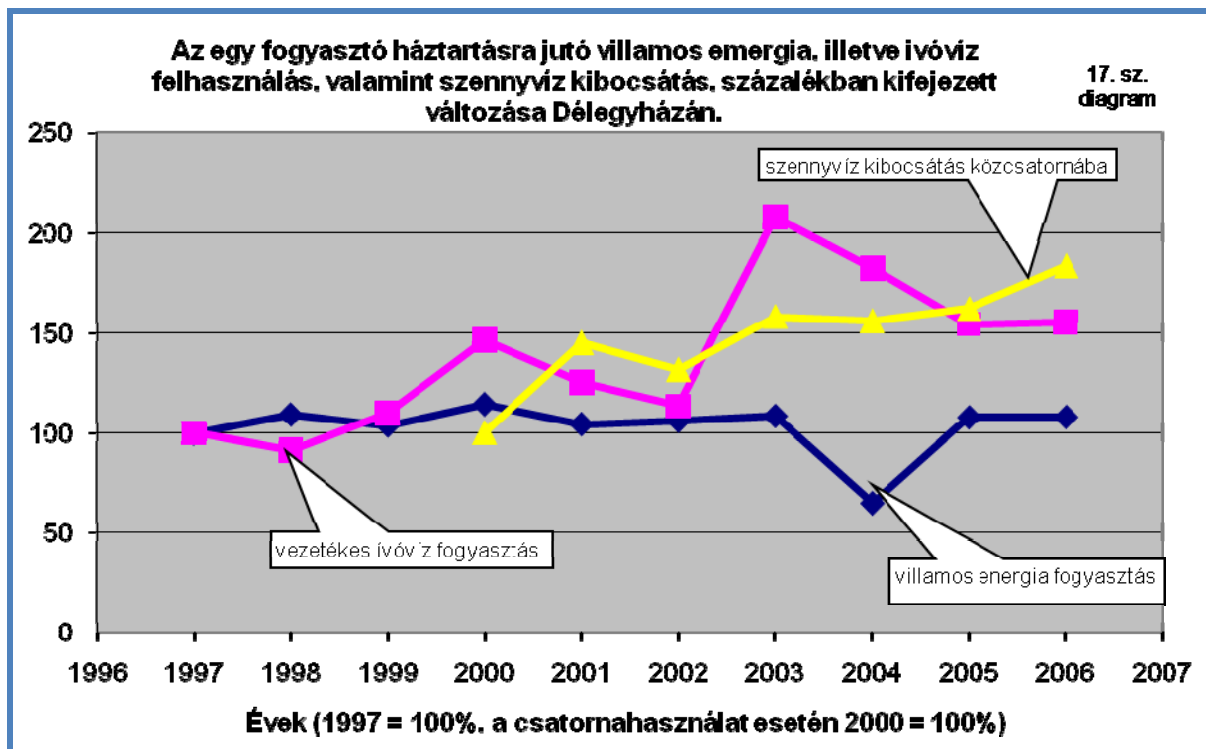

2002-ig 90% körül mozgott a vezetékes vízzel ellátott lakások aránya, de ekkortól olyan változások kezdődtek, amelyek hatásaként csökkent a vízzel ellátott lakások aránya és jelenleg alacsonyabb szinten stabilizálódik a helyzet. A vezetékes ivóvízhálózatba be nem kapcsolt épületek jelentős része üdülőépület. Gondot jelent az ivóvíz minősége, ez arzénal meglehetősen terhelt, nem jó minőségű.

A csatornahálózatba bekötött lakások aránya folyamatosan emelkedett 2005-ig, de ez a tendencia – a rendelkezésünkre álló számadatok alapján – egyelőre nem folytatódott. Ez az arány még továbbra is felülmúlja a kistérség átlagát, a megyei községek átlagos ellátottságánál pedig lényegesen kedvezőbb.

Az egy lakásra jutó vízfogyasztás és a lakásonként keletkezett szennyvíz mennyisége emelkedő irányzatú. A 17. sz. diagram segítségével követhető nyomon a folyamat. Annál jelentősebb a háztartásonkénti vízfogyasztás, és különösen a fajlagos szennyvízkibocsátás növekedése. Az adatok alapján látható, hogy egy, a közcsontra hálózatba bekötött háztartás, 2006-ban átlagosan közel a dupláját bocsátotta ki, a 2000-ben mért szennyvízmennyiségnek. Ha feltételezzük, hogy a nem csatornázott lakások is lényegében ugyanennyi szennyvizet „termelnek” - és figyelembe vesszük, hogy a csatornahálózatba bekötött lakások aránya nem éri el a 60%-ot -, akkor nyilvánvaló a következtetés, hogy nagyjából majdnem ugyanannyi kommunális szennyvíz kerülhet az emésztőbe, illetve a talajba, mint amennyi a csatornába jut jelenleg. A problémát az is erősíti, hogy nemcsak a

fajlagos (egy lakásra jutó) felhasználási és kibocsátási adatok emelkednek, de a lakások száma is növekszik.

Csapadékvíz elvezetésével kapcsolatban elmondható, hogy a községben a közeljövőben ki kell dolgozni egy megoldást a csapadékvíz elvezetésére, visszatartására, illetve késleltetett elvezetésére, az elvezető rendszer eszközeinek és üzemeltetésének megszervezésére. A település területén felszíni vízvezető hálózat nem épült ki, vagy nem megfelelően funkcionál, a csapadékvíz-elvezető árkok rendszere jórészt kiépítésre, illetve karbantartásra szorul. A probléma különösen a belvizes, nagyobb csapadéku időszakokban válik súlyossá.

III. 2 Közvilágítás, földgáz- és villamos energiaellátás, távközlés

Délegyháza közvilágítási ellátottsága általánosságban kielégítő minőségű, de egyes területrészek esetén erősen hiányos, illetve fejlesztendő. A közvilágítás ellátása kiemelt önkormányzati feladat, az önkormányzat a következő években beépítésre kerülő területeken a hálózattervezés feladataival, illetve a rosszul ellátott területeken hálózatkiépítéssel kell, hogy foglalkozzon.

A vezetékes gázt fogyasztó háztartások aránya Délegyházán megyei átlag feletti, de a kistérséghez képest már a sereghajtók között található a település. Az önkormányzatok lehetőségei korlátozottak a vezetékes gáz bekötésének elősegítésével kapcsolatban, ennek megtételét a tulajdonosra kell bízni.

Nagyközépnomású gázvezeték a település Dunavarsányhoz közeli részén húzódik. Ez alkalmas iparterületek ellátására is. A település nagy részén középnomású hálózatok szolgáltatnak ingatlanonként gáznyomás szabályozóval. A fenti rendszerről a rövidtávlati igények kényelmesen kielégíthetőek.

A villamos energia felhasználás emelkedési irányzata a legalacsonyabb. Akár stagnálónak is tekinthetjük a felhasználást, a diagramgörbe lefutása alapján, bár ez csak rövidtávon valószínűsíthető.

A villamosenergia ellátás alsórendű hálózatánál a hálózat megjelenése okoz látvány, illetve településképi problémát. A légvezeték-hálózatok és transzformátor állomások helyenként iszonyatos megjelenése országosan változtatás után kiált. A rendezés irányába a település még nem indult el.

Délegyházán a telefonhálózat 1993-ban épült ki. Kábel tv hálózat néhány éve már elérhető a településen, az Aktív Work Kft. biztosítja a szolgáltatást, mely a Kertváros/Üdülőterület és a Tanyák irányában még nincs kiépítve. Internetszolgáltatás az említett rendszereken keresztül működik, ingyenes wifi hálózat nincs az önkormányzati intézményekben.

IV. Délegyháza épített és természeti környezete

IV.1. Településtörténet, területfelhasználás, szabályozás

IV.1.1. Településtörténet¹¹

Délegyháza község múltjáról csupán feltételezéseink vannak. Valószínű, hogy a honfoglalás idején fejedelmi szállásterület volt, később, az Árpád-korban templomos hely lehetett a környező Taksony, Varsány helységekkel együtt. A XIII. században kutyapecéreknek adták lakterületül. Levéltári adatok szerint ezt a területet 1459-es birtoklevél alapján Ordasháza néven Zsigmond király adományozta vitézi teteiért a Szentiványi családnak. A török kiűzése után birtokosok kapták királyi adományként. A Jeszenszky család temetkezési helyét itt találjuk, amelyet azonban az építkezések során megszüntettek. A község területe puszta, tanyavilág volt évszázadokon keresztül, az 1945-ös évekig földbirtokos családok gazdálkodtak rajta. A legismertebbek a visszaemlékezések szerint a Jankovich, Piróth, Kristóffy, Görgey, Vörös, Korányi, Sárossy család.

Délegyháza fiatal község, 1949-ben Alsó -és Felső Délegyháza, valamint Galla hegy egyesítésével jött létre. Megalakulásakor a község alapterülete 4577 kat. hold volt. 64 házzal rendelkezett. Az itt élők számára a Földrendezési Alap Gazdasági Intézménye biztosított hosszú lejáratú kölcsönt, 480-500 négyszögöles telkeket. A település megszervezésében komoly érdeme volt Pest Megye akkori főispánjának, Házi Árpádnak (ma utca őrzi emlékét). A község az 1950-60-as években nagymértékű fejlődésnek indult.

Ennek egyik oka az 1949-től munkalehetőséget biztosító mezőgazdasági termelőszövetkezet mozgalom és a nagyarányú építkezések miatt fellendülő kavicskitermelés. Kavicsbánya Délegyházán 1930-tól működik, 1945-ben államosították, s sóderkitermelés 1968-ban érte el csúcspontját. Mindkét gazdasági egység mellett, hogy munkalehetőséget biztosított az itt élőknek, nagy szerepet vállalt a község fejlődésében (építkezéseknél, intézmények, utak fenntartásában). A bányaművelés során keletkezett tiszta vizű tavak új lehetőségeket nyitottak meg a település számára. A kikapcsolódni vágyók (főleg budapesti lakosok) először, mint horgászparadicsomot fedezték fel,

¹¹ www.delegyhaza.hu weboldal alapján

később a tavak mellett üdülőtelkekhez is jutottak. Az 1970-es években elkészült részletes rendezési terv már meghatározta az üdülőterületek felhasználásának módját, az infrastruktúra szükségességét. Megnövekedett az üdülőingatlanok iránti kereslet, ezzel egyidejűleg megindult a község idegenforgalma is, ami kedvezően hatott a település fejlődésére. Az 1977. évi közegegyesítés (ami nem egyezett a község lakóinak akaratával, érdekeivel), miszerint Majosháza, Délegyháza, Dunavarsány nagyközséggé alakult Dunavarsány központtal. A községegyesítés a szépívű fejlődést visszavetette. Az üdülőterület biztosította bevétel nagy része a székhelyközséget gazdagította, nem tartva fontosnak az üdülőterület fejlesztését. Így a délegyházi területek hátrányba kerültek. 1990-ben Délegyháza újra visszanyerte önállóságát.

IV.1.1/a Műemlék

A település területén hat ismert régészeti lelőhely található. Országos műemlékvédelmi védelem alatt álló létesítmény nem található a településen. 1999-ben az önkormányzat helyi védelem alá vont két létesítményt:

- A volt Piróth-kastély (ma: Kölcsey Művelődési Ház), Szabadság tér 1-2.
- Sárossy-család kőkeresztje a köztemetőben.

IV.1.2. Területfelhasználás:

Délegyháza ún. nőtt település, amely több, egymástól korábban független (halmaz) terület egyesítésével jött létre. A település arculata alapvetően falusias (helyenként már felfedezhetőek a kisvárosias építési módok), a városi élet intézményei még nem jelentek meg a településen. Bár korszerűnek tűnő területfelhasználási elemek jönnek létre (pl. épülnek divatos lakóparkok), ezek kevésbé tervezettek, és ezek a területfelhasználási és funkcionális egységek még nem tudtak szervesülni a falu működésébe, a modern urbanisztika „parazita” településszövetnek nevezi ezeket.¹² Délegyháza nem rendelkezik karakteres, több funkciós településközponttal, amely az itt élők találkozó- és érintkezési helye lehetne (agóra funkció hiánya). Ez egyben a tradicionális közösségi élet színterének hiányát is jelenti. Általános probléma továbbá az adottságok nem megfelelő szintű használata.

IV.1.2/a Vegyes területek

Településközpont:

A településnek jelenleg nincs egyetlen, jól beazonosítható igazi központja, lényegében az Árpád út vonalában három ilyen, egymástól viszonylagosan elkülöníthető rész fedezhető fel. A központi adottságokkal rendelkező területek:

- Szabadság tér közvetlen környezete, a Kölcsey Művelődési Házzal, az általános iskolával, a katolikus és református templommal, ABC-vel, és a település első köztéri szobrával, a Szent Erzsébet szoborral. Itt található meg nyomokban az agóra funkció is.

¹² Azaz olyan területnek, amely elvárja a településtől („gazdatest”), hogy ellássa infrastruktúrával, szolgáltatásokkal, azonban maga semmit nem ad a település közösségi értékeihez; előnyeit „zárva tartja” a település elől.

- Árpád utca az önkormányzat és az óvoda, illetve kis ABC által határolt területen.
- Kevésbé központi jellegű – mivel nincs kapcsolódó közösségi tere - a vasútállomás, illetve a szolgáltató üzletsor környéke. Ez a terület lényegében összeér az Árpád utca elejével, ahol az önkormányzat is található.
- Igen jelentős adottságnak minősíthető terület továbbá az új postaépület és környéke, jelentős önkormányzati tulajdonú ingatlannal (volt bányakapitányság területe), valamint a közvetlen tókapcsolattal bíró szabadidős területtel, és „vendéglővel”. Ez a terület azért bír kiemelkedő lehetőségekkel, mert elindult egy spontán központosodási folyamat, és jelentős fejlesztési lehetőségekkel – főleg kikapcsolódási, rekreációs célú értékekkel bír. Ez a terület szerkezeti tervben gksz. minősítést (kereskedelmi-szolgáltató gazdasági terület) illetve kts. (különleges terület – strand) minősítést kapott.

IV.1.2/b Lakóterületek

Délegyházán több helyen, elszórtan helyezkednek el a lakóterület-fejlesztésre kijelölt területek. Ezek hasznosítási ütemezés hiányában egyrészt egymással konkurálva letörlik a – térséggel összehasonlítva - amúgy sem kifejezetten magas telekárakat, másrészt a település jelentős részén – az építkezések miatt – átmenetileg kedvezőtlen településrészi arculatot mutatnak. Jellemző folyamat továbbá, hogy a korábbi üdülőterületek, és a volt zártkertek területén egyre nagyobb szerepet kap a lakócélú ingatlanhasznosítás, amely a korábban kialakult telekstruktúrával nem lévén összhangban lokális konfliktusforrást teremt.

Kertvárosias beépítés

Az Árpád út-Rákóczi út-József Attila út által határolt terület Lke, azaz kertvárosias beépítési besorolású. Ez a központi „magterület” beépítési kategóriája azonban terjeszkedik, mégpedig a tavak irányában: lényegében körülveszi a Gizella-tavat, elnyúlik a Bányász-sor, Kéktó-sétány irányába, és a jelenlegi szabályozás értelmében a jövőben körbeveszi a II-es, III-as tavakat és az Üdülő-sétány környékét. Szintén kertvárosias beépítés jellemzi az Ökofalu környékét. A település és a Galla-tanya összekötése lakóterület csíkkal szintén nem szerencsés, ugyanis ettől nem kerül közelebb egymáshoz a két településrész, és az összekötő út mentén kialakuló lakókörnyezet nem lesz túlságosan élhető.

Összességében elmondható, hogy **az Lke besorolás a 2005-ben elfogadott településszerkezeti tervben túlzottan nagy teret kapott.** Emellett megállapítható, hogy **a tavak környékének változatlan beépítése a jövőben teljes mértékben ellehetetleníti a település jelenlegi vonzerejét, és idegenforgalmi fejlesztési lehetőségeit.**

Falusias beépítés:

Falusias lakóterület a település déli és nyugati részén található főleg, ezek a településközpont hagyományos lakóterületei. A vasúti síneken túl ilyen a majosi út két oldala, valamint a sínek másik oldalán a település magterületétől, az Árpád utcától délre eső területek, nagyjából a Petőfi Sándor utca és a Kölcsey utca által határolt területek, a Némedi úttal bezárólag. További kisebb falusias beépítésű területeket találunk még elszórva a településen.

IV.1.2/c Gazdasági területek

A település területén változatlanul nincs meg a területi feltétele a helyi foglalkozási helyzeten is javító munkahelyteremtő ipari, gazdasági tevékenység letelepítésének. A hatályos településszerkezeti terv gazdasági terület gyűjtőnév alatt lényegében bányaterületeket jelöl ki. Ipari-gazdasági terület (gip) besorolású településrészek az V-ös tó és az Ökofalu közötti térségben, illetve a majosi úttól északra eső területeken vannak. „Klasszikus” ipari terület (termelő, szekunder és terciér szektorban tevékenykedő cégek jelenlétével) kijelölése azonban csak olyan területen képzelhető el, amely a főbb közúti vonalokhoz közelebb esik. A majosi út mentén történt kijelölés ezért szerencsés, bár a terület használata inkább a bányaműveléshez kötődik. Ezen kívül meghatározó ipari gazdasági, illetve üzemszerű mezőgazdálkodási területek a varsányi határnál, a volt alsódélegyházi majorok területén, és a volt PEÁV területén jöttek létre.

IV.1.2/d Üdülőterületi minősítés

A központi belterülettel lényegében egybefüggően, döntően a bányató-rendszer partján, annak szinte teljes hosszában folyamatosan beépült üdülőterület található. Üdülőterületi besorolás lényegében a naturalista kemping és környékére korlátozódik, az V-ös tó keleti karéjában.

IV.1.3. Szabályozás

Délegyháza község 2005 végén készítette el a településszerkezeti tervét, szabályozási terv elfogadása jelen fejlesztési koncepció készítésével párhuzamosan zajlik. A 2005-ös szerkezeti tervet megelőzően készült egy településfejlesztési koncepció címet viselő anyag, amely azonban jelentős ellentmondásokkal terhelt, tartalmi követelményrendszer nélküli, kizárólag a településrendezési terv eszközkészletére koncentrált munka volt. Az önkormányzat vezetése, és a koncepció opponense is úgy ítélte meg, hogy a koncepció elnevezésű anyagban szereplő célok egymásnak ellentmondanak, a rendezési tervben kijelölt területek ellehetetlenítenek egyes megfogalmazott célkitűzéseket. Erőteljesen megfontolandó tehát, hogy a közeljövőben a hatályban lévő településszerkezeti tervet megváltoztassa az önkormányzat.

IV.1.4. Közlekedési infrastruktúra helyzete

IV.1.4/a Közúthálózat

Délegyháza a Csepeli síkon fekszik, az 51-es úttól négy km-re keletre. Mint Budapest agglomerációjához tartozó település, minden tekintetben jelentős mértékben függ a fővárostól, bár zsákfalú jellege miatt közúthálózatának legfontosabb elemei nem közvetlenül a főváros irányába, hanem az 51-es út felé tartanak. A település elérhetőségi viszonyai és a község élhetősége szempontjából is roppant kellemetlen az úthálózat csaknem valamennyi elemének mára alaposan leromlott állapota.

Külső úthálózat

A térséget érintő és feltáró főutak (M0, M5, 51) amelyek fejlesztési lehetőségeket is magukban hordoznak, közvetlenül nem érintik Délegyházát. Ez a fejlesztési szempontból ún. árnyékhelyzetű

településsé teszi Délegyházát.¹³ Az 52102 jelű bekötőút („majosi” út) a falu nyugati területét köti össze az 51-es úttal, mely felújítása a 2007. június 25-i kormányúléseken kiemelt projekt kategóriába került, így a 2009-ig terjedő akcióterv keretein belül meg fog kezdődni a felújítása.

Gondot jelent a szomszédos települések felé a hálózati összeköttetések részleges hiánya. Az M0 autópályához csatlakozó elkerülő úthoz közvetlen kapcsolata nincs, ez Bugyi irányában képzelhető el (5202.j bekötőút). Kiskunlacháza felé szintén nem megoldott a közvetlen összeköttetés, ez a szerkezeti terv szerint a vasúti vágány mentén képzelhető el.

Főutak, gyűjtőutak

Délegyháza közúthálózata nem mutat tiszta rendszert, ami nőtt települések esetében megszokott. A gyűjtőutak szerepkörét gyakran olyan utcák látják el, amelyek kiépítettsége, szabályozási szélessége nem haladja meg a szomszédos lakóutcákét, de elhelyezkedésük és a kialakult szokások miatt kiemelt jelentőségűek.

Gyűjtőút a Majosi út, a Vasút sor („varsányi út”), valamint a település erőteljesebben beépült részein a kiemelt jelentőségű Árpád út, a Rákóczi Ferenc utca, a József Attila utca és a Galla tanyára vezető út, valamint az ezen továbbvezető „körút”, az Üdülő-sétány, illetve Nomád-part. A településszerkezeti terv több tervezett gyűjtőút nyomvonalát is kijelöli.

A települési utak mentén a gyalogos közlekedés felületei, a járdák kiépültsége alacsony, jobbára csak az átvezető utak mentén alakították ki, míg a belső utcákban hiányosak, illetve rossz minőségűek. Különösen igaz ez a Kertváros/Üdülőterületen.

IV.1.4/b Közösségi közlekedés

A falu közösségi közlekedésének legfontosabb eleme a MÁV által üzemeltetett, Budapest-Kelebia vasúti fővonal, amely elfogadható sűrűségű (nagyjából óránkénti indulással) kapcsolatot biztosít a főváros irányába (Kőbánya-Kispest mh.). Délegyháza térségi tömegközlekedési kapcsolatai tekintetében hasonlóan fontos szerep jut az autóbusz-közlekedésnek, mely Budapest (Népliget) irányában szintén kielégítő kapcsolatot biztosít.

Ugyanakkor súlyos problémát jelent a környező településekre irányuló tömegközlekedés. Délegyházáról a kutatás ingázó munkavállalókat tárt fel Szigetszentmiklós, Dunaharaszti, Taksony, Dunavarsány, Kiskunlacháza irányába, de legalább ilyen fontos a Szigetszentmiklóson található Szakorvosi Rendelő („szigethalmi SZTK”) megközelítési nehézsége.

IV.1.4/c Kerékpáros közlekedés

A kerékpáros közlekedést kiszolgáló hálózati elemek teljes egészében hiányoznak. A kerékpárosok nemegyszer a jelentős teherforgalmat bonyolító majosi úton, illetve a (számukra) szintén veszélyes varsányi úton közlekednek, veszélyeztetve a saját testi épségüket és a gépkocsival haladók biztonságát.

¹³ Ez ugyanakkor lakóterületi, vagy turisztikai fejlesztések tekintetében előnyt jelent az agglomerációban.

Délegyháza területe kiesik az EURO VELO kerékpárút-hálózat hazai nyomvonalainak rendszeréből, az OTRT. sem tartalmaz a településen keresztülhúzódó nyomvonaltervet. A kistérség komplett kerékpárút-fejlesztési koncepciót készített 2004-ben, mely készítésénél a fő szándék érezhetően a sziget kerékpárral való körüljárhatósága volt, így (és talán megfelelő érdekérvényesítés híján is) Délegyháza kimaradt ebből a tervezésből.

IV.1.4/d Parkolás

A településen jelenleg nem működik parkolás-szabályozás. Jelentősebb parkolási igények a Polgármesteri Hivatal és az óvoda környékén időszakosan ugyan jelentkeznek. Parkolás szabályozására jelenleg nincs szükség a községben.

IV.2. Kistérségi összefüggések¹⁴

A budapesti agglomeráció déli térségének koncepciója alapozta meg a funkcionális-térszerkezeti besorolását az érintett kistérségeknek.¹⁵Ez a főváros határától kifelé terjedően négy zónát sorol fel funkcionális szempontok alapján. Sorrendben városszéli zóna, majd a vállalkozási övezet, mely Taksony és Alsónémedi déli határánál ér véget, ezt követi a harmadik kategória, a „kétlaki övezet”, amelybe Délegyháza, és a szomszédos Dunavarsány is beletartozik, illetve az ún. ellenpólus térséget, mely nagyjából Kiskunlacházától délre helyezkedik el. Érzékelhetően sajátos zónában van tehát Délegyháza, hiszen a kétlakiság (lakó és munkahely elválása egymástól) ténye tapintható a település életében. Dunavarsány földrajzi és közlekedési szempontból is szerencsésebb helyzetben van, mint Délegyháza ha az ipari-kereskedelmi kapacitásokban rejlő lehetőségeket nézzük. Ennek megfelelően, ezt a tényt tudomásul véve, **a vizsgált dokumentumok egyike sem szán Délegyházának ipari szerepet hosszútávon, hanem kivétel nélkül mindegyik a bányatavakban rejlő idegenforgalmi potenciál kihasználását említi a település hosszú távú stratégia feladataként.**

A **Pest Megyei Területfejlesztési stratégia és operatív program** dokumentum a három megyei üdülőkörzet egyikeként említi a ráckevei üdülőkörzetet, amelynek négy központja van: Ráckeve, Délegyháza, Apaj és Kiskunlacháza! Az anyag szerint a terület turisztikai hasznosítása elsősorban a fővárosi lakosság üdülőövezeteként jön számításba.

Azonban idegenforgalmi férőhelyek, vendégéjszakák, és vendégek száma tekintetében a ráckevei üdülőkörzet lemaradása a Dunakanyar kiemelt üdülőkörzethez képest hatszoros, míg a Budapest-környék üdülőkörzethez képest ötszörös. Turisztikai terméktípus kategóriák alapján a dokumentum Délegyházát az aktív turizmusra (a felsorolás szerint: víziturizmus, túrázás és természetjárás, lovasturizmus, kerékpározás, horgász- és vadászturizmus) és falusi turizmusra tartja alkalmasnak.

Pest Megye Területfejlesztési Koncepciója a településsel kapcsolatban így fogalmaz: „A soroksári Duna és a délegyházi tavak a rekreáció, a vízi sportok, a speciális, ún. „félelem nélküli” sportok és a horgász turizmus letéteményesei”

Részletesebben elemzi a térség helyzetét a **Budapesti Agglomeráció Területfejlesztési Koncepciója és Stratégiai Programja** címet viselő dokumentum, amely 2007 márciusában lett elfogadva. Ez már

¹⁴ Ez a szakasz dokumentumelemzés, amely a megyei, kistérségi, agglomerációs koncepciókban, stratégiai tervekben a Délegyházára vonatkozó részeket emeli ki.

¹⁵ Urbanissimo, BART-DÉL 1994

az agglomerációt bontja körzetekre, ahol Délegyháza annak ellenére, hogy az agglomeráció legdélibb települése, a II. körzetbe került besorolásra, amelybe az agglomerációs társközpontok és hozzájuk tartozó települések tartoznak. Megállapítható viszont, hogy Délegyháza közvetlen környékén nincs olyan erejű agglomerációs társközpont, amely jelentős hatással lenne Délegyháza fejlődésére és mintegy másodlagos, funkciógeneráló hatással pozitív hatást érvényesíthetne a községre. Ebbe a zónába Dunaharaszti, Taksony, Dunavarsány, Majosháza és Délegyháza, valamint a főváros XXIII. kerülete, Soroksár tartozik. A zóna főbb feladatai a koncepció szerint: *„A déli agglomeráció pesti belső zónájában a lakóterületek rehabilitációja, a környezetminőség javítása, az M0 - 51-es út térségében a kereskedelmi, logisztikai funkciók mérsékelt bővítése, a területekkel való takarékos gazdálkodás. Tájfejlesztés, az üdülés, rekreáció táji, környezeti feltételeinek javítása, vízparti rekreáció (tavi, R/S/D parti), Az elővárosi vasúti fejlesztésre alapozó körülmények közötti lakóterület fejlesztés. A tájvédelemmel, vízvédelemmel összehangolt bányászat, illetve bányarekultiváció.”*

A **Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve** a tavak környékét magas zöldfelületi arányú települési térségként tartalmazza, ami a megfogalmazás szerint *„elsősorban rekreációs funkcióval rendelkező, összességében alacsony beépítettségű terület. A magas zöldfelületi arányú települési térség legfeljebb 30%-án beépítésre szánt településközponti vegyes, üdülő és különleges terület... alakítható ki.”*

A **Csepel-sziget és környéke területfejlesztési koncepció** is hasonló, de részletesebb elemzést tartalmaz a községre vonatkozóan. **Délegyházát Dunavarsánnyal állítja párba: „A két település helyzete hasonló lenne az előző csoportéhoz, ha a területükön lévő felhagyott bányatavakra épülő turizmus és idegenforgalom speciális irányt nem adott volna a fejlődésnek.** Ez a fejlődés jelenleg erősen meghatározza a térség arculatát. A települések jól elérhetők, bár az utak és csomópontok sok helyen korszerűsítésre szorulnak, a tavakat körülvevő úthálózat jobb minőségű, mint a települések belső hálózata. A fejlődés jelenleg egyértelműen vízminőség-függő, miközben a kavicsbányászat tovább folyik. Kérdés, hogy mi lesz a végeredménye ennek a folyamatnak. A térség voltaképpen egy rekreációs céloknak alárendelt terület központját jelentheti, az adottságoknak a jelenleginél sokkal jobb kihasználásával, továbbfejlesztésével. Ehhez jelentős piacot biztosít a főváros közelsége, amely egyúttal - nemzetközi közlekedési gócpontként, és kedvelt idegenforgalmi célpontként egyaránt – segíti az üdülőterület megközelíthetőségét a távolabbról érkezők számára is. Dunavarsány részben földrajzi elhelyezkedése, részben a közműberuházások kapcsán kialakult, s azóta mélyülő térségközponti szerepe figyelemreméltó urbanizációs folyamatot indított el. Az ipari park kialakítása, a hosszú távú településfejlesztési koncepció kialakítása és a Szerkezeti Terv elkészítése, s azok tervszerű végrehajtása erősíti azt a folyamatot, melyet a környező települések igénye is generál.”

A település saját adottságai között itt is kizárólag a tavak kerülnek említésre, mint helyi és potenciálisan regionális vonzerő. Itt is megemlítésre kerül a lovasturizmus, mint kiegészítő lehetőség, valamint mint speciális vonzerő a naturalista kemping.

Összegzés: Délegyháza térségi szerepköre egyértelmű, ehhez a hiányzó elemek megteremtése a fő feladat. Erősebb funkcionális együttműködésre volna szükség – a főváros vonzerején kívül – elsősorban Dunavarsánnyal, illetve Dunaharaszti-Taksony térségével és végezetül Kiskunlacházával.

V. Környezetgazdálkodás, környezetvédelem, a táji adottságok és a zöldfelület helyzete

V.1. Tájfejlődés, tájtörténet

Délegyháza a Csepeli-sík 25 km²-nyi közigazgatási területű községe. Északon Dunavarsány közigazgatási határa, keleten Bugyi település, északnyugaton Majosháza, délről pedig karéj formában Kiskunlacháza közigazgatási határa veszi közre.

A település elődjei területének jelentős része a XIX. században erdő, illetve szántóterület volt. A külterületek képét jelentősen megváltoztatta az 1930-as évektől a kavicsbányászat. Az útépitésekhez kapcsolódó kavicskitermelés a település északi szántóföldjein több nagyobb, alig észrevehetően összefüggő, de szigetekkel és félszigetekkel tagolt tavat, tórendszert hozott létre. Mindez a tájkép drasztikus átalakulását okozta.

V.2. Mai tájszerkezet

A településszerkezeti terv szerint Délegyháza teljes közigazgatási területének 5%-a erdő¹⁶ (az újonnan tervezett területekkel együtt), jelentős része kivett (beépített, beépítésre szánt) terület, és 40%-a, mezőgazdasági terület. Erdőterületek leginkább a település déli részén, belterületen, az Ökofalu közelében, valamint elszórva a Kertváros/Üdülőterületen és a település délkeleti külterületein találhatóak. A tájszerkezet markáns elemei a bányatavak és a lényegében sík domborzat. A mezőgazdasági területek folyamatos csökkenése a jelentős mértékű területfelhasználás miatt egyre nagyobb méreteket ölt. Fentiek következtében a táj kevésbé attraktív, inkább monotonnak nevezhető. A felhagyott bányaterületek partszakaszai ugyanakkor pihentető látványt nyújtanának, rendezetlenségük azonban nem teszi ezt lehetővé.

V.3. Belterületi zöldfelületek

A belterületi – közös használatú – zöldfelületek aránya a domináns kertes-családirházas települési arculatnak megfelelően – alacsony. A térségi fejlesztési, rendezési tervekkel szöges ellentétben a település mindössze 0,3%-a minősül zöldterületnek. Ez az idegenforgalmi célzatú rekreációs igények kielégítésére alkalmatlan mérték. Jelentősebb közös használatú zöldfelület – melyek a község üzemeltetésében gondozottak lényegében csak a Szabadság téren található.

A zöldfelület használat minőségét javítja az is, ha játszótér-köztér kerül felújításra, növelve a korszerű, dekoratív zöldfelületek arányát.

A belterületi zöldfelületi rendszer túlnyomó részét a magántelkek alkotják, melyeknek a települési mezoklíma alakításában meghatározó szerepük van. Ápoltságuk, funkció szerinti kialakításuk (díszkert, haszonkert) növényfaj összetételük rendkívül vegyes, alapvetően a lakosság jólétének, de még inkább személyes igényességének függvénye.

¹⁶ És mindössze 2%-a természetközeli erdő.

A település jó néhány zöldterületi szempontból fejlesztésre alkalmas akcióterülettel rendelkezik, ezek kihasználása a jövő feladata.

Meglehető probléma a kavicsbánya tavak melletti vízpartok elépítettsége. A településszerkezeti terv további beépítéseket irányoz elő ezeken a területeken, melyet célszerű volna felülvizsgálni.

A település sporttelepe a beépített területek nyugati határánál van, gyepes labdarugó pályából és a hozzátartozó épített létesítményekből áll. A községi temető ettől délre található, tervezett erdőterület besorolású településrészen.

V.4. Természeti értékek védelme

Bár a községben megfelelő mértékű a tájfasítottság, külterületi fasorok, erdősávok megléte, de minősége (többnyire kevés értéket képviselő fekete-, és fehérynár) már hagy kivetnivalót maga után. Azonban a lakóterületek és a szomszédos fejlesztési-, mezőgazdasági-, erdőterületek találkozásánál rendkívül hiányos a településszegély-hálózat.

A település területén sem védett természeti, sem természeti terület nem található. Nem érinti sem a Natura2000 Hálózat, sem az OTRT. által lehatárolt országos ökológiai hálózat. Helyi egyedi védelem alatt álló értékek:

- fasor (Szabadság-tér)
- nyugati tujafa (Szabadság-tér)
- Görgey-féle feketefenyők (Tsz. telep)
- Kristóffy-féle feketefenyők (Tsz. telep)
- 400 éves vadkörtefa

V.5. Vízügy

A településen a csatornázottság kiépítése nagyjából 90%-os. Jelentősebb kisvízfolyás nincs a település területén. Vízügyi szempontból két problémagóc említhető a településen. Az egyik a fokozott kavicskitermelés miatti talajvíz minőség romlása, illetve szennyeződése, a másik pedig a bányatavak vízminőségének romlása.

DÉLEGYHÁZA TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

III.KÖTET – Fejlesztési prioritások

1. Szakágazati tematikus bontás

2. Fejlesztési cél szerinti bontás

BEVEZETŐ

Az összegyűjtött adatokból, valamint a társadalmi vélemények összegzése során kapott eredményekből értékelésre kerültek Délegyháza jelenlegi állapotának jellemzői. A felmérések (információgyűjtés) eredményeként az I. kötet tartalmazza Délegyháza lakosságának véleményét a község jelenlegi helyzetéről és vágyait a jövővel kapcsolatban. A szakértői vizsgálat (adatgyűjtés) alapján a II. kötet Délegyháza jelenlegi infrastrukturális felszereltségét, értékeit, szolgáltatási színvonalát, teherbírását, erőforrásait, gazdasági potenciálját, környezeti állapotát. A társadalmi felmérés (információgyűjtés) eredményéből megállapíthatók Délegyháza lakosságának jellemzői, véleménye a település helyzetéről, vágyai és kívánságai a település jövőjét illetően. A szakmai kitekintés kapcsán megállapíthatók a hazai trendek, az országos és térségi koncepciókból megállapítható a település helye és ebből meghatározható az a cél, ahová a település a jövőben kerülni szeretne.

A szakmai értékelésekből és az információkból összeállítható a fejlesztési témák fontossági (prioritási) listája. A megnevezés egy értékrend nélkül összeállított listát jelent, amely tartalmazza:

- a település előnyös adottságainak erősítését szolgáló javaslatokat,
- az előnyös adottságokból származó lehetőségeket és azok megvalósítására vonatkozó javaslatokat,
- a társadalom vágyainak, kívánságának megvalósításához szükséges lépéseket és akciókat,
- a hátrányos jellemzők csökkentésének, megszüntetésének feltételeit,
- a fejlesztésből adódó kockázatok csökkentésére vonatkozó javaslatokat.

E kötet listájában szereplő témákat település közép- és hosszútávú fejlesztéséért a mindenkori Képviselőtestület állítja sorrendbe, vállalva az ezzel járó felelősséget.

Az adatok és információk alapján megállapítható, hogy Délegyháza rendelkezik olyan erőteljes karakteres jeggyel, amely befolyásolhatja a fejlesztési irányokat. Ez a karakter viszont további előnyt is kínál, hiszen két fejlesztési irányt is kijelölhet, amelyek – a terület mérete miatt – korlátozott ideig még párhuzamosan is futhatnak. Délegyháza fő fejlesztési iránya ennek megfelelően:

Rekreáció és pihenés – a környezettel együttélő, falusi hagyományokat őrző falu

- **Fejlesztési irány No.1:** minőségi, magas tökeigényű idegenforgalom fejlesztése. Alapadottságként a tavak kínálta előnyök kihasználása, másodlagos – ráhordó, vagy kiegészítő jelleggel – a tanyasi élethez kapcsolódó „kultúr-idegenforgalmi” tevékenység fejlesztése. A helyi munkalehetőségek bővítése ezen az irányon át történik.
- **Fejlesztési irány No.2:** lakó-pihenő funkció fejlesztése, az itt élők életminőségének javítása

Ugyanakkor Délegyháza hátrányokkal is küzd:

- A község nem rendelkezik olyan mennyiségű szabad területtel, ami az No.1-es fejlesztési irányt maradéktalanul, és azonnal megindíthatóvá tenné. Kimondható, hogy hibás településszerkezeti terv van érvényben, ami gátja a későbbi tervezésnek.
- A helyi gazdaság állapota rendkívül gyenge, termelő-szolgáltató beruházásokat tekintve a település árnyék helyzetben van, nem is igazán számíthat jelentős változásra ebben a tekintetben.
- Nehezen fenntartható, helyenként hiányos közmű-infrastrukturális helyzet, gyenge minőségű bevezető utakkal, kvázi zsákfaluként déli, és keleti szomszédja irányában közvetlen közúti összeköttetés hiányával.
- Jelentős zaj-, és porszennyezés a település külterületén, helyenként belterületén. A kavicskitermelés folytatása a jövőben a megfogalmazott cél legjelentősebb gátja.

A fentiek alapján összefoglalóan megállapítható, hogy **Délegyháza fő funkcióként vállalja föl, hogy a térség egyik szabadidő-, sport és üdülési „központja” lesz.** Az ehhez a szerepkörhöz szükséges területek és objektumok részére megfelelő lehetőségek – illetve kezelhető hiányosságok - állnak rendelkezésre, az infrastruktúra elemek részben megvannak, de minőségi javításra szorulnak.

A társadalmi igények trendjei országos és térségi szintén is ebbe az irányba mutatnak, ezért a vállalkozói tőke bevonására is van esély. Az említett szerep abban a tekintetben is kedvező, hogy Budapest közelsége miatt a község akár további kiegészítő funkciókat is elláthat a főváros és lakossága számára.

A javasolt szerepkörhöz tartozó objektumok – a területi adottságok következményeképpen- a község belső területein valósulhatnak meg, ezáltal a helyi lakosságnak jogos az a megnyilvánuló vágya, hogy fejlesszék a helyi életminőség javítását és a kereskedelmi-ellátottsági szolgáltatások javítását is eredményezzék.

Mindezek céljából a fejlesztési prioritások eléréséhez három fontos célrendszeren (prioritáson) keresztül vezet az út:

- Idegenforgalom fejlesztése
- Lakó-pihenő funkció fejlesztése
- Társadalmi kommunikáció

Fontossági lista szakágazati bontásban:

1. Társadalom, szociális ellátás

1.1. Oktatás, kulturális és sportélet

- Óvoda bővítése a gyermeklétszámra vonatkozó becslések alapján. A korosztály létszáma viszonylag stabil, jelentős – robbanásszerű - változás nem várható, de az óvoda jelenlegi kapacitásainak határán áll, tartalék nincs a rendszerben.
- Az iskola bővítése bár folyamatos volt az elmúlt években, az óvodához hasonlóan itt is mérsékelt, de határozott fejlesztésre – bővítésre – van szükség.
- Délegyháza jövőbeni fejlesztéseit megalapozandó olyan helyi társadalmat kell nevelni, aki érti, ismeri, szereti környezetét, települését. Ez nélkülözhetetlen a település idegenforgalmi „értékesítéséhez”. Ennek legalapvetőbb feltétele a környezettudatos nevelés hangsúlyozása.
- A könyvtár kihasználtsága, az olvasók száma jelentősen nőtt az elmúlt években, érezhetően jó munkát végeznek az itt dolgozók. Azonban „hardver” oldalról fejlesztésre van szükség, mivel a könyvtár műszaki infrastrukturális állapota erősen leromlott. A könyvtári állomány bővítése szintén fontos a jól végzendő munka érdekében.
- Célszerű volna a könyvtár épületében/annak bővítésével valamilyen helyi jellegzetességeket bemutató múzeum (a felmerült ötletek közül pl. kavicsmúzeum) kialakítása.
- Szükséges biztosítani a lakosság kulturális- szórakozási igényeinek helyi kielégítését, a Kölcsey Művelődési Ház teljes renoválásával, infrastrukturájának fejlesztésével, kulturális rendezvények, ifjúsági programok, képzőkörök (zene, tánc, festészet, rajz, esetleg csökkentett óraszámú, de ingyenesen idegen nyelv oktatása), szervezésével. Az ifjúság „becsábítása” érdekében megfontolandó néhány ingyenesen használható, internetes csatlakozással bíró számítógép üzembe helyezése, a Szabadság-tér környékén (iskola, művelődési ház) ingyenes wifi hálózat létesítése.
- Közművelődési, közösségi terek kialakítása, illetve fejlesztése: minden évben megvalósuló fesztiválok, kulturált, igényes étterem, vagy tea-, és kávéház beindításának elősegítése. Az új Posta környékén a volt strand területén szabadterei programok szervezése, parkosítás (ehhez kapcsolódóan az értékes területen nem célszerű strandfutball-pályát üzemeltetni), a kapcsolódó vendéglátó-infrastruktúra kialakításával. Az önkormányzat tulajdonában lévő volt bányakapitányság területét ennek az igénynek megfelelően szolgáltatási, kereskedelmi, szálláshely funkciót biztosító funkciókkal kell ellátni. Az I-es tó (Gizella-tó) és a volt strand területe a nagyobb volumenű kulturális rendezvények terepe kell, hogy legyen.

- Lakossági vizsgálataink alapján az érintett aktív korú, gyermekes lakosok nagyon fontos prioritása az oktatási és a közösségi kulturális élet fejlesztése, mely az alapvető intézményi háttér biztosításán túl (iskola, óvoda) a gyermekek szabadidejének kulturált eltöltésére alkalmas közösségi helyiségek, játszótérek és sport és szabadidő-központ kialakításával oldható meg. Az önkormányzati kezdeményezéseket a lakosság érintett csoportjaival kialakítandó párbeszéd és együttműködés keretében kell megoldani, a szabályozási terveket az érintettek bevonásával kell kialakítani, ez egyrészt erősíti a lakosok helyi kötődéseit, másrészt az önkormányzat számára is jelentős segítséget jelenthet, hiszen számos potenciális kezdeményezésben megnyerhető partnerként a lakosság. (A lakossági kezdeményezés példaértékű a Baba-Mama Klub játszótér-építése esetében)
- Programszervező-civil szervezetekkel kapcsolatot tartó, az önkormányzati elképzelésekről véleményüket kikérő referensre van szükség a hivatalon belül. Tevékenységét éves munkaterv alapján kell koordinálni.
- A sportszervezetek támogatási rendszerét úgy célszerű kialakítani, hogy a támogatás mértéke annak függvényében (is) kerüljön megállapításra, hogy az adott sportszervezet milyen „hozzáadott értékkel” növeli a község civil szerveződéseinek erejét, mennyi delegyházi számára biztosít sportolási lehetőséget.
- A jelenlegi futball-pálya mellett egy – a helyi(és esetleg térségi) igényeket kielégítő sportcsarnok építése.

1.2. Egészségügy

- Egészségügyi fejlesztési koncepció készítése, melyben az elkövetkező időszakra vonatkozó legfontosabb célokat, feladatokat fogalmazhatná meg az önkormányzat az egészségügyi ellátás tekintetében.
- Szükséges biztosítani a megnövekedett merítési bázisnak megfelelően a háziorvosi ellátórendszer terheltségének csökkentését.
- Az Egészségház bővítésével gyermekorvosi rendelő kialakítása, hozzá kapcsolódó szolgálati lakással.
- A fogorvosi ellátás folyamatosságának biztosítása a jelenlegi szolgáltatás idejének bővítésével.
- Elő kell segíteni a folyamatos gyógyszerári nyitvatartást.
- Javítani szükséges a tömegközlekedés lehetőségein a gyártelepi szakorvosi rendelő irányában. Ennek érdekében a szomszéd településekkel együtt tárgyalásokat kell kezdeményezni a Volán társasággal. „B” variációként szóba jöhet a háziorvos és a szakorvosi rendelő között egy átjárható számítógépes rendszer kiépítése, ami sok felesleges utazástól kímélné meg a helyi lakosokat.

- A Dunavarsányban működő vérvételi helyiség számítógépes rendszerét szintén célszerű volna összekötni a délegyházi házi orvos hasonló rendszerével.
- Szükséges az ügyeleti rendszer helyzetének áttekintése is.
- A védőnői szolgálat a lakosságszám folyamatos növekedése miatt fokozott támogatást igényel.
- Egészségügyi megelőzési programok szervezése a civil szervezetek, egészségügyi dolgozók bevonásával. Lakossági és iskolai szűrések szervezése.

1.3. Szociális kérdések:

- Családi napközi, vagy bölcsőde kialakítása. Előbbi esetében kizárólag helyben képzelhető el ennek kialakítása; jellemzően 2-3 éves gyermekek számára. Utóbbi esetben figyelembe kell venni, hogy a gyermeket bölcsődében hagyó szülők ingázási iránya Budapest, ezért célszerű volna a környező településekkel (Majosháza, Áporka, Dunavarsány, esetleg Kiskunlacháza) kistérségi támogatással közösen üzemeltetett bölcsődét létrehozni. Ez helyileg nem feltétlenül kell, hogy Délegyházán legyen.
- Szükséges a hatékonyabb kommunikáció az önkormányzati szociális programokról a lakosság irányában.
- Az idősek otthoni ellátási rendszerének fejlesztése.
- Át kell gondolni egy komplex feladatokat ellátó szociális napközi kialakításának lehetőségét, ami szociális foglalkoztatóként is üzemelhet, akár szociális bérlakások kialakításával együtt.
- Akadálymentesítés kialakítása a mozgáskorlátozottak érdekében a település közintézményeiben.
- A jól tanuló, szegény diákok támogatása vállalkozói segítség bevonásával.

2. Gazdaság, gazdálkodás

- Települési gazdaságfejlesztési koncepció és projektötletek készítése. A községfejlesztés intézményesítése céljából szükséges kidolgozni ezek szervezeti és finanszírozási konstrukcióit. A gazdaságfejlesztési koncepciót az idegenforgalmi ágazat elsődlegességével kell összeállítani.
- Tudomásul véve azt a tényt, hogy a település lakosságának mindig is Budapest fog munkahelyet biztosítani, olyan mértékű iparfejlesztést támogatni, ami az idegenforgalmi „ipar” fő prioritás mellett a helyi vállalkozásoknak biztosít majd lehetőséget. A településszerkezeti tervben kijelölt iparterületek nagy részének visszaminősítése.
- „Betelepülő” ipar támogatása abban az esetben, ha az korszerű (tercier, quaterner szektor) ágazatot képvisel, és jelentős mértékű helyi iparüzési adóbevéttel kecsegtet.

- Térségi együttműködés, munkamegosztás létrehozása a települések között. A délegyháziak érdekében célszerű rendszeresen és intézményesen tájékozódni a környező nagyobb településeken található vállalkozások munkaerőigényéről.
- Ingatlan értéktérkép készítése (a vagyontaszter felhasználásával) az egységes településfejlesztési információs rendszer kialakítása céljából.
- Vagyongazdálkodási-, benne községi ingatlanpolitika kidolgozása hosszú távra.
- Idegenforgalmi célzatú településmarketing koncepció és kiajánló dokumentumok készítése.
- Célszerű a piacon újabban megjelent vállalkozásközvetítő cégekkel felvenni a kapcsolatot. Ezek kiterjedt kapcsolatrendszerük révén könnyebben található befektető, mint az önkormányzat.

3. Délegyháza épített és természeti környezete.

3.1 Településtörténet, területfelhasználás, épített értékek, szabályozás

- A településszerkezeti terv azonnali felülvizsgálata, az elhibázott területkijelölések megváltoztatása a fejlesztési koncepció fő céljának (*Rekreáció és pihenés – a környezettel együtt élő, falusi hagyományokat őrző falu*) megfelelően. A település jelenlegi és jövőbeni egyensúlyi problémáit megoldó, a várt fejlesztések területfelhasználását meghatározó településszerkezeti terv, szabályozási terv és helyi építési előírások megalkotása.
- Lakásgazdálkodási koncepció készítése. A túlzott telekkínálat káros a koncepció fő céljának végrehajtására vonatkozóan. El kell kerülni, hogy alacsony ingatlanárak jellemezzék a települést. Ennek kapcsán óvakodni kell az egymástól távolabbi lakóterületek mindenáron lakócsíkkal történő összekötését. A lakásgazdálkodási koncepcióban részletesen kell szerepelni annak, hogy milyen rétegből kíván a település új lakosokat fogadni. A koncepció fő céljának az felel meg, ha erre a tehető, igényes, magas pozíciójú rétegeket fogadják. (ez alacsony telekárak mellett nem realitás). A magterülettől távol eső településrészekben vissza kell minősíteni a lakóterületi funkciót. (Bár a lakossági vélemények feltárásánál az nyert bizonyosságot, hogy a délegyháziak nem ellenzik a lakosság számának növekedését, célszerű ezt a spontán folyamatot lehetőség szerint visszafogni, mivel sem a koncepció fő céljának nem felel meg az, ha ugyanilyen mértékű beköltözések történnek a közeljövőben, sem pedig a közüzemi infrastruktúrák helyzetén nem javít ez a folyamat).
- a falusias beépítettségű Galla-tanya belterületbe vonása anélkül, hogy a magterülettel lakóövezet kösse össze.
- a községben jelenleg működő, de nem központi helyen található piac kiváltására javasolt új terület kijelölése.

- felül kell vizsgálni az iparterületek kijelölését. A Majosi út mentén kialakított iparterületen túl máshol nem célszerű ilyet kijelölni a szerkezeti tervben.
- a kavicsbányászat által okozott nagymértékű területhasználati és környezeti konfliktusok kezelése településrendezési és a kistérségi, kormányzati lobbizás eszközeivel. (A kitermelt kavics szállítását a továbbiakban csak az érdekelt vállalkozások pénzén épülő szolgalmi úton lenne célszerű engedélyeztetni. Ennek szabályozására az önkormányzatnak nincsenek lehetőségei).
- A IV-es, V-ös tavak partszakaszainak idegenforgalmi célú hasznosítása érdekében azonnal vissza kell minősíteni ezen partszakaszok Lke beépítési minőségét.
- Minta utcák / utca minták létrehozása az idegenforgalmi fejlesztésben érintett tavak környékén. A beépítés, és az utcakép ennek megfelelő szabályozása ezeken a területeken.

3.2 Közlekedési infrastruktúrák

- Külső bekötő utak átfogó fejlesztése.
- A megyei kezelésű 52.102 sz. „majosi út” felújításának minden eszközzel történő támogatása.
- A „varsányi út” – szintén Dunavarsánnyal összehangolt – felújítása.
- Új, településközi kapcsolatot biztosító úthálózati elemek megvalósítása; Délegyháza és Kiskunlacháza, illetve a Taksony-Bugyi összekötő útra történő rácsatlakozás megvalósítása.
- belső úthálózati elemek felújítása elsősorban a jobb településközi kapcsolat biztosítása érdekében. Ezen belül:
 - Galla-tanya irányába vezető út felújítása
 - minőségi aszfaltút létesítése a Falu és az Üdülőterület között
 - a II.-es és a III.-as tó közötti kis híd újbóli megnyitása, megerősítése, gépkocsival járhatóvá tétele, és a hozzá kapcsolódó útburkolat aszfaltozása elsődleges fontosságú a Kertváros/Üdülőterület és a Falu összeköttetésének javításában
 - az utóbbi évek építkezéseit a közmű-infrastruktúrák teljes rákötése után aszfaltutak kialakításával kell követni
 - a földutak minőségének javítása, útalap készítése
- A vasútállomásnál található utak kereszteződésének közlekedési, parkosítási célú rendezése

- A kavicsbányászatot végző cégek és a GKM pressziója kavicsszállításra használandó szolgálmi út – 51-es útra való rácsatlakozással – létesítésére.
- A tervezett szabadidős létesítmények irányában (IV-es, V-ös tó) a kerékpáros elérhetőségek kiépítése.
- A burkolatlan utak pormentesítése.
- A forgalmasabb csomópontokon gyalogátkelőhelyek kialakítása.
- A kerékpáros közlekedés lehetőségeinek javítása, nem feltétlenül önálló kerékpárutak építésével, hanem úgy, hogy a meglévő adottságok felhasználásával egy kerékpározásra alkalmas hálózat alakuljon ki.

3.3 Közmű infrastruktúrák

- A település digitális közműterképének elkészítése, mely eszközként az önkormányzat fejlesztő, üzemeltető részlegeinél mindig rendelkezésre áll.
- A lakosság fokozatos megismertetése a közműhálózati, közmű-szolgáltatási fogalmakkal, hogy azokat helyesen tudják kezelni saját építkezéseiknél, a közterületi beavatkozásoknál és környezetük értelmes kialakításánál.
- Takarékosabb fogyasztói szemlélet és magatartás kialakulásának elősegítése tájékoztatással.
- Közösségi viselkedés fejlesztése közmű jellegű vagy közterületi beruházások időszakában idején.
- A településen közműszolgáltatást végző szervezetek hosszútávú működtetésének átgondolása azokban a szakágakban, ahol van a szolgáltatók között választási lehetőség.
- A települési közműhálózatok szövéseinek, struktúrájának újra átgondolása az új lakóingatlanok bevonásával kialakuló új településszerkezethez (Kamion-tavak, III-as, IV-es tó környéke) igazítva és az ellátandó terület jelentős mértékű és hirtelen növekedését követve.
- A közműhálózatok központi /csomóponti/ létesítményei helyszükségleti igényének időben való figyelembe vétele, hogy azok jól telepíthetők legyenek és a lehető legkisebb üzemi és városképi, látványi zavarással üzemelhessenek (trafók, átemelők, záportárolók).
- A még hiányzó szennyvízelvezető közcsatorna hálózat kiépítése.
- A település területén a csapadékvíz, felszíni víz különböző elöntésmentesítési fokozatú elvezetése, elhelyezése testre szabott módszerekkel, bizonyos tűrészhatárok között.
- a fenti célt biztosító eszközrendszer felsorakoztatása, üzemeltetési szempontokat is figyelembe véve (Zárt csőcsatornás elvezetés befogadó vízfolyásig és/vagy csapadékvíz

helyben tartás, átmeneti térszint alatti tárolással, majd elszivárogtatással – közterületen, és/vagy helyben tartás, átmeneti felszíni tárolással – árkok – a túlfolyás biztosításával, helyben tartás ingatlanon belül, szakszerű szivárogtatással – kertvárosi területeken).

- Vízrendezési, csapadékvíz elvezetési tanulmányterv készítése a település teljes területére a fenti elvek és eszközök alkalmazásával.
- Földgáz hálózati csomópontok – bármely fokozatú nyomásszabályozók - fokozatos korszerűsítése, fejlesztési területeken hálózatbővítés.
- Elsősorban településképi szempontból, az említett légtéri kábelvezetési problémák megszüntetését célul kell kitűzni, a hálózatokat fokozatosan a föld alá helyezni.
- A közvilágítás korszerűsítése, kiépítése a hiányzó területeken.
- Trafók telepítése és álcázása kertészeti megoldásokkal.
- Egyen-árkok, egyen-kocsibehajtók kiépítése a főbb gyűjtőutak mentén.

3.4. Környezetgazdálkodás, környezetvédelem és zöldfelület

- A környezeti állapot leírására, értékelésére, tájékoztatásra, döntések megalapozására, cselekvési program megalkotására adatbázis, információs rendszer létrehozása. Pályázati lehetőségek kidolgozása.
- A sport és rekreációs funkciók és területek fejlesztése a fizetőképes keresletre támaszkodva, illetve azt megteremtve.
- Térségi sport, szabadidő és üdülőközponti szerepkör feltételeinek megteremtése.
- A bányatavakat és környezetüket üdülési és szabadidő-eltöltési szempontok alapján korszerűsíteni kell. Fokozott figyelmet kell fordítani a tavak vízminőségének javítására, a meder iszaposodásának megállítására, kotrásra.
- Szabályozni kell a horgászat általi vízminőség-szennyezést – etetőcsalik használata – és az okozott károk enyhítését.
- Egyszerűsített környezeti állapotra vonatkozó monitoring rendszer megteremtése a levegő- és zajszennyezés és porszennyezés vonatkozásában a kavicskitermelés okozta környezeti károk ellenőrzésére.
- A belterület zöldfelületeinek bővítése, nem pontszerű, hanem hálózati léptékben.
- Játsszótér fejlesztési program készítése, erre a célra szabad területek kijelölése a beépítésre kerülő telkek közelében.

Fontossági lista fejlesztési cél szerinti bontásban

Településfejlesztési prioritások

Délegyháza: Rekreáció és pihenés – a környezettel együttélő, falusi hagyományokat őrző falu

I. Prioritás – Idegenforgalom fejlesztése

1. Településrendezés, terület felhasználás, szabályozás

- Feladat 1.1.** Módosítani szükséges a településszerkezeti tervét, melyben ki kell jelölni azokat a stratégiai szempontból fontos területeket, ahol a stratégiai célnak megfelelő idegenforgalmi tevékenységet látna szívesen az önkormányzat.
- Feladat 1.2.** A településszerkezeti terv alapján meg kell határozni ennek a területnek településrész-szegélyekkel való elválasztását a lakóterületektől.
- Feladat 1.3.** Idegenforgalom-fejlesztési koncepció kell készíteni, melyben az egyes tavak idegenforgalmi hasznosításának fő módját ki kell jelölni.
- Feladat 1.4.** Befektetői együttműködéssel célszerű területet vásárolnia az önkormányzatnak az érintett tavakat, és környéküket illetően.
- Feladat 1.5.** Az I-es tó mellett található szabad terület és az önkormányzati tulajdonban lévő volt bányakapitányság területére új szabályozási tervet kell elfogadni (a településszerkezeti terv egyidejű módosításával). Ez a tó és környéke nem csak az idegenforgalom, de a helyiek pihenési-szórakozási igényeit is első helyen elégítheti ki.

2. Közlekedés:

- Feladat 2.1.** A bekötő utak (Majosi út, Varsány út) felújítása.
- Feladat 2.2.** A vasúti megállónál található útkereszteződés rendezése, az idegenforgalom szempontjából érintett területek irányában a belterületi gyűjtőutak felújítása.
- Feladat 2.3.** Kerékpárút nyomvonalának tervezése a kistérség közreműködésével, az EURO VELO hálózatához való csatlakozás kiépítésével.

Feladat 2.4. A bányaművelésben érintett területekről – állami lobbisegítségével – új, szolgalmi út összeköttetést kell megvalósítani az 51-es út irányában.

Feladat 2.5. Új, településközi kapcsolatot biztosító úthálózati elemek megvalósítása; Délegyháza és Kiskunlacháza, illetve a Taksony-Bugyi összekötő útra történő rácsatlakozás megvalósítása – elsősorban a helyi vállalkozások (másodsorban az idegenforgalom) fejlesztésének érdekében.

3. Közművek:

Feladat 3.1. Teljes csatornázottság megteremtése a településen, a tavak irányába történő (vélelmezett) illegális kivezetések felszámolása.

Feladat 3.2. A közműszolgáltatások üzemi létesítményeinek felülvizsgálata, a hosszútávú stratégiai jelentőségű fejlesztések meghatározása.

Feladat 3.3. A települési szennyvíz-, víz-, csapadékvíz-, gáz- és elektromos, távhő és hírközlési hálózatok szövésének, struktúrájának, kapacitásának újra átgondolása.

Feladat 3.4. Az KMOP-s pályázatok folyamatos figyelemmel kísérése, lobbisegítség és marketing tervek, monitoring.

4. Környezetvédelem:

Feladat 4.1. A bányatavakat és környezetüket üdülési és szabadidő-eltöltési szempontok alapján korszerűsíteni kell. Fokozott figyelmet kell fordítani a tavak vízminőségének javítására, a meder iszaposodásának megállítására, kotrásra.

Feladat 4.2. A környezeti állapot leírására, értékelésére, tájékoztatásra, döntések megalapozására, cselekvési program megalkotására adatbázis, információs rendszer létrehozása. Pályázati lehetőségek kidolgozása.

5. Gazdaság:

Feladat 5.1. Délegyháza térségi idegenforgalmi központtá fejlesztésének tematikus és akciótervi kidolgozása, összefüggésben a közlekedési hálózat, a tömegközlekedés, és az érintett területek szabályozási tervének kidolgozásával.

Feladat 5.1. Gazdaságfejlesztési koncepció, és projektek kidolgozása. Ezek megvalósítása céljából szükséges kidolgozni a szervezeti és finanszírozási konstrukciót, a fejlesztési elképzelések megvalósításának ütemezését, majd cselekvési programmá és üzleti tervvé alakítását. A gazdaságfejlesztési koncepció elsődleges prioritása az idegenforgalmi célú fejlesztések kell, hogy legyenek.

6. Társadalom, szociális ellátás

Feladat 6.1. Kulturális programok, fesztiválok, rendezvények szervezése az alapidegenforgalmat kiegészítő szolgáltatások megléte érdekében.

Feladat 6.2. Meg kell teremteni a „vízi-idegenforgalom” a megyei fejlesztési koncepcióban is javasolt egyéb idegenforgalmi tevékenységek feltételeit. Kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a tanyasi területeken a falusi turizmus tág fogalmába tartozó tevékenységek támogatása.

II. Prioritás - Délegyháza lakó-pihenő funkcióinak fejlesztése

1. Társadalom, szociális ellátás:

Feladat 1.1. Lakásgazdálkodási koncepció készítése. A túlzott telekkínálat káros a koncepció fő céljának végrehajtására vonatkozóan. El kell kerülni, hogy alacsony ingatlanárak jellemezzék a települést. Ennek kapcsán óvakodni kell az egymástól távolabbi lakóterületek mindenáron lakócsíkkal történő összekötését. A lakásgazdálkodási koncepcióban részletesen kell szerepelni annak, hogy milyen rétegből kíván a település új lakosokat fogadni. A koncepció fő céljának az felel meg, ha erre a tehetős, igényes, magas pozíciójú rétegeket fogadják. (ez alacsony telekárak mellett nem realitás). A magterülettől távol eső településrészekben vissza kell minősíteni a lakóterületi funkciót. (Bár a lakossági vélemények feltárásánál az nyert bizonyosságot, hogy a délegyháziak nem ellenzik a lakosság számának növekedését, célszerű ezt a spontán folyamatot lehetőség szerint visszafogni, mivel sem a koncepció fő céljának nem felel meg az, ha ugyanilyen mértékű beköltözések történnek a közeljövőben, sem pedig a közüzemi infrastruktúrák helyzetén nem javít ez a folyamat).

Feladat 1.2. A szabályozatlanság és a szabályok következetlen betartatása miatt az engedély nélkül illetve spontán folyamatok következtében kialakuló rendkívül rossz infrastrukturális ellátottságú területek lakóövezeteinek rendezése, a jövőben az építési szabályok

következetes betartatása, az infrastrukturális szakadék további mélyülésének megakadályozása céljából.

- Feladat 1.3.** Óvoda és iskola bővítése.
- Feladat 1.4.** Családi napközi, vagy bölcsőde kialakítása; helyben, vagy akár térségi együttműködéssel a szomszédos (Budapesthez közelebb eső) településeken.
- Feladat 1.5.** Olyan szabályozás kidolgozása, amely elősegíti a színvonalas vendéglátó- és szórakoztató funkciójú terek kialakítását (pl. kávézó, teaház, egyéb vendéglátó egységek).
- Feladat 1.6.** Helyi jelentőségű – már megjelent kulturális programok támogatás, ötletgenerálás. Civil referens általi koordináció.
- Feladat 1.7.** Szükséges biztosítani a lakosság kulturális- szórakozási igényeinek helyi kielégítését, a Kölcsey Művelődési Ház renoválásával, infrastruktúrájának fejlesztésével, kulturális rendezvények, ifjúsági programok, képzőkörök (zene, tánc, festészet, rajz, esetleg csökkentett óraszámú, de ingyenesen idegen nyelv oktatása), szervezésével. Az ifjúság „becsábítása” érdekében megfontolandó néhány ingyenesen használható, internetes csatlakozással bíró számítógép üzembe helyezése, a Szabadság-tér környékén (iskola, művelődési ház) ingyenes wifi hálózat létesítése.
- Feladat 1.8.** Helyi igényeket kielégítő sportcsarnok felépítése.
- Feladat 1.9.** Vizuálisan is megjelenő településidentitások kialakulásának elősegítése, az egyes városrészek vizuális azonosíthatóságának kialakítása. Utcatáblák, várostérképek elhelyezése városszerte. A falu közterein, parkokban szobrok, képzőművészeti alkotások elhelyezése, köztéri emlékhelyek kialakítása. Dönteni kell a Kertváros illetve Üdülőterület név használatában.
- Feladat 1.10.** A közbiztonság feltételeinek megteremtése és fejlesztése. Térfigyelő kamerák kihelyezése a problémás területeken.

2. Településrendezés, területfelhasználás

- Feladat 2.1.** Hangsúlyosabb központra/központokra van szükség; meg kell határozni ezek tartalmi és funkcionális elemeit.
- Feladat 2.2.** Önkormányzat (képviselőtestület) meghatározza az üzleti (vállalkozási), közcélú (közintézményi) és lakossági (lakás, üdülő) célú

fejlesztési területeket, valamint a potenciális, később fejlesztendő tartalékterületeket, közép- és hosszú távú hasznosítás szerint.

Feladat 2.3. Az elaprózott, széttagolt településszerkezet miatt kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a település-szegélyek, településrész-szegélyek kialakítása.

Feladat 2.4. Ki kell dolgozni a közterületekre vonatkozó szabályozási tervet és közterületi arculattervet, amely tartalmazza a közterületi objektumokkal-, a föld feletti és a föld alatti létesítményekkel kapcsolatos szabályozókat, az utcák, terek rendezésére, szépítésére vonatkozó előírásokat. A javaslatok elkészítésekor figyelemmel kell lenni a helyi hangulati értékekre, a sajátos karakteres jegyekre.

Minta utca megépítésével lehet példát adni a lakosság és a magánbefektetők számára a támogatásra alkalmas megvalósításról. Ennek kialakítása a lakóterület és az idegenforgalmi fejlesztési terület határán kell, hogy legyen.

3. Közlekedés:

Feladat 3.1. Terv készíttetése a vasúti megálló környékének rendezésére, korszerűsítésére és akadálymentesítésére. Hosszú távon esetleg egy gyalogos aluljáró kiépítése. A szerkezeti tervben tervezett közúti felüljáró létjogosultságát újra kell gondolni.

Feladat 3.2. Egységes arculatú – esővédővel rendelkező – buszmegállók létesítése.

Feladat 3.3. A csónak és/vagy hajókikötő helykijelölése, területmegszerzés, tervekészíttetés, kikötőépítés.

Feladat 3.4. Településközi kapcsolatok erősítése: a II.-es és a III.-as tó közötti kis híd újbóli megnyitása, megerősítése, gépkocsival járhatóvá tétele, és a hozzá kapcsolódó útburkolat aszfaltozása elsődleges fontosságú a Kertváros/ Üdülőterület és a Falu összeköttetésének javításában.

Feladat 3.5. Településközi kapcsolatok erősítése: a Galla-tanya irányába vezető út felújítása.

Feladat 3.6. Településközi kapcsolatok erősítése: aszfaltút létesítése a Falu és az Üdülőterület között.

Feladat 3.7. A sűrűn lakott, újonnan beépített településrészekben a földutak minőségének javítása, útalap készítése, aszfaltozás.

Feladat 3.8. Forgalmasabb helyeken, oktatási, egészségügyi intézmények mellett – szükség esetén – gyalogos-átkelőhely kialakítása.

Feladat 3.9. Utak portalanítása.

Feladat 3.10. Az helyi utazási igények felmérése, és a kiszolgáltatlan területek meghatározása.

4. Közművek:

Feladat 4.1. A még hiányzó szennyvízelvezető közcsatorna hálózat kiépítése.

Feladat 4.2. Közvilágítás korszerűsítése, kiépítése a hiányzó területeken.

Feladat 4.3. A korszerű településfejlesztés alapfeltétele, hogy az önkormányzat tudja pontosan, hogy milyen eszközei vannak a közművesítés területén, legyen naprakész, hogy saját adatbázisából is képes legyen uralni egy felmerült problémát.

Feladat 4.4. A települési közműhálózatok szövéseinek, struktúrájának újra átgondolása az új lakóingatlanok bevonásával kialakuló új településszerkezethez (Kamion-tavak, III-as, IV-es tó) igazítva és az ellátandó terület jelentős mértékű és hirtelen növekedését követve.

Feladat 4.5. A közműhálózatok központi /csomóponti/ létesítményei helyszükségleti igényének időben való figyelembe vétele, hogy azok jól telepíthetők legyenek és a lehető legkisebb üzemi és városképi, látványi zavarással üzemelhessenek (trafók, átemelő, záportárolók). A létesítmények kertészeti megoldásokkal történő álcázása.

Feladat 4.6. A település területén a csapadékvíz, felszíni víz különböző elöntésmentesítési fokozatú elvezetése, elhelyezése testre szabott módszerekkel, bizonyos tűréshatárok között.

Feladat 4.7. Elsősorban településképi, tájvédelmi szempontból a légtéri kábelvezetési problémák megoldását célul kell kitűzni. Ipar-kereskedelmi övezetekben és helyközi vagy távvezetésnél továbbra is reális a térszint feletti vezetés, ott a hálózat nyomvonalának és a hálózati elemek kialakítása tájvédelmi, „tájsebészeti” kategória. Lakó- és intézmény területeken, a településközpontban, parkok közelében, de legfőképpen az idegenforgalmi fejlesztések által érintett településrészekben a hálózatokat fokozatosan a föld alá helyezni.

5. Környezetvédelem, zöldfelület:

Feladat 5.1. A szelektív hulladékgazdálkodás feltételei megteremtéséhez szükséges koncepció kidolgozása, a feltételek megteremtésének biztosítása. Hulladékiszlet helyett „házhoz menő” gyűjtés.

- Feladat 4.1.** A belterület zöldfelületeinek bővítése, nem pontszerű, hanem hálózati léptékben. A településszerkezeti terv módosítása. Zöldfelületek folyamatos kezelése.
- Feladat 5.3.** Köztisztaság védelem. Megfontolandó a jelentős lakossági igény miatt egy közterület-felügyelő munkába állítása. A szabálytalankodókkal szemben bírság kiszabása.
- Feladat 5.4.** Csendes övezet – forgalomkorlátozott térség kijelölése a településszerkezeti terv módosítása során.
- Feladat 5.5.** Zöldfelületi kataszter összeállítása és folyamatos vezetése a közcélú zöldfelületekről, fasorokról, játszóterekről, utcabútorzatról.
- Feladat 5.6.** Fasor felújítási ütemtervek készítése, - a végrehajtás finanszírozása. Fasorok telepítése a bevezető utak mentére.
- Feladat 5.7.** A belterületekhez kapcsolódó sportterületek bővítése, a sportolási igények – üzleti lehetőségek felmérése után.
- Feladat 5.8.** Játszótér fejlesztési program készítése, erre a célra szabad területek kijelölése a beépítésre kerülő telkek közelében
- Feladat 5.9.** Közhasználatú parti sétány kialakítása a még be nem épített tóparti részekben.

6. Gazdaság:

- Feladat 6.1.** A helyi kereskedelmi ellátás javítása.
- Feladat 6.2.** Jóval kevesebb gazdasági terület kijelölése. Felmérés készítése a helyben foglalkoztatható lakosság életkoráról, végzettségéről, ennek megfelelően beruházás keresése.
- Feladat 6.3** Vállalkozás-közvetítő cégekkel való kapcsolatfelvétel.

III. Prioritás - Délegyháza társadalmi kommunikációjának fejlesztése

1. Társadalom, szociális ellátás:

- Feladat 1.1.** Hatékonyabb és célzottabb önkormányzati kommunikáció megszervezése az önkormányzat infrastrukturális fejlesztési támogatásairól és szociális programjairól.

- Feladat 1.2.** Szükséges egy jól működő befektetői információs bázis kialakítása, amely a fejlesztésekhez, a kialakuló városközpont szolgáltatói funkcióinak ellátására rendelkezésre álló területekről (pl. üzlethelyiségek, más szolgáltatói és vendéglátó egységek potenciális kialakításához) szolgáltat széleskörű, aktuális információkat az érdeklődő befektetőknek.
- Feladat 1.3.** Az önkormányzati kommunikáció hatékonyabb működtetése, az információ-áramlás folyamatosságának biztosítása. Az üzenetek, információk eljuttatása az önkormányzat lapján kívül elsősorban az internet, valamint a nyilvánosság legkülönbözőbb formáinak –a csoportos és személyes találkozások- igénybevételével történhet meg. A települési honlap megújítása, a helyi idegenforgalom iránt érdeklődők számára fontos információk feltüntetése.
- Feladat 1.4.** A civil szervezetekkel szorosabb együttműködési, információátadási kapcsolat kialakítása. A kommunikáció kétirányúsítása, nem pusztán információközlés. A civil szervezetek folyamatos tájékoztatása az önkormányzati hírekről, döntésekről az önkormányzati civil referens koordinálásával. Mivel a civil szervezetek „közelebb vannak” a lakossághoz az önkormányzati kommunikáció hatékonysága ezzel a lakosság egésze felé is jelentősen javulhat. Civil referensi feladatkörök meghatározása.
- Feladat 1.5.** A havi rendszerességgel megjelenő közéleti újság folyamatos fejlesztése, a lap „bulvárosítása”; az adatközlési jelleg háttérbe szorítása
- Feladat 1.6.** Külön figyelmet kell fordítani az Kertváros/Üdülőterületen élők önkormányzattal való kölcsönös kommunikációjára. Ennek hiányában ez a településrész végképp integrálatlan marad.

2. Gazdaság, gazdálkodás

- Feladat 2.1.** Aktív falufejlesztő lokálpatrióta klub létrehozása (szakemberek, helyi politikusok, „fővárosi kapcsolatokkal” rendelkező új beköltözők, civil szervezetek részvételével), amely érdekérvényesítő szerepet tudna betölteni a falu fejlesztésében. Helyi illetőségű cégek vezetőinek bevonása a község fejlesztési feladatainak a végrehajtásába és szellemi-kulturális életébe.